

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL LVI • NR. 424-425 (1224-1225) • 1 – 31 MARTIE 2014 • 29 ADAR ALEF – 29 ADAR BET 5774 • 24 PAGINI – 3 LEI

PAG. 4-5 **In memoriam
Acad. NICOLAE CAJAL –
10 ani de la trecerea
în neființă**

Purim 5774 la București

Foto: Al. Câlția

**Relatări despre festivitățile
de Purim în Comunitățile din țară,
în numărul viitor al revistei**

PAG. 7 **Înalte distincții pentru
A. Vainer și M. Kantor.**

**Interviu cu MOSHE KANTOR:
„Comunitățile locale fac parte
din marea familie evreiască
europeană”**

PAG. 19 **Cum am
scăpat de deportare.
„Fiecare nylașist își
avea evreul lui”**

PAG. 8 **Evreii din
România în viziunea
lui Lucian Boia**

PAG. 15 **Întâlnire cu
multe învățăminte**

PAG. 17 **Viitorii
diplomați se afirmă**

PAG. 11 **Din nou la
Templul Coral – Sinagoga
Mică. Izkor pentru
av. IULIAN SORIN z.I.**

PAG. 13

La pas prin sinagogile bucureștene

Agenda deputatului și președintelui F.C.E.R.

Dr. Aurel Vainer: „Am dat un vot în interesul comunității evreiești din România”

Interviu cu dr. Aurel Vainer, deputat, președintele F.C.E.R., referitor la votul de investitură al Guvernului Ponta 3

- **Die președinte, se știe că, în mod tradițional, Grupul Parlamentar al Minorităților Naționale (GPMN) votează cu puterea, nu cu opoziția. Cum ați votat în cadrul ședinței plenului reunit al celor două Camere și de ce ați făcut această opțiune?**

- Așa cum se anunțase și în presă înainte de vot, GPMN decisese să susțină Cabinetul Ponta 3, alături de partidele din arcul guvernamental.

- **Așadar, v-ați formulat opțiunea în baza deciziei Grupului, sau ați avut și alte motive?**

- Desigur că după război, mulți viteji se arată, dar aș vrea să judecați dvs. și să spuneți dacă sunteți de părere că am votat în interesul comunității evreiești, care m-a trimis în Parlament, sau al disciplinei de grup, cum spuneți. Răspunsul meu la întrebarea dvs. este că, deși sunt solidar cu Grupul Minorităților, nu am dat votul meu pe baza deciziilor luate de conducerea GPMN în negocierile cu PSD, ci l-am dat în interesul comunității evreiești din România.

- **Concret, care au fost aceste interese pe care spuneți că v-ați fundamentat votul?**

- Am să trec peste lucrurile interesându-i pe toți românii, indiferent de etnie, cum ar fi dezvoltarea economiei, atragerea de fonduri structurale, stabilitate guvernamentală și am să mă opresc la cele specifice evreimii române și benefice pentru aceasta și pentru care am pus în urnă o bilă albă. Astfel, PSD a promis că guvernul Ponta va susține protejarea patrimoniului cultural comunitar și de cult al minorităților naționale. După cum știți, fără ajutor guvernamental și fără cel primit din afara țării, F.C.E.R. nu are forța financiară necesară pentru a restaura sinagogile și alte clădiri, unele incluse în patrimoniul național, sau pentru a întreține cimitirele și alte obiective din categoria celor comunitare și de cult.

Apoi, am fost asigurat (să ne înțelegem, nu e vorba numai despre evrei, ci despre toate minoritățile din România), că noul Executiv va susține proiectele de lege privind drepturile omului și ale minorităților naționale, promovate de GPMN.

De mare importanță mi se pare și faptul că, în condițiile în care există un proiect de revizuire a Constituției, PSD s-a

angajat că va acționa pentru menținerea mecanismului de reprezentare parlamentară a minorităților naționale și menținerea GPMN, ceea ce mi se pare esențial pentru capacitatea noastră de a ne promova interesele direct în Parlament, nu apelând la alte forțe politice sau organizații cu inițiativă legislativă.

- **Fără doar și poate, sunt lucruri importante pentru evreii din România. Numai că ați spus „ni s-a promis”, „s-au angajat” și așa mai departe. Nu ar fi primele promisiuni uitate de politicieni după alegeri ...**

- Așa este, dar prin votul meu și al colegilor din GPMN, am pus de partea noastră o șansă solidă de a realiza aceste lucruri extrem de importante. Care ar fi fost alternativa? Să votăm cu opoziția și să ne rugăm apoi de autorități să ne ajute și pe noi? Ar trebui să înțelegem că oriunde în lume, politica este o artă a negocierii și a flexibilității, fără de care nu poți obține nimic și că fiecare grup social sau politic are niște obiective pe care, pentru a le realiza, trebuie să fie la putere, nu în băncile opoziției! Iar, la nevoie, recurgem la compromisuri.

- **Ați mai cerut și alte lucruri specifice evreimii din România?**

- Evident, am amintit partenerilor noștri că ne luptăm de ani de zile pentru obținerea avizului favorabil al Guvernului necesar adoptării, în Camera Deputaților, a proiectului de lege pentru majorarea, începând din anul 2015, a indemnizațiilor pentru Legea 189, care prevede acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive etnice de către regimurile instaurate în România, începând din 6 septembrie 1940, până la 6 martie 1945. De asemenea, ne-am exprimat dorința de a obține avizul favorabil al Guvernului pentru modificarea legii 107 – OUG 311, privind combaterea antisemitismului, xenofobiei și rasismului, proiect aflat în prezent la Senat.

Desigur, de la dorința noastră de a promova aceste documente legislative și până la adoptarea lor, mai este nevoie de timp. Cred însă, fără să fiu acuzat de lipsă de modestie, că și în privința votului exprimat pentru investirea Cabinetului Ponta 3, ca și în alte numeroase cazuri, am acționat exclusiv spre binele și în interesul comunității evreiești din România.

- **Vă mulțumesc pentru lămuriri și nu pot decât să vă doresc succes în aceste demersuri.**

ALEXANDRU MARINESCU

„Nu avem nevoie să importăm extremism!”

Intervenția deputatului AUREL VAINER, președinte al F.C.E.R., la TVR Cluj, în emisiunea pentru minorități, pe tema manifestărilor agresive în România ale unor reprezentanți ai partidului maghiar de extremă dreapta Jobbik. Intervenția a avut loc în ziua de 12 martie 2014.

Sunt mâhnit, de-a dreptul indignat, că acest partid se poate manifesta în voie în România. Eu sunt extrem de bucuros că în Parlamentul României nu mai există nici un partid extremist și nici vorbă, de unul care să acționeze cu extremismul de care dă dovadă Jobbik.

Categoric, nu ne face bine o astfel de prezență în România și nu avem de ce să importăm extremism din alte țări. Fără a face apologii, dar și fără a desconsidera realitățile existente, România este o țară în care noi, minoritățile naționale, ne bucurăm atât de drepturi, cât și de obligații. Libertatea cuvântului nu înseamnă că poți să exprimi orice și oricum. Aceste manifestări sunt extremiste în adevăratul înțeles al cuvântului. Aș vrea să amintesc că în ziua în care președintele Traian Băsescu ne-a înmănat înalte decorații ale statului român, mie și președintelui Congresului European Evreiesc, Moshe Kantor, evreii din Europa au dat glas, atât la Cotroceni, cât și la Palatul Parlamentului, unde a avut loc o întâlnire cu conducerea CEE, îngrijorării lor foarte serioase pe care le-o stârnesc astfel de manifestări și nu văd de ce să ațâțăm în România un foc care nu are nicio justificare. Nu are nicio justificare pentru că, dacă una dintre minorități se confruntă cu probleme, total sau parțial nerezolvate, se pot găsi alte căi de abordare decât aceasta a unui limbaj extremist, agresiv și foarte puțin acceptabil în vremurile de astăzi.

Noi suntem preocupați – și cred că este o preocupare majoră în Europa, legată de alegerile pentru Parlamentul European – ca nu cumva forțe extremiste să dobândească puterea pe care, din păcate, acest Jobbik o are în Ungaria. Tocmai din acest motiv spunem că nu avem

nevoie să importăm acest extremism, dacă pot folosi termenul de import, care altădată se folosea în sintagme precum import de revoluții sau de contrarevoluții. Continuând pe aceeași idee, acesta este un import fără acte legale. Desigur, legal este să poți circula, ca oricare cetățean al UE, dar nu să vii la noi acasă cu astfel de idei și atitudini, care aprind niște focuri foarte puternice. Nu este cazul, pentru că România este o țară care poate rezolva pe căi democratice, pe calea dialogului, problemele cele mai delicate, inclusiv cele ale minorităților naționale. Nu avem

nevoie de manifestări de acest gen!

Vă spun foarte categoric că sunt necăjit că un partid extremist dintr-o altă țară, chiar dacă este membră a Uniunii Europene, poate să vină aici și, ca să spun așa, să danseze pe melodia și pe ritmurile lui. În context, vreau să amintesc că eu nu am ezitat să iau atitudine și față de acele încercări ale extremiștilor maghiari de a readuce în România figurile trecutului, cum era celebrul personaj József Nyirő! Nu avem nevoie! Vă spun sincer și deschis că noi, în Parlament, suntem un grup de 18 minorități, plus maghiarii, că relațiile între noi sunt foarte bune și că noi nu încercăm să creăm probleme unei României care are nevoie de dezvoltare, de creștere economică, de un climat democratic și pașnic!

Președintele Traian Băsescu acordând o înaltă distincție deputatului dr. Aurel Vainer. (Detalii în pag 7)

Intervenția în Parlament a dr. Aurel Vainer asupra proiectului de lege privind căsătoria între persoane de același sex

La dezbaterile în Comisia Juridică, de Disciplină și Imunități din Camera Deputaților, asupra proiectului de lege privind căsătoriile între persoane de același sex, președintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, a avut o consistentă intervenție, cu sugestii la prezent, cu referiri la Biblia străveche și mereu actuală, fapt care-i justifică perenitatea. Selectăm, în cele ce urmează, fragmente ilustrative pentru afirmațiile de mai sus.

„Eu vă salut cu un salut ebraic foarte prezent, foarte necesar în aceste zile, în care se întâmplă lucruri teribile la vecini, Șalom – Pace! [...] Vă mulțumesc că m-ați invitat ca reprezentant al Cultului Mozaic. Sunt, într-adevăr, președintele F.C.E.R. – Cultul Mozaic, sunt și deputat. Nu voi vorbi în calitate de deputat.

S-a introdus, sub un titlu inofensiv, un subiect extrem de delicat și complicat. Parteneriat civil poate însemna tot ce vreți: între oameni, între societăți, între firme. De aceea, am să vă mărturisesc că, la început, am crezut că am de-a face cu parteneriat între organizații din societatea civilă, autoritățile publice ș.a.m.d.

Prima chestiune: cred că titlul proiectului de lege nu corespunde cu conținutul acestei propuneri legislative.

Acum, și punctul de vedere al Cultului Mozaic. Noi nu putem fi de acord cu un parteneriat între persoane de același sex. Și aș dori să recurg, așa cum colegul a recurs la corinteni, la două - trei citate din Vechiul Testament și din Talmud. Foarte pe scurt, nu-mi place să ocup timpul, și am să vă citesc foarte simplu ce scrie. [...] Iată ce spune Pentateuch-ul, partea principală din Vechiul Testament, în Levitic: „Să nu te culci cu un bărbat, cum se culcă tineva cu o femeie. Este o urâciune”. Aceasta este, așadar, o abominație și, dacă un bărbat are relații sexuale cu un bărbat așa cum are cineva cu o femeie, ambii au comis un lucru abominabil.

În iudaism există trei păcate capitale: idolatrie, crimă și relații sexuale nepermise. Homosexualitatea este inclusă, alături de incest, în această a treia categorie.

Pentru a fi contractată, o căsătorie iudaică trebuie să aibă loc după legea lui Moise și a lui Israel, în condițiile în care căsătoriile se pot face între persoane de sex diferit.

Mai există o colecție de legi, derivate din Levitic, care spune: „de datinile pământului Egiptului să nu vă țineți, nici de datinile pământului Canaanului în care am să vă duc; să nu vă țineți și să nu umblați după obiceiurile lor”. Printre altele, se enumeră ca obiceiuri interzise căsătoria între doi bărbați sau două femei. Această exemplificare este o referință clară. Deci, categoric, Cultul Mozaic nu poate fi de acord cu o astfel de propunere legislativă. De altfel, am văzut avizele de la Comisia de Egalitate de Șanse, unde ar fi putut avea un aviz de alt gen, și de la Comisia de Sănătate, care, amândouă, sunt negative.

Așadar, considerați Cultul Mozaic cu acest punct de vedere iar eu, ca deputat, sigur că mă raliez acestui punct de vedere”.

PURIM 5774

„SĂRBĂTOAREA ZARURILOR CARE AU CĂZUT ÎN FAVOAREA NOASTRĂ” La Sinagoga Mare din Capitală

Masca și *gragăr*-ul, primite de cum intrai în Sinagoga Mare, făceau să simți că-i Purim. *Grăgar*-ul e doar vârful aisbergului. Fiindcă bruiatul pe care suntem datori să-l facem cu ajutorul lui, ascultând *Meghilat Ester*, cum auzim numele lui Haman, arhetipul antic al antisemitului, prim ministrul împăratului Ahașveroș, domnind în Babilon, plănuia exterminarea totală a poporului evreu. Atunci planul a fost dejucat, dar în secolul XX – nu. Spunea președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*: „Purim e sărbătoarea zarurilor care au căzut în favoarea noastră, nu a celor care ne-au vrut pieirea”. Din poporul evreu, o treime a fost asasinată în Holocaust. „În prezent, suntem 14 milioane de suflete. Cifra a depășit cu un milion numărul existent înaintea Holocaustului”. Și – referitor la statutul comunității evreiești din România zilelor noastre: „Suntem liberi într-o țară fără democrație, în care ne bucurăm de toate drepturile.

La 11 martie a.c., la Palatul Cotroceni și la Palatul Parlamentului, cei mai importanți conducători ai țării au rostit cuvinte de cea mai mare laudă pentru evreii din România, pentru participarea lor la prosperitatea ei”. De altfel, au reconfirmat-o mesajele de felicitare cu prilejul Purim-ului, venite din partea președintelui României, *Traian Băsescu*, din partea Guvernului României, în persoana secretarului de stat al DRI, *Laczișko Enikő Katalin*, citite de vicepreședintele F.C.E.R. și președinte al C.E.B., ing. *Paul Schwartz*. Joint-ul ne-a urât, în aceeași lectură, *Hag Purim Sameah*, „cu inima plină de veselie și binecuvântare”,

în anul în care sărbătorește 100 de ani de când ființează, prin gândul scris al directorului Joint pentru România, *Israel Sabag*. Referindu-se la „poporul miracolelor”, o sintagmă din felicitarea primită de la Joint, președintele C.E.B. a accentuat: „Dacă poporul evreu există, este pentru că a vrut Dumnezeu. Dar – și fiindcă au existat evrei care s-au sacrificat pentru binele poporului”. „Nu suntem sclavi ai destinului, el este și în mâna noastră” a fost lecția universală de viață desprinsă de Rabinul *Rafael Shaffer* din *Cartea Esteri*. „Numele sărbătorii – Purim (zaruri,

remușcare; este esența sărbătorii”. „Patru *mitvot* suntem datori să facem de Purim”, a spus directorul executiv al JCC București, *Adi Gueron*: citirea Meghilei, masa copioasă, *mișloah manot* – daruri dulci trimise unii altora -, donații pentru cei mai nevoiași din comunitatea noastră”. Șeful de cabinet al președintelui F.C.E.R., *Silvi-an Horn*, a mulțumit pentru sponsorizări în organizarea Purim-ului 5774 *Sarei Wexler*, *Nicolei Tender*, lui *Aurel Iovițu*; Mulțumiri au fost aduse, de asemenea, lui *Cristi Nicolae*, de la „Bucharest Klezmer Band”.

Am ascultat serviciul religios, oficiat de Rabinul *Rafael Shaffer*, de directorul Cancelariei Rabinice, *Edi Kupferberg*, Prim-Cantorul *Iosif Adler* și *Yehuda Livnat*. La loc de cinste - lideri F.C.E.R., C.E.B., BBR, Complexul Școlar „Lauder – Reut”, înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. Au împărtășit cu noi bucuria sărbătorii E.S. *Dan Ben-Eliezer*, ambasadorul Israelului în România, cu soția sa.

E adevărat, obștea noastră e din ce în ce mai mică, dar avem copii, avem viitor. Știm să facem haz de necaz; cu vervă, cu umor, schimbând registrul poantelor de la șarjă amicală la ironie și pamflet. Un *quod erat demonstrandum* în versiunea *Maiei Morgenstern* și *Nicolae Predica*. Fiindcă „Purimul rămâne Purim”, ne-a încredințat *Zigu Tauberg*, autorul poemului cu acest titlu, promițând Hamanilor, deghizați sau nu, să n-aibă grijă: vom continua să existăm. Două cuplete – unul vesel, altul trist – și două interpretări imbatabile.

IULIA DELEANU

(Continuare în pag. 10)

Purim după Purim

După ceremonia de la Sinagoga Mare, din 15 martie, ne-am bucurat în zilele de 16 și 17 martie de alte două manifestări: „Purim-spiel” de Avram Goldfaden, în interpretarea actorilor de la TES, și recitalul formațiilor F.C.E.R., ambele la Palatul Copiilor din București. În sala cu o mie de scaune nu a mai rămas nici un loc liber. Au fost prezenți numeroși membri ai obștii, conducerea F.C.E.R. și C.E.B., prieteni ai etniei noastre. Posturi TV au transmis evenimentul.

În persană) vine chiar din modul în care s-a stabilit timpul acțiunii”, a specificat Rabinul. „Strămoșii noștri s-au bucurat de ospățul lui Ahașveroș, au mâncat din vasele jefuite din Templul de la Ierusalim. Pentru asta, Dumnezeu a hotărât să-i pedepsească. Dar această decizie a fost schimbată prin post și rugăciune. Decizia Divină poate fi schimbată prin sinceră

Directoarea TES, actrița Maia Morgenstern, de o tinerețe demnă de invidiat, a recitat un monolog de deschidere, din care rezultă că „noi, evreii, suntem de vină de toate”; am spune, de binefacerile aduse omeniului de un popor greu încercat.

Apoi a urmat un spectacol de Avram Goldfaden, cu actualizări pe teme de istorie recentă, în interpretarea talentaților actori ai TES, acest teatru minunat: Leonie Waldman Eliad, cu cel mai lung și strălucit stagiul la TES (în rolul reginei Waști), Mircea Dragomir (astronomul), Cornel Ciuperescu (Ahașveroș), Anca Levana Brif (Esther), Dorina Păunescu (Mordechaia; n.n. – este o inovație a autorului, în Megilat fiind vorba de bărbatul Mordechai), Katia Pascariu, Natalie Ester, Nicolae și Marius Călugărița, Mihai Ciucă, Roxana Guttman, Arabela Neazi, ș.a. Muzica, bogată în elemente evreiești și din alte tradiții, de Imre Kalman, coregrafia (excelentă) – Galina Bobeică, regia tehnică – Sorin Sârghi, totul, în regia artistică al lui Andrei Munteanu. Traducerea textului din idiș aparține Myei Lontescu. O comedie savuroasă, un musical reușit. Felicitări tuturor realizatorilor!

Formația de klezmeri și corul F.C.E.R., conduse de Bogdan Lișin, au interpretat muzică evreiască tradițională și nouă. Solistele Carmen Iovițu și Mihaela Culița au completat cu talent programul artistic de înaltă calitate.

Purimul copiilor de la Complexul școlar „Lauder-Reut”

La sediul JCC a avut loc o întâlnire veselă (cum altfel?) cu copiii de grădiniță și școlari ai Complexului educațional condus de Tova Ben Nun Cherbis. O mulțime de daruri, jocuri, concursuri, dansuri, momente de animație de toată frumusețea. Copiii, costumați în personajele de Purim, ca și în balerine, pirați, cavaleri-spadasini, au exultat de bucurie. A fost un moment de mare satisfacție pentru viitorimea noastră, care crește pe zi ce trece. O paradă a modei a completat sărbătoarea. (B.M.M.)

Mesaje de felicitare primate de F.C.E.R. cu ocazia festivităților de Purim

Traian Băsescu,
președintele României:

Am deosebită bucurie de a transmite salutul meu călduros tuturor membrilor Comunității Evreiești din România cu prilejul sărbătorii de Purim, care ne oferă prilejul de a reflecta, de fiecare dată, la importanța comuniunii și a dialogului fratern, în spiritul păcii și al încrederii în forța binelui.

Este o zi specială în istoria poporului evreu și totodată o sărbătoare mereu actuală prin sensurile profunde conferite valorilor care ne călăuzesc în viața noastră de fiecare zi, inspirându-ne deciziile și acțiunile, în vederea binelui comun.

Pentru fiecare popor, celebrarea evenimentelor fondatoare reprezintă o reevaluare a trecutului din perspectiva simbolurilor care dau substanță unei identități colective, conturându-i destinul unic în marea familie a umanității. Fie ca imaginea luminoasă a împărătesei Estera și forța purității și a credinței care îi definesc personalitatea în spiritualitatea poporului evreu, să vă aducă multă bucurie și prosperitate pentru întreaga dumneavoastră comunitate.

Hag Purim Sameah!

15 martie 2014

Laczișko Enikő Katalin
secretar de stat al Departamentului
pentru Relații Interetnice:

În aceste momente de firească încălzire emoțională pentru marea familie evreiască din România, doresc să vă asigur că sunt alături de dumneavoastră la această sărbătoare veselă care este *Purim*. Este o mare onoare pentru mine de a participa la această sărbătoare a evreilor în care primează bucuria comuniunii cu cei dragi, dar și solidaritatea față de cei care au nevoie de ajutor.

Purimul este o lecție de viață evreiască al cărei mesaj este acela că trebuie să învățăm să fim toleranți, să promovăm dialogul intercultural, nevoia de cultivare a valorilor comune și de a apăra tradițiile. „Să nu accepți să fii victimă” este învățătura transmisă din generație în generație evreilor de către Ester și Mordechai, lideri înțelepți ai evreilor din imperiul lui Ahașveroș.

Prin activitățile desfășurate, prin contribuția liderilor acestei minorități, Federația Comunităților Evreiești din România a dovedit tuturor că nu acceptă să fie victimă și face tot pentru a contribui la cultivarea cunoașterii și înțelegerii cu majoritatea, cu alte minorități naționale din România, la promovarea diversității etnice, culturale și religioase în România.

Doresc să transmit felicitări tuturor evreilor din România pentru activitatea consecventă pe care o desfășoară în a promova imaginea evreilor, pentru faptul că respectă tradițiile și obiceiurile specifice acestei sărbători, care o transformă într-un moment de bucurie pentru evreii de pretutindeni.

Hag Purim Sameah!

Israel Sabag,
director Joint România

Dragi prieteni,
Poporul evreu este poporul miracolelor, iar astăzi sărbătorim miracolul salvării evreilor.

American Jewish Joint Distribution Committee, care aniversează anul acesta 100 de ani de la înființare, se alătură Federației Comunităților Evreiești din România și Comunității Evreiești București, și vă urează *Purim sameah!*

Să ne fie inima mereu plină de veselie și casa – de binecuvântare!
Hag Sameah!

În comunități

Tulcea În ziua de 16 martie 2014, și la sediul Comunității noastre, ca pretutindeni unde sunt evrei, am sărbătorit Purim-ul. După ce a fost prezentată semnificația acestei sărbători, au fost vizionate secvențe din filme cu tema Purim-ului, momente din dansurile ansamblului „Hora”, din repertoriul corului Comunității Evreilor din București și au fost audiate melodii din concertele lui Andre Rieu.

Au fost servite tradiționalele prăjituri humentașen și alte dulciuri.

Ing. FAIMBLAT SOLOMON
președinte C.E. Tulcea

Ștefănești A devenit o tradiție ca elevii de la Liceul Teoretic „Ștefan D. Luchian” din Ștefănești, județul Botoșani, să respecte sărbătorile iudaice, ținând cont de trecutul istoric, de relațiile interculturale și interetnice ale Ștefăneștiului.

Acest lucru presupune respect pentru diversitate culturală, dialog cultural, cunoscându-i acestui popor tradițiile, obiceiurile și sărbătorile religioase.

Elevetele din clasa a VI a A s-au costumat în gingașe flori de primăvară, au dansat, Ziua de Purim fiind astfel celebrată cu multă veselie și cu un carnaval, după care s-au servit, conform tradiției evreiești, prăjituri și bomboane.

În Ștefăneștiul de altădată, de Purim, evreii petreceau împreună cu românii creștini la berăria Binder, iar seara se plimbau cu birjele pe Strada Mare, luminată de lampioane.

Elevii urează comunităților evreiești din România „HAG PURIM SAMEAH!”

Prof. OLTEA NEAGU
Liceul Teoretic „Ștefan D. Luchian”
din Ștefănești

In memoriam – 10 ani de la trecerea în neființă

Pentru a cinsti memoria inegalabilului Nicolae Cajal, F.C.E.R. a organizat un eveniment comemorativ, al cărui suflet a fost Irina Cajal, fiica fostului președinte al Federației. Manifestarea a fost deschisă de dr.ing. José Blum, șeful Departamentului de cultură, artă și știință, realizatorul simpozionului, împreună cu Sybil Benun și Robert Schorr.

La un deceniu de la trecerea sa la cele veșnice, Nicolae Cajal continuă să fie o personalitate prezentă zi de zi în rândurile evreilor și ale intelectualilor din România. Și asta datorită faptului că și-a făcut un obiectiv din a face mereu bine celor din jurul său, a inteligenței și diplomației sale, a spiritului pe care l-a lăsat moștenire studenților săi.

Născut pe 1 octombrie 1919, fiu al pediatrului Marcu Cajal și al soției acestuia, Carola, s-a stins din viață în ziua de 7 martie 2004, la București, unde a și venit pe lume. Vocația sa de a face bine celor din jur l-a determinat să continue tradiția medicală a familiei, devenind microbiolog, urcând toate treptele profesiei, fiind un remarcabil și apreciat cercetător. Nicolae Cajal a dobândit titlul de doctor în medicină și chirurgie al Facultății de Medicină București, iar în 1958 a devenit și doctor în științe.

În semn de recunoaștere a calităților sale științifice, i s-a conferit titlul de academician, ajungând vicepreședinte al Academiei Române și președinte al Secției medicale a Institutului Științific, membru al Academiei de Științe din New York, Doctor Honoris Causa al Universităților din Oradea, Timișoara, Cluj și Iași.

A fost profesor și șef al catedrei de virusologie de la Institutul de Medicină și Farmacie București.

Cajal a fost un discipol al acad. Ștefan S. Nicolau, întemeietorul școlii românești de virusologie. Contribuțiile sale au fost publicate în peste 400 de lucrări științifice. Nicolae Cajal a fost director al Institutului de Virusologie al Academiei Române și președinte al Fundației „M. H. Elias”.

A condus Federația Comunităților Evreiești din România timp de 10 ani (1994-2004) și a fost senator în Parlamentul României.

La dispariția profesorului Cajal, Andrei Pleșu scria, în „Dilema veche”, rânduri care arătau limpede că reputația celui care spunea, în glumă, că pentru el, formula cea mai concisă de apelare ar fi fost „domnule președinte”, depășise cu mult limitele comunității evreiești: „Cu dispariția doctorului Cajal, rezerva de bunătate a lumii s-a împuținat. Decenii întregi l-am văzut ajutând în fel și chip, pe te miri cine.”

Bunătatea ținea în asemenea măsură de «natura cajaliană», încât nu putea fi calificată drept merit. În sfârșit, o sursă a bunătății lui Nicolae Cajal era, cred, umorul. (...) Numai cine știe să râdă, știe să dăruiască. Numai cine nu se ia prea în serios poate lua în serios necazul celuilalt. Nu o dată l-am văzut pe Nicolae Cajal și în postura de mare român. Păstrându-și identitatea fără concesii, el a colaborat fără ipocrizie cu «geniul locului».

Dr. Aurel VAINER:

Cajal a fost o personalitate colosală

Bunătate, inteligență, umor, diplomație, patriotism, legături excelente cu societatea civilă și conducătorii celorlalte culte din România. La toate acestea s-au referit cei care au luat cuvântul la manifestarea comemorativă a profesorului, academicianului, medicului, omului, părintelui, liderului comunității evreiești. „De multe ori, când intru în biroul meu, simt că nu pot să mă așez pe scaunul pe care au stat Moses Rosen și Nicolae Cajal. Au fost valori prea mari ale evreimii române. Și din acest punct de vedere, anume că urmez unui astfel de colos, am un mandat greu”, a spus dr. Aurel Vainer, președintele F.C.E.R., care a moderat reuniunea la care participanții au venit în număr atât de mare, încât au umplut până la refuz sala JCC din Popa Soare.

Nicolae Cajal a fost cel care a fundamentat și conceptul de *real semitism*, conform căruia evreul român nu trebuie să stea cu fruntea plecată, ascuns, ca să nu-l vadă nimeni că este evreu, ci să țină capul sus, cu demnitate, arătând mereu ce a făcut și ce face această etnie pentru România. De asemenea, a subliniat Aurel Vainer, a realizat un sistem de raporturi foarte apreciat de autoritățile române, de societatea civilă și de celelalte culte religioase. Acad. Cajal a fost un om cu mult umor, care spunea cu bucurie bancuri, un om al prieteniei și înțelegerii, un promotor al imaginii României în lume, după 1990. „Nu a acceptat să fie el însuși ambasador, dar înțelepciunea sa l-a făcut celebru și l-a făcut să fie comparat cu rabinul din Buhuși”, a amintit Aurel Vainer.

Printre contribuțiile de seamă ale lui Nicolae Cajal ca președinte al F.C.E.R. se numără aceea că a coagulat sistemul comunităților locale. „Este remarcabil felul în care Cajal a reușit simbioza între știință și credință. La o întâlnire la Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, unde era singurul evreu care avea calitatea de membru, a spus că sunt binevenite progresele științei medicale, care permit, de pildă, stabilirea sexului unui copil încă înainte de naștere, dar să nu cumva să se încerce dirijarea acestui sex, pentru că atunci, lumea creată de Dumnezeu se va răsturna!”

Acad. Răzvan THEODORESCU:

Un lider al timpului său

Acad. Răzvan Theodorescu a evidențiat plurivalența personalității celui care a reprezentat ani de zile evreimea română: „Nicolae Cajal a fost cu siguranță unul dintre cei mai admirabili români ai timpului său, români de origine evreiască. A făcut pentru evreimea din România și pentru poporul român ceea ce foarte puțini oameni au făcut. A conferit o noblete deosebită etniei, comunității dumneavoastră și contemporanilor săi din România. (...) Mereu surăzătorul, generosul N. Cajal și soția sa, doamna Bibi, formau un cuplu inseparabil, cel mai admirabil cuplu pe care l-am cunoscut în viața mea, oameni de o bunătate admirabilă într-o țară cu oameni îndeobște înrăiți (...). Era casa în care întâlneai oameni speciali (...); efectiv uitai uneori de răutatea lumii din jur – înconjuțați de urâciunea contemporanilor, ei surădeau.” Acad. Răzvan Theodorescu a mai amintit de o altă calitate specifică lui N. Cajal, despre care puțin știu că a scris și piese de teatru: „Avea umor... avea acea detașare inteligentă. Spunea, ca nimeni altul, bancuri cu

Acad. NICOLAE CAJAL,

evrei, el care iubea Israelul, evreimea și era iubit de evreii români din Ierusalim, Tel Aviv, Haifa (...). De asemenea, acad. Răzvan Theodorescu a subliniat rolul deosebit de important pe care l-a avut N. Cajal în cadrul discuțiilor la nivel înalt preliminar întrării României în NATO; acesta a reușit să găsească „o via media” între diversele opinii ale liderilor comunității de la vremea respectivă, ajutând astfel diplomația românească. „Nu îmi închipuiam să-l văd ca pe un rabin de la Buhuși”, a exclamat acad. Răzvan Theodorescu, adăugând: „A fost una dintre cele mai frumoase expresii ale evreimii românești. Venea dintr-o comună din Moldova de nord, Sulița, din zona Botoșanilor (...). Din această zonă se trag trei miniștri europeni, din familia evreiești (...). Nu întâmplător, europeanul Cajal venea de acolo.”

Victor OPASCHI:

Relația dintre președintele Iliescu și academician – excelentă

În cuvântul său, Victor Opaschi, secretar de stat la Departamentul Cultelor, a afirmat că are multe amintiri despre numeroși președinți ai F.C.E.R. și alte personalități din comunitatea evreilor, dar dorește să vorbească mai degrabă despre relațiile pe care le-a avut profesorul Cajal cu președintele Ion Iliescu, după 1989, pentru că în acea perioadă a fost consilierul președintelui României. Dincolo de caracterul oficial, instituțional, despre această relație se poate spune că a fost una de prietenie, lucru destul de rar. Cei doi au conlucrat cu sacrificii de sine pentru binele națiunii române, a subliniat V. Opaschi, arătând că a fost de multe ori martor la sentimentele de prietenie și prețuire manifestate de președintele Iliescu față de profesorul Cajal și acest lucru s-a concretizat cel mai bine în timpul vizitei efectuate de președintele României în Israel, între 2-5 septembrie 1991. A fost o vizită istorică, președintele Iliescu l-a invitat pe profesorul Cajal să facă parte din delegația oficială, iar acesta s-a implicat extrem de mult, nu numai ca ghid informal al delegației. „A fost un fel de îngher păzitor al delegației, veghind pașii noștri, mereu zămbitor, fericit că poate fi de folos atât României, cât și Israelului”, a spus vorbitorul.

Fiind și el în delegație, a văzut cât de apropiați erau cei doi și cât de specială și sinceră era relația dintre ei. În 2003, când profesorul Cajal a împlinit 85 de ani, președintele Iliescu l-a sărbătorit la Cotroceni, în cadrul unei ceremonii speciale. V. Opaschi a citit apoi cuvintele rostite cu acel prilej de Ion Iliescu despre academicianul Nicolae Cajal, adevărate mărturii de prietenie. Președintele l-a caracterizat pe prof. Cajal ca un om cu calități excepționale, echilibrat și obiectiv. Ca lider al F.C.E.R., prof. Cajal a fost o personalitate carismatică, cu cea mai credibilă abordare a iudaismului românesc, un continuator demn al predecesorilor lui, aducând o mare contribuție la cunoașterea performanțelor evreilor din România prin lansarea conceptului de *real semitism*. A fost o personalitate cu conștiința permanent lucidă și conciliatoare în istoria României, l-a citat secretarul de stat pe președintele Iliescu.

Vorbitorul s-a referit și la un alt moment din viața profesorului. Amintind activitatea Comisiei Wiesel, inițiată de președintele Iliescu, a vorbit despre foarte importanta vizită a vicepreședintelui B'nai B'rith International, Dan Mariaschin, la București în faza finală a redactării Raportului final.

Prof. Cajal, deși bolnav, a ieșit din spital ca să participe la întâlnirea Mariaschin-Iliescu, să se convingă că totul mergea bine. Nicolae Cajal, a spus în încheiere V. Opaschi, a fost un om echilibrat, o forță în lupta pentru democrație și prietenie, de aceea trebuie să-i păstrăm memoria.

Monica CONSTANTINESCU:

Profesorul și-a pus amprenta pe generații de virusologi români

Conferențiar universitar, doctor în virusologie Monica Constantinescu a declarat că „generațiile de studenți care l-au avut ca profesor pe academicianul Cajal și care s-au format sub lumina geniului acestuia își amintesc de cursurile pline de har, de metoda riguroasă de predare și de aplicarea în clinică a rezultatelor cercetării fundamentale”, pe care le-au deprins de la profesorul lor, Nicolae Cajal, care a rămas întotdeauna „același devotat colaborator al lui Ștefan Nicolau”. Cei doi au scris lucrări care au pus bazele școlii românești de virusologie. De altfel, nepotul lui Ștefan Nicolau recunoștea că s-a apucat să studieze virusologia influențat de Nicolae Cajal.

Un merit deosebit al academicianului Cajal a fost că a reușit „să scape de la desființarea Institutului de Virusologie, al cărui director era”. „Să ne gândim cu grațitudine la Nicolae Cajal”, a îndemnat Monica Constantinescu, pentru că acesta și-a învățat studenții să nu fie intransigenți decât față de intoleranță, să prețuiască relațiile civilizate dintre oameni, rigoarea, respectul.

În mediul academic, Nicolae Cajal, care avusese mari merite în descoperirea epidemiei de HIV la copiii din România, declara, ca pe o deviză a sa: „Sunt un împătimit al noului”. Ca împătimit al noului, a ajuns la rezultate excepționale în cercetările asupra virusurilor și patologiilor virale, encefalitei etc.

Prof. dr. Mircea BEURAN:

Savantul de excepție – un model în fața colegilor

Prof. univ. dr. Mircea Beuran a rememorat episodul primei sale întâlniri cu savantul Nicolae Cajal, pe vremea când lucra la un studiu, deosebit de interesant și inovator la acea vreme, privind organismul animal în stare de imponderabilitate. Evocând vasta activitate de cercetare a celui care a scris „peste 400 de lucrări științifice, cărți, studii în domeniul virusologiei”, prof. univ. dr. Mircea Beuran a arătat că se împlinesc „zece ani de la regretata dispariție a unui om care și-a închinat toată viața domeniului sănătății”. De asemenea, el a subliniat că „nobletea caracterului” este până la urmă „cel mai mare dar al familiei Cajal. Să nu renunți la puterea de a face bine”. Nicolae Cajal „a fost liderul F.C.E.R. într-o perioadă de tranziție, reușind să organizeze activitatea de asistență sanitară și socială, demon-

una dintre figurile emblematice ale evreimii române

strând că evreii s-au integrat perfect în poporul român, păstrându-și însă specificul etnic", fiind „o adevărată emblema pentru sintagma evreu-român”.

Ing. José IACOBESCU:

M-a ajutat în clipele grele ale vieții mele

Ing. José Iacobescu a evocat marile calități ale acad. Nicolae Cajal, care era dispus să sară în ajutorul semenilor chiar și în probleme care păreau departe de preocupările lui, exemplificând cu secvențe mai puțin cunoscute. El a amintit un episod din 1984, când actualul președinte al B'nai B'rith România, fiind un simplu inginer, a fost implicat într-un eveniment în care rolul său a fost indirect (un autobuz, închiriat de el pentru un grup de ziaristi italieni, s-a stricat pe parcurs). În anchetă au intrat Securitatea și Procuratura, care au început să-l interogheze. Atunci, deși nu-l cunoștea pe acad. Cajal, s-a dus la el pentru un sfat. Prof. Cajal, deși nu a avut nicio legătură cu cazul, i-a dat sfaturi valoroase cum să procedeze și i-a făcut legătura cu cel mai bun expert în domeniu, acad. Aramă. Acesta a explicat autorităților cauzele defecțiunii și l-a exonerat pe ing. Iacobescu, Procuratura închizând dosarul. În 1994, ca președinte al Camerei de Comerț și Industrie România-Israel, a participat la o delegație în Israel, pentru stabilirea unor contacte la nivel guvernamental. A făcut apel la prof. Cajal, rugându-l să faciliteze astfel de întâlniri și, cu sprijinul domniei sale, ca și al unor oameni de afaceri israelieni, a reușit să se întâlnească cu premierul Yitzhak Rabin și cu ministrul israelian de externe, Shimon Peres. În 31 decembrie 1998, când José Iacobescu se afla internat la terapie intensivă, l-a găsit pe prof. Cajal, în toila nopții, lângă patul lui de spital... Încetul cu încetul, între ei s-a înfiripat o prietenie, cei doi s-au întâlnit adesea, în oraș, la Federație, în familie și chiar în camera de spital înaintea decesului profesorului. S-a stabilit între ei o adevărată legătură frățească. De aceea, a spus ing. Iacobescu, în toate activitățile lui, inclusiv de la B'nai B'rith, el încearcă să păstreze viu „spiritul Cajal”, recunoscând că personalitatea lui i-a marcat viața.

OPINII DIN RÂNDUL PARTICIPANȚILOR

În finalul alocuțiunilor comemorative, un mare număr de participanți au dorit să își exprime opiniile, să își povestească amintirile legate de omul Nicolae Cajal, de academician, de fostul președinte al F.C.E.R.

Carmen DIMITRIU:

A promovat dialogul intercultural

Carmen Dimitriu, directorul Muzeului de Istorie a Evreilor din România, a amintit prima întâlnire avută cu prof. Cajal în 1990, când, după evenimentele de la Târgu-Mureș, președintele Ion Iliescu a cerut urgent o întâlnire cu conducerea Academiei pentru a răspunde la provocarea pe care o reprezenta problema minorităților. Atunci, acad. Cajal a declarat că există răspuns la această chestiune și a promis că se va realiza o cercetare în problema minorităților. Acad. Cajal s-a angajat să organizeze această cercetare și astfel a luat naștere Centrul European de Studii ale Problemelor Etnice al Academiei Române. I s-a părut o problemă deosebit de importantă și așa a ajuns să reprezinte cauza României la Consiliul Europei. A participat la o serie de reuniuni unde a promovat dialogul intercultural. Vorbitoarea a dat apoi citire unui mesaj

al Sandrei Segal, fosta îndrumătoare a organizației de tineret OTER, care și-a exprimat dragostea și atașamentul față de prof. Nicolae Cajal, pentru calitățile sale omenești, pentru apropierea față de colaboratori, pentru dragostea lui de frumos, pentru înțelegerea manifestată față de semenii lui, indiferent de apartenența lor.

Tova Ben Nun CHERBIS:

M-a sprijinit în crearea școlii Lauder

Tova Ben Nun Cherbis, președintele Fundației Lauder-Reut România, a evocat marele sprijin pe care l-a obținut de la acad. Nicolae Cajal în realizarea proiectului ei de a deschide o școală evreiască în București, respectiv școala Lauder Reut. Prof. Cajal, a spus vorbitoarea, a apreciat eforturile ei, dar a moderat-o, atrăgându-i atenția că lucrurile trebuie să pășească pe o cale în etape. De aceea, a deschis mai întâi grădinița și clasele primare, ajungând astăzi la a patra generație de liceeni care dau bacalureatul. Tova Ben Nun Cherbis spus că datorită sprijinului prof. Cajal a reușit să aibă un dialog constructiv și pozitiv cu autoritățile românești, cu guvernul, în ceea ce privește proiectul de restituire a bunurilor evreiești. Prof. Cajal a făcut parte din board-ul școlii Lauder, a sprijinit-o în relațiile cu autoritățile, iar acum locul său este ocupat de fiica lui, Irina, care caută să ajute la rândul ei inițiativele legate de școală.

Ambasador Radu HOMESCU:

Cajal era fermecător

Fostul ambasador al României în Israel și-a amintit că l-a cunoscut întâmplător pe Nicolae Cajal, în 1966, cu ocazia unei vizite la Institutul de Inframicrobiologie. Academicianul l-a rugat „să-l ajute” la ceva și, primind un răspuns afirmativ, i-a explicat: „Dragă, trebuie să mă ajuți la ceva, iar problema pe care o am este că nu pot să îmi beau cafeaua singur.” Exemplu grăitor pentru proverbialul umor al regretatului virusolog!

„În 1990, când amândoi eram senatori, Cajal spunea cu așa un har bancuri cu rabinul din Buhuși, încât era de-a dreptul

fermecător”, și-a mai amintit diplomatul. Și un alt exemplu, legat de dorința permanentă a lui Cajal de a-și ajuta semenii: într-o dimineață, Radu Homescu i-a spus academicianului că a avut o noapte albă, deoarece soția sa avusese colici renali, motiv pentru care era internată la un spital bucureștean. La prânz, când s-a dus să o vadă, Cajal era acolo și i-a spus că lucrurile erau rezolvate. „Dar eu nu am îndrăznit să vă rog nimic”, a spus ambasadorul. „Ei, nu-i nimic, eu tot am avut ceva treabă pe aici”, i-a replicat Nicolae Cajal. „Acasă la familia Cajal domnea o armonie pe care nu am mai văzut-o în nici o familie. Nicolae Cajal era un om de o moralitate desăvârșită. Pe măsură ce trece timpul, mi-e tot mai tare dor de dumnealui”, și-a încheiat Radu Homescu scurta intervenție.

Veronica BĂRLĂDEANU:

Spiritul familiei sale trăiește în continuare

Veronica Bărlădeanu, secretar general al Asociației de Prietenie România-Israel, a evocat momentele pline de căldură petrecute alături de familia Cajal la întâlnirile organizate în cadrul „open day” (n.r. – „ziua porților deschise”), la locuința acestora. Cu acest prilej, savanți și artiști de marcă, dar și tineri intelectuali aveau posibilitatea să discute ori să-și prezinte creațiile într-un cadru mai puțin formal, într-o atmosferă luminoasă amintind de farmecul saloanelor de odinioară. Veronica Bărlădeanu a subliniat faptul că Irina Cajal este o adevărată continuatoare a spiritului familiei sale, argumentând că bunătatea e un lucru rar: „e vorba despre persoane rar structurate în felul acesta și trebuie să avem grijă de ele”.

Zvi HASKAL:

Știa să își atragă stima salariaților

Zvi Haskal și-a amintit de perioada când lider F.C.E.R. era acad. Nicolae Cajal, reliefând perspectiva angajatului care-i poartă un deosebit respect șefului, capabil să înțeleagă nevoile colegilor și să-i ajute să evolueze profesional.

Irina Cajal, recviem pentru un părinte de mare noblețe sufletească

Luând cuvântul la finalul manifestării comemorative, Irina Cajal, fiica omului care a lăsat o impresie atât de puternică asupra contemporanilor săi, a spus: „Sunt emoționată de prietenia și solidaritatea pe care le-ați arătat pentru tatăl meu, pentru familia mea, pentru memoria unui om care a muncit peste cinci decenii cu dragoste de oameni, cu conștiința unei profesii atât de importante pentru oameni, dar mai ales cu un suflet de evreu adevărat. Umorul a fost întotdeauna un bun companion al tatălui meu, care, adesea, ne spunea: «Sunt doctor de iepuri». Am înțeles, mult mai târziu, că această autoironie era o formă de respect pentru ceilalți, ca nu cumva aceștia să se simtă timorați, copleșiți de experiența lui, de statutul lui, și acest lucru să îi împiedice să gândească și să se exprime liber. Modestia este apanajul oamenilor valoroși.

Când eram copil, îl iubeam pentru căldura lui umană, pentru înțelegerea lui față de non-conformismul vârstei mele și pentru marea lui dragoste de oameni, cea mai frumoasă moștenire pe care mi-au dat-o părinții mei.

Când am crescut și am devenit un interlocutor pentru părinții mei, am înțeles dimensiunea publică și miraculosul mod de a face bine al tatei, explicabil numai prin dorința lui de a fi folositor și de a se dedica semenilor lui.

Când a început să vină în America, la mine, am descoperit vocația diplomației culturale, pe care o practica nu numai cu talent, dar și cu pasiune. Toate vizitele lui erau o continuă alergătură, un veșnic telefon. Când, obosit și îngrijorat, apucam să stăm puțin de vorbă, îmi împărtășea din gândurile lui, din soluțiile pe care le folosea, din punctele de vedere pe cele mai neașteptate subiecte: de la medicină la politică, de la probleme naționale la unele culturale. Reflectând acum, mi-aș dori uneori să fi putut face o hartă a domeniilor în care Nicolae Cajal avea cunoștințe temeinice, în care Nicolae Cajal acționa cu discreția și tactul pe care toți le prețuim, cu o competență incredibilă. Cred, sincer, că tata a pus bazele unor activități care nu există

în lume, dar se vor inventa, că a excelat în domenii ca managementul marilor organizații științifice, diplomația științei și, nu în cele din urmă, în arta dialogului.

Merg cu gândul la marea lui profesori, la profesorul Nicolae, din a căror experiență prelua mereu ceva, a căror memorie o aducea mereu în atenția celorlalți, la bogata colecție de prescripții ale buneii cuviințe și respectului față de orice om, pentru că era om. Tata reușea, nu de puține ori, o adevărată terapie socială, reușea să dea curaj celor loviți de viață și, mai ales, reușea să dea încredere tuturor prin faptul că le cunoștea frământările, le împărtășea și le asuma pentru a-i putea ajuta. Uneori bine jucat, alteori autentică, arăta o mirare de copil care privește îndemânarea, priceperea celorlalți, care i-a făcut pe mulți să nu se oprească din proiecte extrem de curajoase sau să creadă că mai exista o șansă, doar pentru că tatăl meu îi asculta.

Spun toate acestea nu numai pentru a-l readuce în mintea dvs., ci și pentru a reaminti faptul că aceste modele de interacțiune cu oamenii nu pot face victime, dar pot uneori îmblânzi mari încercări ale vieții și dureri omenești inevitabile. Important e să ne susținem la greu, să credem în noi și în valorile noastre. Cu aceste instrumente a ajutat Nicolae Cajal oameni, comunități și chiar țări.

Cetățean devotat al celor două patrii, Israel și România, profesorul și-a văzut de meseria lui, fiind în egală măsură evreu și român, împătimit de cultură europeană, un încăpățânat democrat, părinte și bunic desăvârșit, un soț veșnic tânăr, îndrăgostit de muzică și de frumos, părinte spiritual, un prieten neprețuit, un partener loial până la sacrificiu. Tatăl meu, ca să pară egal cu oricine era în fața lui, spunea că a iubit viața, România și Israelul, pe mama, pe toți urmașii lui”.

Irina Cajal și-a încheiat intervenția, cu ochii în lacrimi, mărturisind că, pentru o clipă, a avut senzația că Nicolae Cajal a deschis ușa și a venit printre cei prezenți la eveniment.

Oszy LAZAR:

Despre el se poate vorbi ani la rând

Familia Cajal, despre care se poate vorbi zile, săptămâni și ani la rând, este deosebită prin activitatea și educația sa, a spus Oszy Lazăr, care și-a amintit că academicianul a venit la conducerea F.C.E.R., când bolnavii nu aveau, în acei ani, nici medicamentele și nici căldura necesare, și a reorganizat întreaga activitate medicală în cadrul Federației. Strădaniilor sale li se datorează apoi și o colaborare cu medici din SUA, care au acordat asistență pacienților evrei care sufereau de probleme oftalmologice.

„Profesorul Cajal era religios, fără să fie extremist”, a mai spus Oszy Lazăr, care a povestit că atunci când a murit soția lui Nicolae Cajal, acesta i-a cerut o carte de rugăciuni, pe care le citea, în amintirea excepționalei și regretatei sale consoarte.

Dr. Lya BENJAMIN:

Interes față de lucrări fundamentale ale istoriei evreilor

Dr. Lya Benjamin, cercetătoare la CSI-ER, a arătat că prof. Cajal, ca președinte al F.C.E.R., a acordat un sprijin extraordinar Centrului de istorie, el manifestând interes față de lucrări fundamentale ale istoriei evreilor, ca de pildă volumul „Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație” sau volumele de documente despre istoria evreilor din diferite perioade. Avea întâlniri frecvente cu colectivul Centrului de istorie, pentru a discuta aspectele fundamentale ale activității instituției. Când a devenit președinte al F.C.E.R., a insistat pentru crearea editurii „Hasefer”, activitatea editorială fiind efectuată până atunci de colaboratori ai Centrului. Tot în momentul în care prof. Nicolae Cajal a ocupat această funcție, „Revista Cultului Mozaic” a devenit „Realitatea Evreiască”. Nu a fost o schimbare formală, ci a marcat o reorientare a publicației. Prof. Cajal, a mai spus vorbitoarea, i-a tratat întotdeauna de la egal la egal pe cercetătorii Centrului.

IUDAICA

VÂNZAREA HAMEȚULUI

Azimi vor fi mâncate în timpul celor șapte zile și să nu ți se vadă nimic dospit (Hameț) și să nu ți se vadă maia în tot ce este al tău. (Exodul 13:7)

În cele șapte zile de Pesah (sau în Diaspora opt) mâncăm azimă în amintirea strămoșilor care au ieșit în mare grabă din robia Egiptului spre o libertate plină de incertitudini. Atât de mare a fost graba încât aluatul pe care îl pregătiseră nu a avut timp nici măcar să dospească. În fiecare an retrăim aceste momente de glorie nu numai prin povestirea celor petrecute ci și mâncând pâine coaptă din aluat nedospit.

Leșirea din Egipt a fost momentul de răscruce al existenței noastre ca neam, momentul în care am ales o dată pentru totdeauna calea libertății. De-a lungul milenarei noastre istorii au mai fost momente în care tirani au încercat să ne stăpânească și, în multe cazuri, chiar au reușit pentru un timp. Situația a fost însă diferită. Niciodată nu am devenit sclavi cu capul plecat, care își acceptă cu resemnare soarta. Am rămas oameni liberi, chiar dacă – temporar înrobiți, care așteptau cu nerăbdare ocazia de a-și da jos jugul.

Pe măsura importanței momentului este și exigența Torei în respectarea acestui simbol. Toată pâinea pe care o mâncăm în aceste zile trebuie să fie din aluat nedospit. Nu numai aluatul dospit, ci toate produsele de fermentare ale cerealelor sunt considerate Hameț. Nu avem voie nici să le mâncăm, nici să ne folosim de ele în niciun fel și nici măcar să fim posesorii lor pe întreaga perioadă de Pesah.

În lumea antică și a evului mediu timpuriu, în Israel și în Babilonia, debarasarea de Hameț nu crea probleme deosebite. Din cauza căldurii, în aceste zone pâinea se usucă foarte repede. Obiceiul era, și așa mai este până astăzi la beduinii din deșert, că ea se coace proaspătă pentru fiecare zi. Dacă rămânea ceva pâine de care nu era nevoie ea se dădea animalelor. Existau și câteva produse Hameț care nu se alterau repede, dar nu erau de uz comun. Nici măcar berea nu era larg răspândită. În locul ei se folosea o băutură fermentată din cormale. Arderea tuturor rămășițelor de Hameț în dimineața de ajun de Pesah conform tradiției, nu aducea pagube semnificative.

Problema a devenit acută în Europa la sfârșitul evului mediu odată cu răspândirea alcoolului distilat. Acesta se obține de obicei prin distilarea produsului de fermentare al cerealelor, deci este considerat Hameț. Fiind un produs care nu se alterează, atât producătorii cât și comercianții, mulți dintre ei evrei, dețineau adesea stocuri semnificative. Pentru un evreu, a fi proprietarul unui

asemenea stoc în zilele de Pesah este un păcat, dar era o necesitate a vieții. Rabini au fost puși în situația de a găsi o soluție cum să se poată evita păcatul, fără a suferi daunele.

A vinde întreg stocul unui neevreu putea să ducă la distrugerea întregii afaceri. A împrumuta stocul, sau chiar a-l muta în magazia unui neevreu, nu salva de la păcat căci tot al evreului rămânea. Rabini au fost nevoiți să găsească o metodă care asigura, pe de o parte, ca în perioada Pesah-ului evreul să nu fie proprietarul Hamețului, dar totuși să aibă certitudinea că îl va putea recupera după Pesah.

Soluția s-a găsit sub forma unei vânzări contra unui preț mai mare decât valoarea băuturilor. Cum se găsește atunci cumpărătorul dispus să plătească? Ei bine, în momentul tranzacției, el trebuie să achite doar o mică parte din valoarea contractului, iar pentru rest primește de la vânzător un împrumut fără dobândă a cărui scadență este după Pesah. În cazul foarte probabil că nu va dori să restituie împrumutul, evreul va fi desigur interesat să cumpere băuturile contra renunțării la

împrumut plus o sumă ceva mai mare decât suma achitată de cumpărător.

Rezultatul este că, pe de o parte, evreul nu este proprietarul legal al Hamețului în perioada de Pesah, dar, pe de altă parte, este asigurat că îl va putea recupera după Pesah. Neevreul are și el câștigul lui din aceasta afacere prin diferența dintre suma primită când vinde evreului și suma achitată în momentul cumpărării.

Un evreu are voie să păstreze într-o cameră închisă din casa sa Hamețului unui neevreu în perioada de Pesah. Dacă s-ar fi recurs la această înlesnire în cazul Hamețului vândut, toată vânzarea ar fi arătat ca un artificiu. Pe de altă parte, mutarea întregului stoc în locația cumpărătorului era deseori dificilă. Soluția care s-a găsit a fost ca cel care cumpără Hamețul să și închirieze spațiul în care acesta este depozitat.

Au fost unii rabini care nu au fost dispuși să accepte această procedură, considerând-o, poate chiar pe bună dreptate, un artificiu. Ei au fost doar o minoritate. Marea majoritate a rabinelor a acceptat acest mod de vânzare. Astăzi

el este practicat în toate comunitățile evreiești ortodoxe de pe glob.

Procedura fiind extrem de dificilă, ea nu este lăsată la îndemâna oricui. Rabinul este cel care centralizează întreaga acțiune. El nu cumpără Hamețul enoriașilor pentru a-l vinde, ci este doar împuternicitul lor pentru realizarea acestei vânzări.

În comunitățile evreiești din România, Rabinul are mandatul să vândă Hamețului comunitar. Hamețul care aparține persoanelor particulare poate fi vândut numai cu împuternicirea proprietarului. În acest scop se trimite spre comunități formulare de împuternicire care vor fi semnate de cei doritori să-și vândă Hamețul și trimise de comunități către biroul Rabinatului pentru executare.

Anul acesta vor sta la dispoziția membrilor comunității două posibilități noi de a-și vinde Hamețul: prin internet la adresa www.rabinat.ro sau prin telefonul Rabinatului 021-3122196.

Vă doresc tuturor HAG CAȘER VE-SAMEAH!

Rabin RAFAEL SHAFFER

La Iași, o nouă sinagogă continuă tradiții seculare

În anul 1939, în preajma celui de-al doilea război mondial, în Iași existau 137 de sinagogi și case de rugăciuni, multe fiind situate pe strada Sinagogilor, înșirate unele după altele, în imediată vecinătate. Distrugerile din timpul războiului și, mai apoi, sistematizările urbane din regimul comunist au făcut ca sinagogile ieșene să dispară pe rând. Astfel s-a ajuns ca-n anii 2007-2008 să mai existe în Iași, oraș al unei străvechi spiritualități evreiești, doar două sinagogi, ambele necesitând ample lucrări de restaurare.

În momentul deschiderii șantierului de consolidare a Sinagogii Mari din Iași, cea mai veche din România, conducerea din acea vreme a comunității ieșene a hotărât să amenajeze un lăcaș de cult în una dintre sălile Restaurantului Ritual. Gândit inițial ca un spațiu unde să se poată

desfășura serviciul religios zilnic, acesta s-a transformat treptat într-o sinagogă în adevăratul înțeles al cuvântului.

Au fost aduse aici obiecte de cult din Sinagoga Mare, Sinagoga Merarilor și Sinagoga Schor din Iași și din Sinagoga din Vaslui.

S-a amenajat un Aron Kodeș ce adăpostește șapte suluri de Tora și un amvon, de unde se rostesc rugăciunile tradiționale. S-a adus de la Sinagoga din Vaslui un frumos postament, pe care este așezată masa unde se citește din Tora.

Rând pe rând, s-au adus multe alte obiecte de cult și mobilier tradițional care au decorat încăperea și au creat configurația tradițională a unei sinagogi, unde evreii ieșeni se adună de două ori în cursul săptămânii și pentru celebrarea Șabatului, cât și a tuturor sărbătorilor din

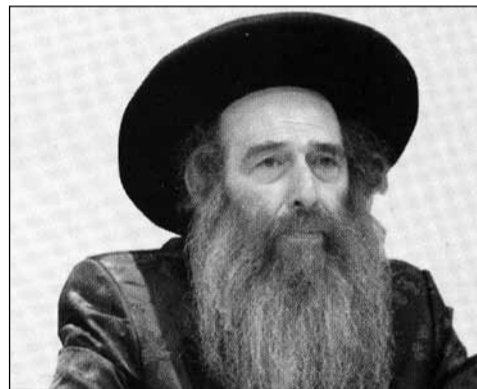
calendarul iudaic.

În prezent, președintele C.E. Iași, ing. Abraham Ghiltman, a propus ca noul lăcaș să capete numele de "Sinagoga dr. Simion Kaufman", cel care a fost președintele C.E. Iași, atunci când s-a restaurat clădirea în care se află această sinagogă. (M.E.)

Marele Rabin din Kalov la București

Rabin Moshe Taub din Kalov (Kalover Rebbe). El este descendent al dinastiei hasidice Kaliver, fondată de rabinul Yitzchak Isaac Taub, inițiatorul hasidismului în Ungaria (1744-1828), a cărui erudiție a fost descoperită chiar de unul dintre discipolii lui Baal Shem Tov. De peste 30 de ani, Marele Rabin desfășoară o intensă activitate de consiliere spirituală pentru evreii din întreaga lume. Membrii comunității evreiești bucureștene au avut posibilitatea de a intra în dialog cu el și de a primi cele mai înțelepte sfaturi și învățăminte cu privire la diverse probleme sau

întrebări. De asemenea, alături de rabinul Rafael Shaffer, Marele Rabin Moshe Taub a participat la desfășurarea serviciului religios de la Sinagoga Mare și a rostit o interesantă *drasha* în contextul apropierii sărbătorii de Purim. El a evocat două figuri deosebit de importante ale iudaismului, Iosif și Mordechai, ambii simbolizând biruința respectării și dragostei de Tora în fața tentațiilor încălcării sale. În cuvântarea sa, rabinul a evidențiat importanța cunoașterii și respectării Torei, pentru a evita abaterea unei tragedii asupra popoului lui Israel. (DAN DRUȚĂ)

Luni, 10 februarie, Comunitatea Evreilor din București a primit vizita Marelui

Purim în Israel

De la israelienii foarte religioși din Ierusalim până la cei mai seculari dintre locuitorii Tel Aviv-ului sau ai Haifei, Purimul înseamnă ceva special pentru fiecare – supraviețuirea evreilor în fața diverșilor "hamani" ce au apărut de-a lungul istoriei, povestea frumoasei regine care-și salvează poporul, delicioasele „humantașen”...

Petreceri pentru cei mici și cei mari

Purimul este și una dintre cele mai importante nopți din cluburile locale, dar și un prilej deosebit pentru organizarea unor grandioase parade sau concerte în aer liber. Cu siguranță, în ultimii ani, Purimul a devenit în Israel și un vârf al sezonului turistic, fenomen mai rar întâlnit în anii precedenți. Dacă în trecut, Israelul era cunoscut ca o destinație predilectă a turismului religios, în ultima vreme mar-

ketingul s-a modificat acoperind tot mai intens și așa-numitul "fun turism" (turism pentru distracție), iar printre ofertele variatelor agenții apar tot mai des pachete turistice precum "shopping la Tel Aviv", "SPA la Marea Moartă, Haifa sau Eilat" etc. De asemenea, deoarece există, mai ales în vestul Europei, un anumit "turism al festivalurilor", iar mulți tineri sunt atrași de evenimente stradale sau mega-concerte devenite un fel de "tradiție", Israelul se lansează pe această piață în creștere tocmai cu... adevărata tradiție, de secole, a festivalului de Purim! Evident, totul se asortează perfect cu anumite tradiții legate de această sărbătoare – veselie, consumarea a patru pahare cu vin, petreceri cu măști și costume! Spre exemplu "Tel Aviv Purim Street Party" (Petrecerea de Purim în stradă din Tel Aviv) se ține anual în piața din fața Muzeului de Artă, reunind muzicieni de top, și a devenit deja o atracție a înșoritului oraș, la care vin din

ce în ce mai mulți turiști. Un alt eveniment grandios este "Adloyada de Purim din Holon", un carnaval de mare amploare.

Purimul pentru „ierusalimi” (locuitorii Ierusalimului)

În general, la Ierusalim toate sărbătorile evreiești se simt „altfel” – acolo e Muntele Templului, această „axis mundi” a spiritualității iudaice. Ierusalimul este orașul în care și astăzi se celebrează Purimul la data ebraică de 15 Adar, cu o zi în plus față de restul lumii, care marchează zilele de 13 și 14 Adar. Motivația este legată de evenimentele care au avut loc pe vremea reginei Ester, la curtea regelui persan Ahașveroș – evreii sunt salvați de la o moarte sigură primind dreptul de a se apăra! Sfetnicul "cel rău" Haman decretase un pogrom asupra evreilor chiar în aceste zile, dar planurile sale diabolice

sunt descoperite de frumoasa regină, care era ea însăși evreică. Totuși, edictul nu poate să mai fie anulat, dar regele dă un altul, permițând evreilor să se apere. Lupta a durat două zile, iar de abia în a treia zi evreii din Șușan (Persia) se pot bucura pe deplin. Conform tradiției, numai evreii din orașele-cetăți care existau încă de pe vremea lui Iosua marchează Purimul pe 15 Adar, iar Ierusalimul este singurul oraș ce mai păstrează zidurile cetății antice din acele vremuri. Purimul devine, paradoxal, un alt moment în care evreii de pretutindeni ar vrea să fie în Ierusalim, pentru a auzi Meghila (Sulul Esterei) la Kotel (Zidul Plângerii) sau pentru a vedea micuții costumați pe străzile Orașului Vechi... Iar acest lucru face trecerea spre una dintre cele mai importante sărbători anuale – Pesahul, când masa de Seder se încheie cu tradiționala urare "la anul, la Ierusalim!"...

DIANA MEDAN

Înalte distincții pentru A. Vainer și M. Kantor

Deputatului dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R., și președintelui Congresului European Evreiesc (C.E.E.), VIATCHESLAV MOSHE KANTOR, le-au fost înmânate de către președintele României, Traian Băsescu, Ordinul „Steaua României” în grad de Ofițer, respectiv Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Mare Cruce.

După cum arătam în numărul din decembrie, 2013, al revistei noastre, distincțiile au fost acordate în semn de apreciere pentru înalta ținută morală și profesională de care au dat dovadă de-a lungul întregii lor cariere, pentru contribuția determinantă în conservarea moștenirii iudaice și îmbunătățirea dialogului interreligios, precum și pentru consolidarea legăturilor româno-israeliene și promovarea imaginii României în lume.

Traian Băsescu: Sunt îngrijorat de prezent

În alocuțiunea sa, președintele României s-a arătat onorat și bucurat să înmâneze decorațiile pentru că „a venit vremea când acest lucru este posibil”, dat fiind că „până nu demult, România nu recunoștea că pe teritoriul său s-au petrecut acte care țin de Holocaust și nu recunoștea că cetățenii români de etnie iudaică au fost victime ale unei ideologii barbare”.

Șeful statului a subliniat că mai sunt însă multe de făcut, pentru că una e să recunoști oficial Holocaustul și alta ca „populația, în întregul ei” să devină conștientă „de ce s-a întâmplat în România în perioada 1933-1945. Sigur, sunt încă mulți dintre români care spun: dar nu s-a petrecut pe teritoriul țării”.

Președintele României a recunoscut, în cadrul ceremoniei de înmânare a distincțiilor, că se simte îngrijorat de situația politică din prezent. „După ce Europa a trecut prin drama Holocaustului, astăzi, pe fondul unei crize economice prelungite, vedem că extremismul de stânga și de dreapta, neofascismul, în unele cazuri, prind iarăși rădăcini în Europa. Cu certitudine, forțele democratice ale Europei trebuie să acționeze foarte rapid. Am văzut acțiune în Grecia împotriva unui partid extremist. Și felicit guvernul Greciei că l-a scos în afara legii. Vedem partidul Jobbik din Ungaria, vedem partidul doamnei Le Pen în Franța și mai apar peste tot și alții. Cred că Europa păcii, Europa civilizată trebuie să reacționeze extrem de dur pentru că, profitând de libertatea pe care toți ne-am asigurat-o prin democrație, foarte mulți din oamenii acestor partide extremiste cred că pot spune orice și cred că pot face orice în numele democrației, dar promovând, de fapt, fascismul”.

România are meritul că nici un partid extremist nu ocupă vreun loc în Parlament, a spus în încheiere președintele.

Dr. Aurel Vainer: Înmânarea distincțiilor atestă dezvoltarea democrației românești

Luând cuvântul pentru a mulțumi, președintele F.C.E.R. și-a mărturisit emoția firească generată de faptul că un evreu de vârsta sa, care a trecut prin suferințele inerente traiului în timpul Holocaustului, este pentru a doua oară decorat de președintele României. Dr. Aurel Vainer și-a exprimat grațitudinea pentru atitudinea profund democratică a șefului statului, care a permis ca pozițiile minorităților din România să fie cunoscute și recunoscute. „În mod cert, un astfel de eveniment nu ar fi putut avea loc cu ani în urmă. Este un semn al democrației românești, al deschiderii față de toate componentele acestei națiuni, dar și față de Europa și față de lume”. Președintele F.C.E.R. a mulțumit și pentru recunoașterea eforturilor evreilor pentru afirmarea și recunoașterea democrației românești în Europa și în lume.

După mulțumirile adresate președintelui României de către președintele CEE, a avut loc, de această dată la Palatul Parlamentului, o festivitate dedicată sărbătoririi decorării celor doi președinți. Reuniunea a fost precedată de o întrunire a Board-ului Congresului European Evreiesc, dat fiind că președintele Kantor a fost însoțit, după cum a precizat dr. Aurel Vainer, de lideri ai unor organizații și federații evreiești din

numeroase țări europene.

„Salutul evreiesc *shalom* este azi unul tot mai internaționalizat, dat fiind că avem nevoie de pace în România și în lume. Evreii din România doresc cu adevărat ca țara în care trăiesc să înregistreze creștere economică, o aprofundare a democrației, o prosperitate sporită, dar toate acestea depind de existența unui climat de încredere și de prietenie”.

La festivitate au fost prezenți membri ai conducerii Parlamentului și ai celor două Camere, premierul Victor Ponta, însoțit de trei vicepremierii și de mai mulți miniștri, foștii președinți ai României Ion Iliescu și Emil Constantinescu, prim-viceguvernatorul BNR Florin Georgescu și alți viceguvernatori, membri ai Corpului Diplomatic, ai conducerii unor comunități evreiești din România. Dr. Aurel Vainer i-a salutat în mod special pe reprezentanții celorlalte culte religioase și a făcut o mențiune specială privind faptul că „România este una dintre puținele țări din lume în care relațiile dintre cultul mozaic și cel musulman sunt excelente”.

În finalul intervenției sale, dr. Aurel Vainer a povestit că l-a invitat pe oaspetele său să viziteze Sinagoga Mică de la Templul Coral, unde i-a arătat, între altele, plăcile comemorative de la intrare, unde figurează numele a numeroși evrei care au murit în războaiele purtate de România, fără a avea cetățenia română. În ceea ce îl privește pe el, personal, dr. Aurel Vainer a subliniat că este unul din cazurile în care „unu și cu unu fac unu”, fiind la fel de atașat de România, ca și de Israel.

Victor Ponta: Atunci când vom considera că răul este banal, înseamnă că îl vom repeta

După ce l-a felicitat pe deputatul Aurel Vainer pentru că a reușit să reprezinte cu

adevărat un element de legătură între comunitatea românească și cea europeană și internațională, primul ministru a subliniat că prezența numeroasă și diversificată politic la reuniune „reprezintă un semn extraordinar al modului în care societatea românească se raportează la comunitatea și tradițiile comunității evreiești”.

Premierul s-a declarat întru totul de acord cu apelul făcut de Moshe Kantor de a păstra memoria greșelilor din trecut și a fi extrem de atenți cu ceea ce se întâmplă astăzi și mâine. „Cred că este

un lucru extraordinar că în România nici o forță politică nu adevărată extremistă nu a prins cu adevărat contur și sprijin popular și pot să garantez că România nu va trimite în viitorul Parlament European nici un membru al ceea ce probabil va constitui grupul partidelor antieuropene și extremiste”.

În finalul intervenției sale, premierul a declarat: „Apreciez toate forțele politice moderate, democratice care, de fiecare dată, sancționează manifestările și exprimările extremiste. Și cred că România nu trebuie să se uite doar la extremiștii altora, ci trebuie să sancționeze propriii reprezentanți care folosesc în discursul public accente șovine, accente xenofobe, și există asemenea situații. Și în fața acestor tipuri de manifestări, cred că, indiferent de opțiuni politice, absolut toți cei care reprezintă poporul român trebuie să aibă o reacție clară și coordonată. Sunt cu totul de acord și mă alătur unei idei exprimate de domnul președinte Kantor despre pericolul de a ne reîntoarce la ceea ce Hanna Arendt numea *banalitatea răului*. Și cred că atunci când vom considera că răul este banal, înseamnă că îl vom repeta”.

Valeriu Zgonea: Comunitatea evreiască a avut o contribuție deosebită la dezvoltarea României

„Ne aflăm cu toții aici ca o dovadă a aprecierii staturii morale și profesionale a dlor Aurel Vainer și Moshe Kantor, a muncii lor extraordinare, dedicată păstrării patrimoniului evreiesc și îmbunătățirii dialogului interreligios. Nu trebuie să uităm contribuția la întărirea cooperării între România și Statul Israel și la promovarea României peste hotare”, a spus Valeriu Zgonea.

Președintele Camerei Deputaților a mai subliniat că „de-a lungul istoriei, comunitatea evreiască a avut o contribuție deosebită la dezvoltarea României. Prin activitatea lor, președinții Aurel Vainer și Moshe Kantor și-au asumat rolul de a salva o parte din cultura europeană”.

Șeful Camerei Deputaților a arătat, în final, că fiecare cetățean al României și al Europei trebuie să ia exemplu de la cei doi sărbătoriți și să promoveze obiective comune precum toleranța, reconcilierea, drepturile omului și dialogul, precum și comunicarea între confesiuni și religii, să lupte împotriva rasismului, antisemitismului și xenofobiei.

Victor Opaschi: Remarcabilă preocupare a F.C.E.R. pentru conservarea patrimoniului

Secretarul de stat la Departamentul Cultelor și-a amintit de importanța pe care comunitatea evreiască din Dorohoi, unde s-a născut, a avut-o asupra formării sale. Recunoscând contribuția președinților Ion Iliescu și Emil Constantinescu la crearea unui climat de toleranță în relațiile minorităților cu majoritatea, Victor Opaschi a evidențiat rolul primului președinte ales democratic din perioada post-decembriștă în recunoașterea Holocaustului în România.

În încheierea alocuțiunii sale, Victor Opaschi a subliniat preocuparea F.C.E.R. pentru conservarea și restaurarea obiectivelor culturale și de patrimoniu din România, precum și contribuția C.E.E. la păstrarea identității naționale evreiești.

Participanții s-au delectat cu interpretările solistei ..... ale Corului C.E.B. și Bucharest Klesmer Band.

„Comunitățile locale fac parte din marea familie evreiască europeană”

a spus MOSHE KANTOR, președintele C.E.E., într-un interviu acordat „Realității Evreiești”:

- Ce reprezintă pentru dvs. decorația primită de la președintele Traian Băsescu?

- În primul rând, este cea mai înaltă apreciere a relațiilor dintre statul român și comunitatea evreiască. Pentru mine, este foarte important că aici, într-o țară importantă a Europei, cu rădăcini istorice semnificative, există o înțelegere profundă între statul român și comunitatea evreiască.

Pe de altă parte, este evident pentru mine că guvernul României înțelege foarte bine legăturile solide care există între C.E.E., între evreimea europeană și comunitatea locală. Comunitățile locale nu sunt izolate, ele fac parte din marea familie evreiască, iar noi ne susținem unul pe celălalt în fiecare zi. Acesta este un mesaj important, pe care îl transmitem întotdeauna oricărui guvern.

Un alt lucru foarte important și pe care îl apreciem foarte mult referitor la această decorație este că evidențiază faptul că noi vorbim cu toții aceeași limbă. Vorbim despre toleranță zero față de orice formă de rasism, extremism, antisemitism, iar dovada că acest limbaj este comun este că nu vedem nici un loc pentru extremism în Guvernul sau Parlamentul României. Acesta este un semn foarte important pentru noi și pe care îl apreciem. În acest context, acceptăm și apreciem orice decorație.

- Știu că ați avut o întrunire a Board-ului C.E.E. V-aș ruga să-mi spuneți câte ceva despre principalele teme abordate.

- Într-adevăr, am avut la București – și nu pentru întâia oară – o ședință a Board-ului C.E.E. Am abordat subiecte care ne preocupă și despre care vorbim întotdeauna și am vorbit și la București.

În primul rând, am vorbit despre o serie de lucruri concrete care se întâmplă acum în Europa. Mă refer la creșterea antisemitismului. Agenția Europeană pentru Drepturile Omului

a întocmit un raport despre izbucnirile de antisemitism din Europa. Din nefericire, rezultatele nu au fost prea bune. Majoritatea evreilor nu se mai simt în siguranță în Europa. Ei simt că Europa, în general, nu mai constituie o casă sigură pentru ei.

În același timp, se înmulțesc manifestările de antisemitism în public. De pildă, când fotbalistul Anelka a făcut un gest jignitor pentru evrei (quenelle – n. red.), am încercat, timp de câteva luni, să convingem Asociația Britanică a Fotbalului să reacționeze cumva. Din fericire, s-a pronunțat o suspendare pentru câteva etape și o penalizare de circa 100.000 USD. E posibil ca această sumă (care reprezintă leafa lui Anelka pe două săptămâni – n.red.) să nu constituie o problemă pentru Anelka, dar e un semnal pozitiv.

Un alt caz este cel al actorului comic Dieudonné (M'bala M'bala). Acesta a fost însă un caz de toleranță excesivă din partea guvernului francez. În cele din urmă, președintele francez François Hollande a dat dovadă de suficient curaj pentru a aduce cazul în fața Curții Supreme, iar spectacolul a fost interzis definitiv.

Ultima temă discutată a fost cea a alegerilor parlamentare europene. Există un pericol în Parlamentul European, ca extrema dreaptă să se asocieze cu extrema stângă. Același tip de alianță politică l-a adus odinioară pe Hitler la putere. Nu am dori acum să riscăm înveninarea și deteriorarea valorilor europene prin alierea extremei drepte franceze, grecești și maghiare, pe de o parte, și extrema stângă, pe de alta. Această alianță ar putea duce la formarea unui bloc reprezentând circa 20% din Parlamentul European și care ar putea bloca unele drepturi, adoptarea unor bugete și ar putea exercita presiuni și șantaj asupra Comisiei Europene.

Grupaj de ALEXANDRU MARINESCU

Evreii din România în viziunea istoricului Lucian Boia

În organizarea Oficiului de cultură, artă și știință al F.C.E.R. (ing. José Blum, Sybil Benun și Robert Schorr), la Centrul Comunitar Evreiasc a avut loc, pe 9 martie, o dezbateră legată de rolul evreilor în dezvoltarea României. Intitulat "Evreii din România. File de istorie", acest simpozion a prezentat ideile istoricului român prof. univ. dr. Lucian Boia, în dialog cu doi intelectuali evrei, cunosători ai temei – dr. Andrei Oișteanu și dr. Liviu Rotman, de asemenea un istoric cunoscut. La sfârșit, și-au exprimat opiniile și câțiva participanți din sală.

Lucian Boia-un om cu păreri curajoase în istorie

Deschizând lucrările, dr. ing. José Blum, șeful Oficiului, a subliniat caracterul special al invitatului matineului de duminică – un "demolator" al istoriei, ale cărui opinii au stârnit numeroase controverse și care încearcă să dea răspunsuri la adevărurile istoriei.

Președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, moderatorul simpozionului, a arătat că dezbateră subiectului legat de istoria evreilor este cu atât mai interesantă cu cât dorim să auzim și opinia unor oameni de știință neevrei. Profesorul Lucian Boia s-a impus ca istoric și eseist. El este un om cu păreri curajoase în domeniul lui și în viața civilă, care ridică numeroase probleme. Președintele F.C.E.R. a recunoscut că, după ce a citit o serie de lucrări ale prof. Boia – mai ales "Capcanele istoriei", care a prezentat intelectualitatea din România în perioada interbelică până în anul 1950 –, i-au fost demolați "zeii și semizeii", prin adevărurile pe care le-a citit. Profesorul Boia a avut alte păreri despre istorie decât cele cunoscute. De aceea, a spus președintele F.C.E.R., i-a provocat decepții profunde în ceea ce privește verticalitatea multor intelectuali. El a prezentat apoi, pe scurt, câteva date biografice ale prof. Boia, precum și ale celorlalți doi invitați, menționând că toți trei fac parte din generația de după cel de-al doilea război mondial. Prof. Boia, a spus dr. A. Vainer, are o poziție specială în istoriografie, cu abordări originale. În ceea ce privește evreii, el nu s-a ocupat în mod special de această problemă, dar are o apreciere legată de influența evreilor, alături de alte minorități, în formarea burgheziei din România. În consecință, ar fi interesant de aflat de la profesorul Boia mai multe idei legate de acest aspect, cunoscându-se faptul că în perioada interbelică, prezența evreilor a fost apreciabilă în societatea românească. De asemenea, ar fi interesant să cunoaștem concepția profesorului despre rolul istoriei.

Trebuie să fim onești în istorie

Prof. Lucian Boia a subliniat la început legătura care s-a format între el și comunitatea evreilor, datorită ultimei sale cărți, "Balcic", în care a vorbit despre o serie de pictori evrei care au frecventat Balcicul și au realizat tablouri cu această tematică: Victor Brauner, Samuel Muntzner, Margareta Sterian și Iser, care, de fapt, a descoperit Cadriaterul și a avut imediat după pacea de la București o expoziție cu acest subiect.

Referindu-se la definiția istoriei și modul în care acționează, el a arătat că este greu să descoperim istoria cea adevărată și singura, în condițiile în care noi avem diferite reprezentări despre istorie. În dialogul dintre prezent și trecut există abordări diferite ale istoriei dar, ca să redăm o imagine cât de cât apropiată, trebuie să fim onești și să avem competența necesară pentru acest demers. Existența pluralismului în istorie este un semn de democrație. În ceea ce privește "Capcanele istoriei" și rolul intelectualilor,

el a spus că nu a avut intenția să-i „demoleze” pe intelectuali, dar realitatea, cercetările lui foarte minuțioase au arătat o altă imagine, de aceea unii dintre intelectuali au ieșit șifonați, dar oportunitățile sunt inevitabile. Istoria, a opinat el, o fac oamenii, dar intervin mulți factori. Este adevărat că oamenii se află sub imperiul istoriei, dar au și responsabilitatea istoriei.

Contribuția minorităților trebuie să stea în atenția istoricilor români

În ceea ce privește istoria evreilor, a rolului minorităților în dezvoltarea României, ele trebuie să stea în atenția istoricilor din România, stat care a fost multiethnic și multicultural, caracteristici care au existat și în alte zone ale Europei centrale și de est. În România interbelică, așa cum a arătat recensământul din 1930, 72 la sută din populație erau români, iar 28 la sută – minoritari. Prof. Boia a vorbit apoi despre formarea burgheziei, de fapt despre structurile sociale care au dat modernitatea țării, subliniind că la mijlocul secolului al XIX-lea, burghezia era compusă mai ales din elemente etnice neromânești, mai mult sau mai puțin asimilate, printre ele găsindu-se foarte mulți evrei. Această situație s-a prelungit și în secolul XX. Deși evreii reprezentau doar patru la sută din populație, procentul lor era destul de mare în mediul urban, în consecință, 40 la sută din comerț era realizat de evrei. Nu este vorba, așa cum au pretins antisemiții, că evreii au acaparat comerțul, ei au creat comerțul. Vorbitorul a

Lucian Boia

subliniat că se poate constata o integrare mai mare a evreilor în cultura românească decât a altor minorități. El a atras atenția asupra existenței unui număr mare de intelectuali evrei, raportat la numărul total al evreilor. Distribuția lor în diferite domenii era disproporționată din cauza condițiilor. De aceea a existat un raport de suprareprezentare și subreprezentare, prima în profesiunile liberale, cea de a doua, în instituțiile de stat, unde evreii nu au avut acces. Prof. Boia i-a enumerat pe cei câțiva evrei care au ocupat funcții în instituții de stat, mai ales în universități.

Președintele Vainer a mulțumit profesorului Boia pentru precizările făcute și l-a invitat la cuvânt pe dr. Andrei Oișteanu.

„Evreii care nu au fost omorâți fizic în Holocaust, au fost omorâți civic”

După o scurtă prezentare biografică făcută de moderator, Andrei Oișteanu a vorbit despre evreii din România în raport cu istoria intelectualității românești. Discuția a pornit de la referirile la evreii din România pe care Lucian Boia le-a făcut de-a lungul vremii, în cărțile sale, prilej cu care A. Oișteanu a ținut să-și exprime admirația pe care o are pentru Lucian Boia de foarte mulți ani. În context, vorbitorul a prezentat importanți intelectuali

Andrei Oișteanu, Aurel Vainer, Liviu Rotman

din perioada interbelică și de după cel de-al doilea război mondial, care s-au alăturat mișcării legionare. Astfel, a amintit Schimbarea la față a României, a lui Emil Cioran, dar și declarațiile filosemite ale acestuia de după război. În același context, despre Mircea Eliade a menționat că nu s-a dezis niciodată de derapajele sale politice spre extrema dreaptă. Cu toate acestea, a remarcat Oișteanu, în opera literară și științifică a lui Eliade nu se regăsesc păreri sale politice de extremă dreapta. Andrei Oișteanu trasează, pe marginea istoriei raportărilor lui Eliade și Cioran la chestiunea evreiască pe tot parcursul vieții lor, o definiție a antisemitismului, dar și a filosemitismului exagerat. Încheind cu referiri la pasaje din cărțile istoricului Lucian Boia, Andrei Oișteanu a ținut să-și expună punctul de vedere în problema Holocaustului din România. Contazicându-l, într-un fel, pe Lucian Boia, Oișteanu a arătat că Holocaustul nu a însemnat numai exterminarea evreilor, ci mult mai mult de atât. Referindu-se la

interbelică”, citând scrierile unui călător străin din secolul al XIX-lea în spațiul românesc care a numărat circa 21 de graiuri vorbite în Capitală. „Avem parte de o multiculturalitate în spațiul românesc”, a precizat el, invocând chemarea de către unii domnitori ai Țărilor Române a evreilor, grecilor și armenilor, care se va încheia odată cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în special după formarea statului național român. Referitor la poziția față de evrei, el a afirmat că statul național va aduce o atitudine de intoleranță față de minorități, inclusiv față de evrei. Această problemă va căpăta o nuanță accentuată în perioada interbelică, atunci când, deși evreii sunt integrați din punct de vedere juridic în societatea românească, se lovesc de o intoleranță latentă din partea majoritarilor.

Problema Holocaustului din România a constituit un alt subiect abordat de Liviu Rotman, care a afirmat că se află în acord cu cele spuse de Andrei Oișteanu. El a subliniat că episoadele precum Pogromul de la Iași, petrecut chiar înaintea adoptării „soluției finale” de la Wannsee, denotă gradul de implicare a instituțiilor statului român. De asemenea, a amintit planul de exterminare a tuturor evreilor români, respectat de mareșalul Antonescu aproape până la momentul desfășurării bătăliei de la Stalingrad și oprit strict din rațiuni politice și datorită protestelor susținute ale reprezentanților SUA, precum și ale unor cercuri politice din România sau ale Reginei-Mamă Elena. Referindu-se la rolul comuniștilor evrei din România, el a precizat că „Iosif Chișinevschi și Ana Pauker nu au reprezentat nici o secundă comunitatea evreiască din România”. Evreii, a mai arătat Rotman, au fost în marea lor majoritate una dintre primele ținte ale politicilor totalitare, iar cei care s-au implicat în mișcarea comunistă au făcut-o pe fondul unor promisiuni, în contrapondere cu doctrina de extremă dreapta, xenofobia și antisemitismul. În încheiere, Liviu Rotman a subliniat necesitatea scrierii unei istorii obiective, lipsite de prejudecăți și mituri, care să reflecte obiectiv rolul și contribuția acestei minorități.

Ing. José Iacobescu, președintele Forumului B'nai B'rith România, a scos în evidență nevoia de a se scrie despre faptele oamenilor simpli în raport cu cele mai importante momente ale istoriei. Ing. Sandra Segal a vorbit despre noua sa viziune despre istorie, după citirea lucrărilor lui Lucian Boia. Eva Galambos a subliniat importanța confruntării cu trecutul ca mijloc de a păși în viitor și contribuția, în cadrul acestui demers, a lucrărilor prof. Boia. Etnosociologul dr. Hary Kuller a evidențiat prezența unor intelectuali evrei, în diversele medii culturale, științifice sau academice. Vicepreședintele F.C.E.R., ing. Paul Schwartz, a apreciat scrierile istoricului Lucian Boia și a evocat o serie de oameni de știință evrei, care și-au adus contribuția la dezvoltarea industriei petroliere, una dintre figurile cele mai importante fiind inginerul chimist Lazăr Edeleanu. Directorul TES, actrița Maia Morgenstern, a înveselit publicul participând rostind un scurt moment umoristic, parte a spectacolului *Mazl Tov and Justice for All*.

EVA GALAMBOS
GEORGE GILEA
DAN DRUȚĂ

Ion Antonescu, el a subliniat că nu se poate vorbi despre salvarea evreilor din România sau a unei părți dintre ei. „Un criminal e un criminal, indiferent dacă omoară patru, șase, opt sau 10 din 10. Este vorba despre o moarte civică oricum, dacă nu despre una fizică.”

A existat o multiculturalitate în spațiul românesc

Prof. univ. dr. Liviu Rotman, directorul CSIER și al Centrului de Studii Israeliene din cadrul SNSPA, a apreciat întâlnirea-dezbateră care l-a avut drept invitat pe istoricul Lucian Boia, unul dintre „intelectualii de clasă care demitologizează istoria României”. El a explicat, legat de activitatea lui Lucian Boia, importanța demontării unor mituri ale istoriei, create în marea lor majoritate din rațiuni de natură geopolitică, dar nu numai, a prezentat un scurt istoric al cauzelor acestui fenomen, explicate prin reticența unui segment important al poporului român la tot ceea ce este străin și considerat a fi inamic. De asemenea, a explicat revirimentul unei paradigme de gândire istoriografică naționalistă, petrecut imediat după 1990. Despre prezența și aportul minorităților la dezvoltarea statului român, Liviu Rotman a afirmat că „România nu a avut un caracter multiethnic doar în perioada

COMUNITĂȚI

Cluj

Ziua Evreiască

Ia Muzeul Etnografic al Transilvaniei

După reușita mai multor acțiuni realizate în colaborare cu Uniunea Armenilor și Comunitatea romilor din Cluj, Muzeul Etnografic al Transilvaniei și-a deschis porțile și pentru comunitatea evreilor clujeni, care s-a prezentat concitadinilor cu o expoziție de intarsie și un concert de muzică evreiască. Evenimentul cultural, care a reunit un public deosebit de numeros a fost salutat atât de Tudor Sălăgean, directorul muzeului, și de Robert Schwartz, președintele Comunității Evreilor din Cluj, cât și de István Vákár, vicepreședinte al Consiliului Județean, Ioan Sbârciu, președinte al Universității de Artă și Design din Cluj, și istoricul Lucian Nastasă-Kovács, profesor universitar la UBB și cercetător la Institutul „G. Barițiu” al Academiei Române.

Expoziția retrospectivă – aranjată cu multă pricepere și empatie de Tekla Tótszegi, director adjunct al muzeului – cuprinzând lucrări de intarsie ale artistului Ernest Klein, care a trăit și a creat în orașul de pe Someș până la mijlocul deceniului al nouălea, n-a fost doar un moment de celebrare a acestei arte, din ce în ce mai rare, ci și o lecție de istorie atât pentru organizatori, cât și pentru vizitatori, un loc aparte ocupându-l vitrinele

cu lupe, casete, portofagare și albume pe care artistul tâmplar le-a confecționat în perioada deportării în lagărul de la Moghilev Podolski, din Transnistria. Aceste obiecte au fost preschimbate pentru câte un tain de mâncare, obținută de la localnicii ucraineni, fără de care, în condițiile mizere de acolo, soția lăuză și copilul sugar ar fi murit de foame.

Alte vitrine prezintă lucrările, realizate cu migală și măiestrie, care și-au găsit locul în expozițiile grupării *Atelier 11* din anii 1970-1980, când meșterul tâmplar, de-acum ieșit la pensie, s-a putut dedica exclusiv pasiunii sale.

Expoziția retrospectivă Ernest Klein nu ar fi putut fi realizată, la trei decenii după dispariția artistului, dacă Andrei Klein nu ar fi păstrat cu devotament și afecțiune, colecția integrală a obiectelor făurite de tatăl său. Andrei Klein speră că această expoziție desăvârșește visul tatălui său de a prezenta tinerilor frumusețea intarsiei și de a-i stimula să practice acest meșteșug, pe cale de dispariție.

În partea a doua a *Zilei Evreiești* au evoluat formația de muzică klezmer Mazel Tov (dirijor prof. Vasile Socea, soliști Sulamita Socea și Emanuel Pusztai) precum și corul Șira Hadașa, dirijat de prof. Eca-

terina Halmos, (la pian conf. univ. Judith Babos, soliști: Gheorghe Eiskovits, Nitzan Nazarie Schwartzmann, Ofelia Pripion, Lilla Dohi-Trepzsker, Hanna Vári).

Ziua Evreiască s-a dovedit un succes. Atât organizatorii, cât și beneficiarii, sperând că seria de evenimente evreiești, găzduite de frumoasa sală mare a fostei clădiri a Redutei, să continue de Purim.

ANDREA GHIȚĂ

Satu Mare Valorificarea moștenirii culturale evreiești

La biblioteca Muzeului Județean din Satu Mare a avut loc lansarea proiectului „Moștenirea multiculturală a comunității evreiești”. În condițiile în care Satu Mare este un oraș multicultural, unde au trăit și trăiesc, alături de români, numeroase minorități – maghiari, șvabi și evrei – organizatorii evenimentului s-au gândit să inițieze, în septembrie 2014, un proiect având în centru comunitatea evreiască. Acesta urmează să se deruleze până în 2017 și se va concretiza prin acțiuni comemorative, culturale și științifice.

Muzeograful Sandor Kereskenyi, organizatorul evenimentului, a subliniat importanța moștenirii culturale evreiești din județ care, din păcate, a cam fost neglijată în ultima perioadă. „Acum noi încercăm să prezentăm publicului larg ceea ce această comunitate ne-a lăsat ca moștenire”, a spus el. Cuvintele rostite de muzeograf au reprezentat un fel de răspuns la criticile aduse de președintele Comunității evreiești, av. Nicolae Decsei, care a reproșat organelor locale din Satu Mare faptul că, anul trecut, au neglijat comunitatea evreilor, pe care nu au sprijinit-o nici material, nici moral. El a dat ca exemplu o acțiune la care au participat invitați din Israel, SUA și Germania și care a fost ignorată de personalități culturale și religioase din oraș. Acestea nu au fost prezente nici la foarte popularul concert klezmer, desfășurat la Sinagogă. N. Decsei a criticat și UDMR, care ar trebui să fie deschisă față de orice fel de problemă a minorităților din România. Referindu-se la moștenirea culturală evreiască, mai mulți participanți au subliniat că aceasta trebuie să fie considerată parte a moștenirii culturale române.

În cadrul întâlnirii a fost prezentată și donația primită de Muzeul Județean – o colecție de 7000 de volume care au făcut parte din biblioteca medicului psihanalist evreu, dr. György Steuer, un discipol al lui Sigmund Freud. Interesant a fost faptul că György Steuer a reușit să recupereze o mare parte din valoroasa sa bibliotecă după ce, întors din deportare, a constatat că volumele au fost furate. (După presa din Satu Mare)

Timișoara

Un dar neprețuit

Comunitatea Evreilor din Timișoara a primit recent un dar extrem de valoros din punct de vedere spiritual. Prin donația familiilor Salamon și Simon – fratele omagiatului, Edmund, din Israel, sora sa Eva, din Timișoara, soția Ioana - au vrut să aducă un tribut memoriei lui Tiberiu Salamon z.l., plecat nu demult dintre noi, donând Sefer Tora acestei comunități. Scrierea Sulului Sfânt a fost inițiată de Tiberiu Salamon z.l. și a fost un proces îndelungat și care a necesitat timp și atenție, fiind încheiată cu puțin timp în urmă. Donația Torei a survenit într-un moment fericit – aniversarea vârstei de 90 de ani a doamnei Eva Simon, o persoană extrem de sufletistă, care se află mereu alături de comunitatea evreilor din Timișoara, din care face parte. Mulțumiri profunde, în numele întregii comunități, îi datorăm atât ei, cât și fratelui din Israel, Edmund Salamon, scriitor israelian, care are o legătură continuă și cu totul specială cu această comunitate. Le dorim celor doi frați „Ad mea veesrim!”, să aibă parte de ani lungi, însoțiți de sănătate și liniște sufletească. Momentul primirii acestui Sul al Torei va fi marcat de un mare eveniment sinagogal, despre care vă vom relata într-un număr viitor. (L.F.)

Citirea Megilat Esther la Teheran

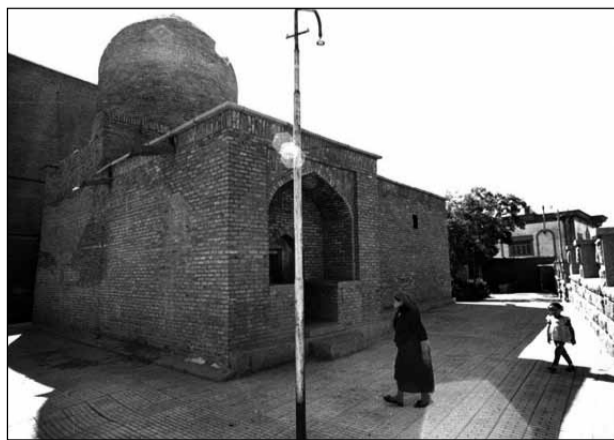
Evreii din întreaga lume sărbătoresc Purimul în ziua a 14 a lunii Adar. Conform Cărții Estherei, evreii care trăiau în secolul IV î.e.n., în Persia antică în timpul domniei regelui Ahașverus (identificat de istorici cu regele Xerxes I), au fost salvați de la moarte grație intervenției Estherei, soția împăratului. Mai puțin cunoscut este însă modul în care este celebrată această sărbătoare chiar în locul unde s-au petrecut faptele. Puțini știu că orașul Hamadan, din Iran, unul dintre cele mai vechi orașe din fostul Imperiu Persan, dar și din lume, găzduiește mormintele reginei Esther și al lui Mordechai, în cadrul unui mausoleu, vizitat de creștini, evrei și musulmani deopotrivă. Imediat după înrăutățirea relațiilor cu Statul Israel, în 2010, Centrul *Simon Wiesenthal* a întreprins o intensă acțiune de lobby, pentru ca acest mausoleu să intre în patrimoniul UNESCO, dar proiectul se află încă într-un stadiu intermediar, din

rațiuni evident politice.

Comunitatea evreiască din Iran numără circa 25.000 de membri, fiind cea mai numeroasă din întreg Orientul Mijlociu, dar înainte de instaurarea regimului islamic și războiul cu Irakul, numărul ei depășea cifra de 90.000. Ca și în celelalte comunități din Diaspora, Cartea Estherei a fost citită în toate sinagogile din țară, iar cei mai mulți dintre evrei au mers în pelerinaj la Hamadan. Sărbătoarea Purimului în Iran capătă o nuanță aparte datorită continuității unei istorii mai vechi de două milenii, în care evreii și-au păstrat viața și spiritualitatea într-un teritoriu cândva ostil prezenței lor. Conform mărturiei unui rabin iranian, emigrat în Israel în 2013, sărbătoarea de Purim îi aduce la sinagogă chiar și pe cei mai puțin deprinși cu ritualurile religioase, aceștia participând la ceremonia de citire a *Megilat Esther*. De asemenea, spre deosebire de festivitățile din Israel și SUA,

evreii iranieni nu obișnuiesc să îmbrace diverse costume, maniera în care ei înțeleg să sărbătorească Purimul fiind destul de conservatoare. Cea mai numeroasă comunitate evreiască iraniană se află concentrată în capitala Teheran, urmată de cele din orașele Shiraz și Isfahan. În ciuda relațiilor politice tensionate dintre cele două state, Purimul este sărbătorit cu mândrie și demnitate de fiecare evreu din Iran.

DAN DRUȚĂ

La mulți ani, angajaților F.C.E.R. născuți în luna aprilie!

PAUL SCHWARTZ – 1 aprilie 1940 (vicepreședintele F.C.E.R., președinte al C.E.B.)
 CORNELIU SABETAY – 1 aprilie 1944 (președinte C.E. Craiova)
 VASILE ALECU – 1 aprilie 1968 (Oficiul administrativ, pază)
 IONEL MIHAI MOISESCU – 1 aprilie 1983 (Oficiul administrativ, pază)
 AUREL DAVIDOVICI – 2 aprilie 1938 (președinte C.E. Pitești)
 GETA SAVIN – 2 aprilie 1958 (Ajutor gospodăresc)
 CARMEN GAINA – 2 aprilie 1959 (Ajutor gospodăresc)
 DUMITRU DRUGA – 2 aprilie 1965 (Centrul de Ajutor Medical)
 MARIN PAUN – 4 aprilie 1966 (Departamentul Management Economic, Financiar)
 DOBRE MOISESCU – 5 aprilie 1956 (Oficiul administrativ, pază)
 HARY CATZ – 6 aprilie 1947 (Salariat C.E.B.)
 BENONE VASILE – 6 aprilie 1956 (Salariat C.E.B.)
 IRINA MARIA CAMARASESCU – 6 aprilie 1957 (C.A.P.I.)
 EUGENIA DRAGOTEL – 8 aprilie 1975 (Ajutor gospodăresc)
 LUMINIȚA POPA – 8 aprilie 1976 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
 ELENA BUCULEI – 10 aprilie 1950 (C.I.E.P.)
 MIHAELA DRAGOMIR MARCHIDAN – 10 aprilie 1952 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
 VASILE MATEI – 10 aprilie 1959 (Oficiul administrativ, pază)
 ADRIANA ZAMFIR – 10 aprilie 1961 (Ajutor gospodăresc)
 LIVIU ROTMAN – 11 aprilie 1947 (C.S.I.E.R.)
 CAROL MOISESCU – 12 aprilie 1927 (Salariat C.E.B.)
 ZOICA PINTILIE – 12 aprilie 1963 (Ajutor gospodăresc)
 VICTORITA SAVA – 12 aprilie 1982 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
 MARCEL WEISS – 14 aprilie 1938 (Salariat C.E.B.)
 CONSTANTIN CHIREA – 14 aprilie 1959 (Departamentul Management Economic, Financiar)
 ELENA STOICAN – 14 aprilie 1970 (Complex alimentar „M. Băluș”)
 MARIA DANA – 15 aprilie 1957 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
 ELENA IASLOVICI – 15 aprilie 1961 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
 MIHAELA PALADE – 15 aprilie 1968 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
 GHEORGHE ANDREI – 16 aprilie 1948 (Centrul de Ajutor Medical)
 JANINA MARIANA ILIE – 16 aprilie 1956 (Cabinet președinte)
 SOFICA ONOFREI – 17 aprilie 1951 (Complex alimentar „M. Băluș”)
 CRISTINA NAE – 17 aprilie 1966 (Cămin „Dr. Moses Rosen”)
 MARIA NECULAI – 18 aprilie 1958 (Ajutor gospodăresc)
 ALEXANDRU ADRIAN BRUCHER – 18 aprilie 1985 (Centrul Comunitar Evreiesc JCC)
 OLGA STANESCU – 19 aprilie 1947 (C.A.P.I.)
 BEATRICE FLORETA HALER – 19 aprilie 1950 (Oficiul juridic)
 SORIN BLUMER – 19 aprilie 1955 (președinte C.E. Galați)
 ELENA LILIANA PREDĂ – 19 aprilie 1975 (Centrul Comunitar Evreiesc JCC)
 CONSTANTA BEINISCH – 20 aprilie 1950 (Asistență)
 TEODORA ZAHU – 21 aprilie 1968 (Ajutor gospodăresc)
 ODISEU BUJOREANU – 24 aprilie 1968 (C.A.P.I.)
 DORINA HERIVAN – 25 aprilie 1934 (Oficiul Cultural, Artă, Știință)
 DESPINITA GAGEANU – 25 aprilie 1961 (Ajutor gospodăresc)
 CONSTANTIN ZANE – 27 aprilie 1954 (Salariat C.E.B.)
 NICULAE GRIGORE – 28 aprilie 1957 (Asistență)
 LIVIU BONDAR – 29 aprilie 1955 (Salariat C.E.B.)
 MIHAELA TRIFU – 29 aprilie 1964 (C.I.E.P.)
 MARCEL MOCANU – 30 aprilie 1954 (C.A.P.I.)

PERI BLĂNARU

Reducerea suferințelor bolnavilor de Parkinson și Alzheimer

Inițiativa aparține Centrului de Cercetare „Henry J. Leir Brandeis-Israel” al Universității Massachusetts, care derulează proiectul „Sustaining the Mind”. Prin acest demers și datorită unui important act de filantropie, care asigură o bursă de 575.000 dolari, savanți renumiți, israelieni și americani, vor încerca să identifice noi strategii de tratare a unor maladii precum Parkinson sau Alzheimer. Profesorii Eytan Domany, Avraham Yaron and Misha Tsodyks, de la Institutul de Știință Weizmann din Rehovot, alături de Noam Ziv, de la Institutul de Tehnologie Technion din Haifa, vor prezenta o serie de rezultate ale cercetării lor. Echipa prof. Avraham Yaron va colabora cu prof. Suzane Paradis, din SUA, în studierea moleculelor semaforine responsabile cu realizarea sinapselor. Cunoașterea detaliată a procesului de funcționare al acestor molecule va putea oferi suficiente informații pentru elaborarea unor viitoare tehnologii medicale de ameliorare sau tratare a afecțiunilor ce derivă din acest mecanism.

Un alt studiu important, dezvoltat de profesorul Daniel Harries, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim, se referă la remodelarea pereților celulelor nervoase, o informație absolut necesară în tratarea maladiei Alzheimer. Studiul pornește de la ipoteza că un anumit gen de proteine ar putea schimba configurația genetică și funcția anumitor celule nervoase, care odată afectate, ar putea declanșa afecțiuni din cele enumerate mai sus.

Un nou oraș antic descoperit în Israel

Arheologii israelieni au descoperit în apropiere de Ierusalim rămășițele unei așezări rurale vechi de peste 2.300 de ani. Autoritatea Israeliană pentru Antichități a excavat o suprafață de aproximativ 750 m.p., identificând o așezare rurală caracteristică zonei și perioadei celui de-al Doilea Templu, prezentând o serie de locuințe din piatră și alei înguste. Construcțiile au fost utilizate atât ca locuințe, cât și ca depozite. De asemenea au fost găsite un număr de peste 60 de monezi care datează încă din timpul regelui Antiochus al III-lea. Săpăturile relevă că așezarea a atins maxima sa expansiune în timpul acestuia, fiind abandonată cândva spre sfârșitul dinastiei Hașmonene, din motive necunoscute, posibil din rațiuni socio-economice, precum unele proiecte edilitare ale lui Irod cel Mare, a declarat Yuval Baruch, directorul Autorității Naționale pentru Antichități. La fel ca și celelalte vestigii și rețele de pasaje subterane, această așezare va fi amenajată pentru a fi introdusă într-un ansamblu arheologic deschis turiștilor.

Posibilă soluție pentru eradicarea foametei

Oamenii de știință israelieni studiază posibilitatea lansării unei noi tehnologii care ar putea rezolva o problemă esențială a omenirii, cu precădere în anumite zone ale globului, și anume foametea. Ea ar putea facilita creșterea culturilor în condiții meteorologice până în prezent considerate ca fiind total nefavorabile. Cercetarea este condusă de prof. Shimon Gepstein, de la Kinneret College din Ashdot Yaakov, care studiază posibilitatea unei modificări genetice care ar permite unei plante să trăiască o lungă perioadă de timp, complet înghețată sau lipsită de apă. După primele cercetări, se pare că metoda este eficientă, iar planta a fost readusă la viață după ce a fost hidratată. Cercetătorii au făcut experimente pe frunzele de tutun și au reușit să dezvolte o plantă care trăiește de două ori mai mult

decât media plantelor de tutun, oferind flori și fructe, mult timp după ce au fost uscate, fiind practic moarte. Echipa a efectuat o serie de teste pe plante obișnuite, lăsându-le fără apă timp de trei săptămâni. Plantele obișnuite au murit, în timp ce plantele modificate au început să crească, revenindu-și total după ce au primit apă. Oamenii de știință intenționează să exporte această tehnologie în întreaga lume. Ea este importantă din cauza schimbărilor climatice, putând veni în sprijinul țărilor afectate de secetă, precum și în lupta împotriva foametei. Aceste plante modificate genetic înfloresc cu doar o treime din apa necesară plantelor obișnuite. Prin diminuarea surselor de apă, această nouă tehnologie israeliană ar putea fi cheia pentru supraviețuirea agriculturii în multe părți ale lumii.

Studii recente de arheologie biblică

Erez Ben-Yosef și Lidar Sapir-Hen de la Universitatea din Tel Aviv au realizat o serie de cercetări arheologice cu privire la prezența și utilizarea anumitor animale din zonele deșertice ale Orientului Mijlociu în timpurile biblice. Ei au corelat o serie de informații din Vechiul Testament, mai precis din Geneză, unde sunt identificate numeroase pasaje care amintesc de prezența cămilelor. Concluzia acestora a fost că ele au fost domesticate cam în jurul secolului X î.e.n., cu toate că ele sunt adesea amintite în pasajele biblice despre Avraam, Iacov sau Ițhac.

Astfel de cercetări aduc o serie de indicii importante asupra datării momentului editării textului biblic. Noam Mizrahi, expert în domeniul arheologiei biblice, afirmă că unele scrieri biblice ar trebui interpretate „ca niște proiecții din trecut,

realizate într-o perioadă ulterioară”. Misterul „cămilelor fantomă” nu este însă o noțute. Potrivit revistei americane „Time”, expertul american în științe biblice, William Foxwell Albright, susținea încă din a doua jumătate a secolului al XX-lea că prezența cămilelor în Vechiul Testament reprezintă un anacronism.

Un test care detectează instant afecțiunea

O nouă tehnologie medicală, dezvoltată de compania Azure PCR, ar putea transforma diagnosticarea oricărei afecțiuni într-o chestiune de doar câteva secunde. Cu ajutorul acestui dispozitiv, fiecare persoană și-ar putea afla singură diagnosticul. Acest scenariu ar putea deveni realitate datorită filialei Azure PCR din Ierusalim, Israel. Aron Cohen,

CEO al companiei, afirmă că acesta ar reprezenta un pas foarte important, mai ales în depistarea virusurilor rezistente la tratament medicamentos. El oferă și un trist exemplu, acela al fondatorului păpușilor Muppets, Jim Henson, care a murit la vârsta de doar 53 de ani din cauza faptului că diagnosticarea unei infecții bacteriene s-a produs prea târziu.

Compania are planuri mărețe și se gândește că pe viitor acest dispozitiv ar putea fi modernizat astfel încât să poată fi utilizat pentru analizele ADN sau identificarea unor tulpini de virusuri extrem de periculoase, precum AH1N1. Aceste inovații sunt foarte bine primite în spațiul occidental, în special în SUA, acolo unde compania participă la o importantă expoziție de aparatură medicală, aflată sub patronajul Fundației Bill&Melinda Gates. Pe viitor, o serie de laboratoare de analize ar putea prelua inovațiile companiei manageriate de Aron Cohen, care afirmă că își propune ca diagnosticarea să nu mai reprezinte un apanaj exclusiv al laboratoarelor, iar această facilitate să ajungă în mâinile tuturor, grație inovațiilor Azure PCR.

Tratament revoluționar împotriva diabetului

O echipă de savanți israelieni propune o nouă metodă pentru tratarea diabetului, care afectează viețile a aproximativ trei sute de milioane de oameni. Alternativa la tratamentul cu insulină se bazează pe extragerea unor celule stem din organismul uman care, supuse unui procedeu de înaltă tehnologie medicală, vor putea secreta doza necesară de insulină. Această metodă de tratament cu celule stem autologe devine din ce în ce mai răspândită în tratarea diverselor afecțiuni, considerate până de curând incurabile. Proiectul aparține cercetătorilor companiei biotehnologice Orgenesis și este coordonat de prof. Sarah Ferber, directorul

Centrului de Endocrinologie Moleculară din cadrul Centrului Medical Sheba din Tel Hashomer. Metoda inovativă constă în prelevarea unor celule ale ficatului, care sunt trimise unui laborator spre analiză și aplicarea unui tratament special. Odată retransplantate în organismul uman, ele vor putea furniza organismului deficitul de insulină. Această nouă metodă a trecut testele clinice, iar acum se află în faza testării pe oameni.

Dr. Sarah Ferber este o figură ilustră a domeniului medical israelian, dar și o personalitate recunoscută la nivel mondial, ea fiind un discipol al celor doi laureați ai Premiului Nobel pentru Medicină, Aaron Ciechanover și Avram Hershko, de la Institutul Technion din Haifa.

Pagină realizată de DAN DRUȚĂ

„SĂRBĂTOAREA ZARURILOR CARE AU CĂZUT ÎN FAVOAREA NOASTRĂ”

La Sinagoga Mare din Capitală (Urmare din pag. 3)

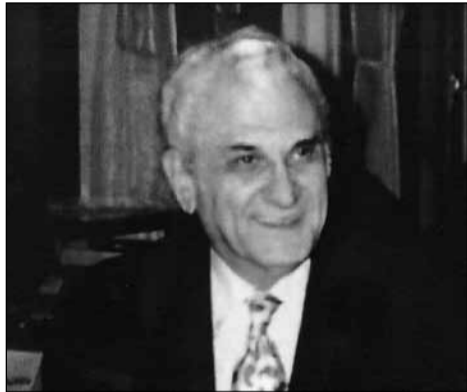
În idiș, cu tentă de musical; dans și parodie: *Geni Brenda, Tinca Țugulea*. În română, cu grație și gravitate, pe versurile lui *Aurel Storin*, „Pedalați, fraților, pedalați!”. Au trecut rampa *Roxana Guttman* și *Rudy Rosenfeld*. Talentul se transmite din mamă-n fiică: adolescenta *Cabiria Morgenstern* și-a făcut cu brio debutul în jazz retro, acompaniată de remarcabila, deja reputată „Bucharest Klezmer Band”. *Abis! zinghi! Abis! freidân! A bi ghizint...* - „Puțin cântec/ Puțină bucurie// Dacă-i sănătate, să zicem mulțumesc...”. Replică la aforismul „Când e evreul fericit? Când găsește ce credea pierdut!”, altă esență a Purimului.

De Purim, ne „copilărim”: „Ciribim, ciribom...”. Au cântat-o cu farmec *Carmen Iovițu* și *Mihaela Culiță*. Alt tânăr talentat: *Marius Herșcu*, în parodii ale unor personaje contemporane binecunoscute. Numai ureche muzicală să ai! Cântece vechi, cântece noi, cântece perene, toate-n ebraică. A fost Corul „Hazamir”, sub bagheta inspirată a vestitului *Bogdan Lifșin*. Aplauze pentru actori, cântăreți, textieri, compozitori, regie artistică - *Andrei Munteanu*, organizare - ing. *Peri Blănaru*, dr. *Mona Bejan*, *Victoria Demayo*, *Jean Bercu*.

Din nou la Templul Coral – Sinagoga Mică Izkor pentru av. IULIAN SORIN z. L.

Președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer ne-a adus o veste îmbucurătoare – în decembrie, de Hanuca, se va reînălțura Templul Coral. Până atunci, începând din 12 martie a.c., a început să funcționeze Sinagoga Mică de la Templul Coral, frumos amenajată prin efortul Rabinatului și al Biroului Administrativ al C.E.B. (șef – Jean Bercu). Concomitent cu redeschiderea Sinagogii Mici, a avut loc

și omagierea, la un an de la deces, a lui Iulian Sorin z.l., fost președinte interimar al F.C.E.R. La ora opt fără zece a început serviciul religios, oficiat de rabinul Rafael Shaffer, în prezența a numeroși enoriași, deși spațiul este neîncăpător. A fost prezentă conducerea F.C.E.R. și C.E.B., membri ai comunității, fiicele celui omagiat, lusi și Mihaela, venite din Israel. După oficierea serviciului religios de dimineață, Rabinul Shaffer l-a evocat pe regretatul av. Iulian Sorin z.l., a spus că ne lipsește mereu un om ca el, amintirea sa fiind vie în memoria noastră. Președintele C.E.B., vicepreședinte al F.C.E.R., ing. Paul Schwartz, care a

lucrat împreună cu av. Iulian Sorin, a pus în evidență calitățile excepționale ale acestuia de organizator, îndrumător, în funcțiile pe care le-a îndeplinit în cadrul obștii, ca director administrativ la Căminul Băluș, secretar general al F.C.E.R., președinte interimar al F.C.E.R. Au fost subliniate respectul și atenția de care s-a bucurat din partea membrilor obștii, a comunităților, a oficialităților din orașele vizitate deseori, a reprezentanților diverselor culte. La cimitirul din Galați se odihnește bunicul acestuia, iar Iulian Sorin a vizitat adesea comunitatea și cimitirul. Președintele F.C.E.R. dr. Aurel Vainer, a amintit de a cincea poruncă din Decalog – respectul pentru părinți, care se remarcă și la familia Sorin –, această poruncă fiind una din condițiile unității poporului evreu. Serviciul religios de Izkor a fost oficiat de Prim-cantorul Iosif Adler, apoi s-a mers la mormântul av. Iulian Sorin, din Cimitirul Filantropia. La mormintele soților Sara și Iulian Sorin a fost de față un număr însemnat de membri ai obștii, între care – președintele C.E.B., vicepreședinte al F.C.E.R., ing. Paul Schwartz, și secretarul general al F.C.E.R., ing. A. Kupferberg. A urmat serviciul religios oficiat de Rabinul Shaffer și Prim-cantorul I. Adler, iar kadișul a fost rostit de dl. Nathan Neta, prieten al familiei. Fiicele lui Iulian Sorin au mulțumit conducerii F.C.E.R. și C.E.B. pentru participarea la acest trist eveniment.

Cu o zi în urmă ne-a vizitat Președintele Congresului Evreiesc European, Moshe Kantor, care a remarcat redeschiderea Sinagogii Mici de la Templul Coral. (B.M.M.)

Iași

O zi dedicată comemorării lui B.Fundoianu-Fondane

Pe 24 februarie 2014 a fost comemorată la Iași împlinirea a 70 de ani de la exterminarea lui B. Fundoianu-Fondane în lagărul de la Auschwitz. Pomenirea a debutat cu prezentarea cărții „Baudelaire și experiența abisului” de B. Fundoianu. Cartea, Opere XIV din seria Fundoianu-Fondane, publicată în martie 2013, a fost prezentată în cadrul unei mese rotunde ce i-a avut ca invitați pe actrița Maia Morgenstern, manager al Teatrului Evreiesc de Stat din București, și pe prof. univ. dr. Mircea Martin, critic literar și directorul Editurii Art din București.

Evenimentul cultural, organizat de Teatrul Evreiesc de Stat din București și Institutul Francez din Iași, în parteneriat cu Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași și Asociația ALECART, a fost moderat de prof.univ.dr. Andrei Corbea-Hoisie, directorul Editurii Universității „Al. I. Cuza” din Iași. În deschidere, acesta a făcut o scurtă prezentare a lui B. Fundoianu-Fondane, poet, eseist, om de teatru, critic și teoretician literar franco-român de etnie evreiască. În anul 1914 Benjamin Fundoianu a debutat, la vârsta de 16 ani, în revista „Viața nouă”,

revistă de orientare simbolistă și modernistă, editată de Ovid Densușianu. Creația poetică originală franceză a lui Benjamin Fondane a fost adunată în volumul antologic „Le mal des fantomes”(1980), titlul fiind ales chiar de autor și trimis soției sale, Geneviève, prin intermediul unei scrisori-testament, scrisă în lagărul de tranzit al evreilor de la Drancy. Scrisoarea conținea indicații precise asupra modului în care trebuia editată opera sa.

Maia Morgenstern a citit poeme reprezentative din opera poetică a lui B. Fundoianu-Fondane și din cea a lui Baudelaire.

Profesorul Mircea Martin a mulțumit pentru lectura evocatoare și totodată provocatoare din operele celor doi mari poeți și a arătat că este foarte binevenită astăzi, când avem din ce în ce mai puțin timp pentru poezie.

B.Fundoianu (1898-1944) este considerat de criticul Mircea Martin „un poet de o originalitate absolută și unul dintre primii cinci foarte mari poeți ai limbii române”. Cu toate că a scris puțin în limba română, editorul Mircea Martin consideră că merită atenție întreaga sa operă, deoarece, plecând în Franța și afirmându-se rapid,

A murit cea mai în vârstă supraviețuitoare a Holocaustului

Pianista Alice Herz-Sommer, cea mai în vârstă supraviețuitoare a Holocaustului, a murit duminică, 23 februarie, la reședința sa din Londra. Născută în anul 1903, într-o familie de evrei din Praga, ea a fost ținută timp de doi ani prizonieră în lagărul de concentrare de la Terezin, Cehia. Împreună cu fiul său, Stephan, au fost eliberați abia în mai 1945, odată cu eliberarea Cehiei de către Armata Roșie. Pentru ea, viața a continuat într-unul dintre cele mai frumoase moduri cu putință, Alice Herz-Sommer fiind profesoară de pian la Conservatorul din Ierusalim, până în anul 1986, când a decis să se stabilească în Marea Britanie.

„Temperamentul, optimismul și disciplina”, acestea au fost coordonatele după care ea și-a ghidat întreaga existență. „Sunt evreică, dar Beethoven este religia mea”, spunea cea care făcuse cunoștință cu pianul încă de la frageda vârstă de cinci ani. „Cu naivitate, m-am gândit, înainte să ajung în lagăr, dacă au o orchestră la Terezin, cât de rău poate să fie?”, se întreba Herz-Sommer, copleșită de pasiunea pentru muzică, care transcendea sinistrul lagăr unde era captivă. Povestea ei de viață a impresionat, prin tenacitatea,

altruismul și noblețea sa.

Documentarul *The Lady in Number 6: Music Saved My Life* a primit Premiul Oscar pentru cel mai bun documentar, la doar o săptămână după dispariția sa. Regizorul Malcolm Clarke a declarat că a fost uimit de „capacitatea sa extraordinară de a se bucura, de a ierta”. Povestea vieții lui Alice Herz-Sommer rămâne o lecție de noblețe și altruism, căci, răul se leapădă singur de cei aleși. „Știu că există rău în lume, dar eu caut binele. Muzica este viața mea, muzica este Dumnezeu”, spunea ea.

DAN DRUȚĂ

Despre Iudaism și filosofia iudaică

Între 18-19 februarie a.c., Centrul de Studii Ebraice din cadrul Facultății de Litere a Universității București a găzduit o serie de prelegeri susținute de profesorii Barak S. Cohen și Raphael Shuchat de la Universitatea Bar Ilan din Tel Aviv, Israel, moderate de conf. univ. dr. Felicia Waldman.

Profesorul Barak S. Cohen a tratat problematica scrierilor talmudice și unele abordări de factură laică în contextul scrierilor religioase. El a susținut ideea unui studiu comparat al celor două surse fundamentale pentru religia iudaică, Tora și Talmudul. Prelegerea susținută de profesorul Raphael Shuchat a încercat deslușirea relației dintre iudaism, ca religie comunitară, și filosofie, referindu-se și la apariția și evoluția hasidismului, ca un curent inovator al gândirii religioase evreiești. Ambele prelegeri au reunit masteranzi ai Centrului de Studii Ebraice, care au adresat întrebări și au dezbătut probleme de actualitate regăsite în conținutul prezentării. (D.D.)

Șabatul i-a salvat viața unui evreu care voia să zboare cu avionul malayezian

Potrivit blogului de călătorii „Dan's Deals”, un pasager evreu care voia să zboare cu avionul malayezian dispărut misterios, a luat un alt avion. Explicația: agentul lui de călătorii, evreu religios, a refuzat să-i facă rezervare deoarece cu acest zbor urma să călătorească și de Șabat.

Călătorul, identificat Andy, i-a cerut prin e-mail agentului să-i schimbe rezervarea cu o zi mai târziu deoarece dorea să mai stea o zi la Kuala Lumpur. Agentul a declarat că nu poate să-i satisfacă cererea, căci el nu trimite pasageri evrei

să călătorească sâmbăta. Dacă Andy ține la acel program, să se ducă să facă rezervare singur în altă parte. La început Andy s-a gândit să procedeze așa, dar după aceea s-a răzgândit și i-a transmis agentului că are dreptate și că ar trebui să respecte preceptele iudaice. Drept care, a primit o rezervare pe un alt zbor, duminică. Apoi, pe 8 martie, i-a scris agentului: „Sfinte Dumnezeule, ai auzit ce s-a întâmplat cu zborul MH370? Mă gândesc tot timpul la acest lucru. A fost o minune parcă scrisă în Cărți și tu mi-ai salvat viața!” (E.G.)

„ne-a așezat și pe noi pe o orbită mai importantă la vremea aceea, anii '20 ai trecutului secol.”

Volumul „Baudelaire și experiența abisului” este o carte apărută postum, pe care Benjamin Fondane o definitiva atunci când a fost arestat.

Opere XIV din Seria Fundoianu-Fondane, prezentat acum la Iași, este o ediție critică completă, realizată de Ion

Pop, Ioan Pop-Curșeu și Mircea Martin, cu o prefață semnată de Monique Jurtin și două postfețe aparținând lui Ioan Pop-Curșeu și Dominique Guedj.

În seara comemorării, pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași a fost prezentat, de către Teatrul Evreiesc de Stat din București, spectacolul de teatru-dans „Exil în pământul uitării”, pus în scenă după scrierile lui Benjamin Fondane. Regia spectacolului este semnată de Andreea Tănăsescu, coreografia aparține Simonei Mandache, montajul lui Cătălin Crețu iar conceptul video lui Vali Chincisan. Concepția regizorală recurge la elemente vizuale inspirate din tehnicile de avangardă, din dansul expresionist, caracteristice anilor de război și folosite chiar de B.Fondane în experimentele sale teatrale și cinematografice.

Spectacolul, un strigăt de protest la adresa războiului și a discriminării rasiale, se încheie cu o sugestivă scenă goală, în care sunt spulberate peste tot file din cărți și care simbolizează spulberarea atâtor milioane de vieți nevinovate, nimicite de minți incitate de ură exacerbată și rasism.

MARTHA EȘANU

JCC BUCUREȘTI

Eva Tuțui și Iustin Șaler realizează împreună o emisiune care devine atractivă prin întrebările diverse, pregătite cu grijă și documentate pe care le adresează oaspeților. La programul lor au fost invitați oaspeți din comunitățile evreiești din întreaga țară iar, de curând, cei care au răspuns solicitării lor au fost ing. Paul Schwartz și Attila Gulyas, președinte, respectiv vicepreședinte C.E.B. Prin dublele calități pe care le îndeplinesc, ca

„Evrei de vânzare”, filmul Alialei plătite

Prezentarea recent ecranizatei pelicule a lui Radu Gabrea, „Evrei de vânzare”, chiar în prezența regizorului, a prilejuit reîntoarcerea într-un timp nu foarte îndepărtat din istoria evreilor din România. Vânzarea evreilor și germanilor către

Iubirea nu are vârstă!

Cine a spus că există o singură vârstă a dragostei, nu a înțeles că oamenii pot iubi la diverse vârste! Evenimentul pensionarilor de „Valenstein Day” a confirmat acest lucru - dacă suntem tineri în suflet, nu contează ridurile sau anii care le-au adus. În această zi, nu doar cei tineri s-au putut simți speciali, ci și pensionarii, care au descoperit un alt de mod în care putem să ne raportăm la iubire odată cu trecerea anilor.

Proiectul Ariel

Platforma de anunțuri „Ariel – job & more” a JCC București a devenit tot mai populară pentru cei ce doresc să își facă publice informațiile referitoare la servicii, locuri de muncă, vânzări, etc. Publicat în română și ebraică, acesta reprezintă un mod de comunicare între cei interesați în promovarea proiectelor lor în interiorul comunității evreiești.

JCC IASI

Restaurantul ritual al Comunității Evreilor din Iași a fost, în ultima seară din luna februarie, locul de întâlnire pentru cei aproximativ 50 de participanți la un oneg șabat cu totul special.

Tineri și vârstnici, copii și părinți, s-au simțit excelent în marea familie evreiască ieșeană, ascultând cu atenție drașaua rostită din inimă de către rabinul Shlomo Tobias, și au cântat împreună cu oficianul

Emisiunea întrebărilor utile

vicepreședinte al F.C.E.R., respectiv director al D.A.S.M., invitații au avut prilejul să răspundă la o gamă largă de întrebări.

Dar, cu siguranță, au mai rămas teme de acoperit și pentru o emisiune viitoare.

țările-mamă – în care aceștia ar fi putut imigra, dacă Statul Român le-ar fi permis acest lucru – este învăluită în numeroase legende. Radu Gabrea și Magdalena Schubert au realizat o documentare care s-a întins pe o perioadă de trei ani, în care au analizat istoria evreilor din România, începând cu primul Congres Sionist de la Focșani, din 1881, trecând apoi prin valurile de Alia - felul în care pionieri din România au pus bazele unor orașe ca

Rosh Pina sau Zichron Yaacov – ajungând, mai târziu, la perioada interbelică, dictatura antonesciană, perioada dejistă și mai apoi ceaușistă. Ideea vânzării unor oameni a fost precedată de numeroase etape în istoria evreilor români. Pentru cei prezenți a fost o ocazie să își amintească istorii personale, care au marcat numeroase familii din România și Israel, separate chiar în perioada acestui comerț incredibil.

Zi de lux și răsfăț pentru doamne

Doamnele și domnișoarele au avut parte de o zi de 8 Martie cu numeroase surprize, care le-au fost din timp pregătite de echipa JCC București. Momente vesele au fost prezentate de faimoșii Alexandru Arșinel și Vasile Muraru. Directoarea T.E.S., actrița care reprezintă un titlu de mândrie pentru comunitatea evreilor din România, Maia Morgenstern, a apărut, alături de fiica sa Cabiria, în prezentarea de modă a KFashion Studio. Pe scenă au apărut în recital Tomer Weissbuch, Daniel Filipescu și Mădălina Florescu. Prestația lor a fost completată de numere de iluzi-

onism și magie, dar și de dansuri de societate. Doamnele au avut parte de ateliere de coafură, cosmetică și manichiură. Nu au lipsit nici standurile unde s-au putut achiziționa bijuterii și cosmetice și, dacă au fost gata pentru o zi de 8 Martie mai costisitoare și spectaculoasă, chiar și haine de blană de la Paisi Fur. Gustările și băuturile rafinate au desăvârșit această zi de autentic răsfăț, probabil singura zi din an când bărbații nu au avut acces în JCC decât dacă prezența lor urma să aducă o bucurie în rândul doamnelor.

Un Oneg Șabat de neuitat

de cult, jurist Albert Lozneau, cântece tradiționale în limbile idiș și ebraică.

Fiind un Șabat special – Șabat Șekalim –, rabinul Shlomo Tobias a vorbit despre cum Dumnezeu poruncește ca Moșe să facă un recensământ al popoului evreu, iar fiecare să contribuie cu câte o jumătate de șekel. Evreii trebuie să dea fiecare exact aceeași sumă pentru ca nimeni să nu creadă că este mai presus decât celălalt. Bani, a căror destinație urma să fie Cortul Întâlnirii, locul în care Dumnezeu însuși urma să se înfățișeze lui Moșe, trebuia să fie un loc al tuturor, în egală măsură.

De ce o jumătate de șekel? Pentru a ne arăta că nimeni nu este întreg prin el însuși. În primul rând, pentru că Dumne-

zeu l-a creat ca bărbat și femeie, pentru ca fiecare om să-și caute „jumătatea”. Și mai există un motiv pentru care contribuția a fost de o jumătate de șekel: pentru a ne arăta că fără comunitate, fără oameni în jur, nimeni nu valorează decât „o jumătate de șekel”, aproape nimic. Omul este făcut să fie parte dintr-un tot, iar evreii sunt Klal Israel, o comunitate.

Desigur că și bucatele au fost dintre cele mai alese, tradiționala „Goldene Yuh” făcând deliciul tuturor celor prezenți.

La succesul deosebit al acestui eveniment și-au dat concursul atât Comunitatea Evreilor din Iași, cât și Centrul Comunitar Evreiesc din Iași (J.C.C.)

MIRYAM VLADCOVSKI

JCC Oradea

• Ziua de 8 Martie a fost prefațată la Oradea de un Oneg Șabat dedicat doamnelor și acestei luni, marcată de daruri și atenții oferite consoartelor. Într-o cromatică alb-roșie, precum șnurul mărișorului, a fost îmbrăcată întreaga sală festivă, invitatele fiind așteptate într-o atmosferă cu adevărat festivă.

• Prefațând sărbătoarea de Purim, la JCC Oradea mireasma și gustul sărbătorii s-a făcut simțită la „Humentashen party”. Participanții au realizat împreună sute de prăjiturile aspectuoase și gustoase, cu cele mai diverse umpluturi.

• Roș Hodeș Adar 2, luna în care are loc Purimul, a fost marcat cu un program dedicat frumuseții. Doamnele și domnișoarele au realizat bijuterii și decorațiuni colorate, prefațând căldura primelor zile de primăvară.

JCC TIMIȘOARA

• Întâlnirea cu profesoara Ana Schwartz la Centrul de zi al JCC Timișoara a avut-o în centru pe Golda Meir, cea mai importantă personalitate feminină a vieții politice a Israelului modern. Ilustrată cu imagini din viața acesteia, din anii copilăriei petrecuți în Rusia până la anii marilor întâlniri politice decisive pentru soarta Israelului, prezentarea a suscitat interesul celor prezenți la acest eveniment. Pentru pensionari, întâlnirea a reprezentat un moment de relaxare, după ce, cu dăruire au reușit să realizeze peste 300 de măști și cadouri de Purim.

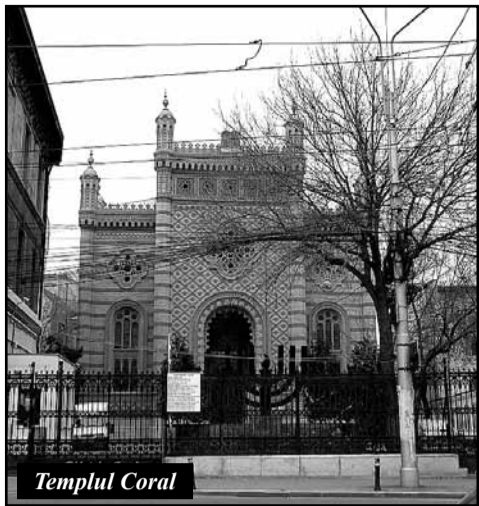
• Rabinul Zvika Kfir a susținut la Timișoara o conferință referitoare la „Păcat,

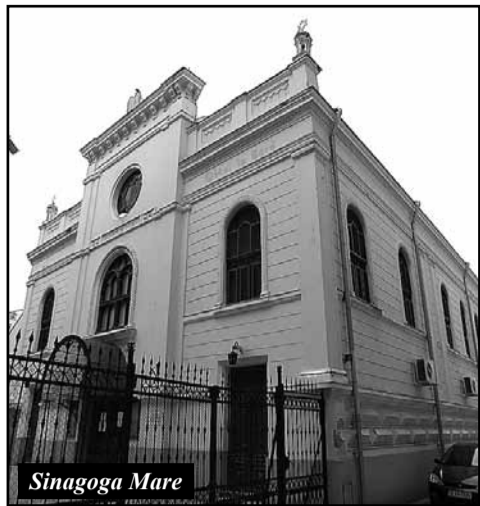
pedeapsă și iertare” în iudaism. Expunerea sa, care a evocat diferitele forme ale „păcatului”, de la cel originar la „vițelul de aur”, a suscitat multe întrebări din partea celor prezenți la această seară plăcută dedicată cunoștințelor iudaice

• Ziua de 8 Martie a fost și pentru doamnele și domnișoarele din comunitatea timișoreană prilej de bună dispoziție și răsfăț. După o introducere muzicală la vioară a doamnei Maria Maier, a urmat un montaj poetic din versuri dedicate femeii, realizat de profesorul Ștefan Ivan. Seara s-a încheiat într-o notă relaxată – cu machiaj, coafură și masaj.

Pagină realizată de
LUCIANA FRIEDMANN

Templul Coral

Sinagoga Mare

Sinagoga Ieshua Tova din str. Tache Ionescu

La pas prin sinagogile bucureștene

Cum ar fi ca mâine să se dea un decret prin care toți purtătorii numelui de Ion și a derivatelor sale să fie... uciși? Doar așa, pentru că îi cheamă Ion, Ioana, Ionela. Știu, este absurd! Dar exact o astfel de situație a generat cea mai mare pată neagră din istoria umanității, cunoscută sub numele de Holocaust. Milioane de evrei au murit doar pentru că erau evrei. Putea fi oricare alt motiv, crima ar fi fost la fel de mare și de nejustificată!

Nu știu cum a început pasiunea mea pentru sinagogi (nu neapărat pentru cultul mozaic), cert este că m-am încropăținat să le caut în fiecare oraș prin care am trecut. Din circa 800 de sinagogi, am rămas în țară cu aproape 90, am aflat de la o doamnă simpatică de la Sinagoga de pe strada Mămulari (Muzeul de Istorie a Evreilor), din București. Nu le-am văzut încă pe toate, dar voi fi mândră când voi reuși această performanță. Până atunci, haideți să le descoperim pe cele șase, dintre care numai trei sunt în funcțiune. Va fi o călătorie emoționantă, educativă și foarte frumoasă!

Sinagoga Unirea din str. Mămulari

Patru din cele șase sinagogi sunt vecine de cartier, fiind situate la circa cinci minute unele față de celelalte, în zona Unirea. A cincea e un pic mai departe, la Romană, iar a șasea trăiește în cartierul Vitan. Toate, însă, sunt ascunse privirilor de blocuri înalte și ziduri ca de închisoare, au curți minuscule și chiar dacă sunt bine poziționate în centrul orașului, dacă nu le cauți expres, treci pe lângă ele fără să-ți dai seama. Pe Calea Moșilor, la numărul 76, o poartă verde ține curioșii la distanță. Pe Vasile Toneanu, la numărul 48, colț cu strada Vlad Județu, în spatele Bucharest Mall Vitan, printre viluțe de bun-gust, putem descoperi o altă sinagogă. Deși nu este deschisă nici ea publicului, gardul de la stradă n-o camuflează și îi putem adresa un salut.

Lângă agitația specifică Bulevardului Magheru, pe străduța Tache Ionescu, la numărul 9, o altă sinagogă. Nu e împrejmuțată de vreun gard, dar e înghesuită între două blocuri, doar-doar va trece neobservată. După ce am capturat o imagine, m-am îndreptat spre semaforul din apropiere, când întorc privirea s-o mai admir o dată. Zăresc un tânăr care se apropie de intrarea în sinagogă și începe să tragă de ușă cu putere. Apuc să văd că tânărul începe să alerge spre mine, culoarea semaforului nu se schimbă în verde. Când ajunge lângă mine, mă întrebă cu

un zâmbet larg și foarte vesel: "Are you Jewish?". Îi răspund "No" și apoi îl văd cum se întoarce la sinagogă și începe din nou să tragă de ușă. Am rămas cu dilema: dacă spuneam "da", oare reușeam să vedem sinagoga în interior (ceea ce eu mult mi-aș fi dorit) sau tânărul spera ca noi să-i facilităm accesul?

Dacă ajungem pe strada Sfânta Vineri 9-11, vom vedea Templul Coral. Sinagoga nu este deschisă publicului, fiind în renovare de mai multă vreme. Mi-e ciudă, pentru că din exterior arată incredibil de frumos și bănuiesc că în interior este mult, mult mai frumoasă!

Și acum ajungem la protagonistele poveștii de față - sinagoga de pe strada Mămulari, nr. 3 și cea de pe strada Vasile Adamache 11. De ce sunt ele "mai cu moț"? Pentru că se pot vizita! Și pentru că sunt extraordinar de frumoase! Le-am descoperit împreună cu Rose de la Catherine Cross Road și fiica ei. Le mulțumesc pe această cale pentru că m-au însoțit și sper că au trăit la aceeași intensitate clipele minunate pe care urmează să le relatez. Să mergem la prima, zic. Aici funcționează Muzeul de Istorie a Evreilor din România, adică într-o sinagogă care nu mai funcționează în scopul pentru care a fost creată, se găsesc sute de documente din care află cât de mare a fost contribuția evreilor la cultura românească. De la actori la arhitecți, de la medici la scriitori. Doamna supraveghetore este prototipul bunicii: caldă, zâmbitoare, cu ochelari, mare iubitoare de stat la povești și de împărtășit cunoștințele sale. De la ea am aflat că putem fotografia interiorul, cu excepția tablourilor de la etaj, pe care vor să le protejeze. Tot de la ea am aflat că din 800 de sinagogi, câte erau înainte de război, am rămas în țară cu aproximativ 90, că în România Mare erau 800.000 de evrei (!). Când ne-am luat "la revedere", ne-a spus că ne așteaptă să revenim. Cu siguranță, ne mai vedem!

Dacă ieșim de pe Mămulari, intrăm pe Sfânta Vineri și continuăm pe Clucerul

Sinagoga Veche din Calea Moșilor

Udricani, în circa cinci minute, ajungem pe Adamache, unde în spatele unor blocuri înalte se găsește o sinagogă mare. Chiar acesta îi e numele - Sinagoga Mare.

Paznicul m-a luat de mâna dreaptă și m-a condus până într-un fel de vestibul, unde l-a chemat pe ghid, care s-a dovedit

a fi o mare figură. Ne-a întâmpinat cu "Which country are you from?" Eu-i zic

Sinagoga Credința din str. Vasile Toneanu

"România" Și el: "Sunteți români?" DA! Deodată se înseninează și spune "Oh! Ce bine! Pot să vorbesc românește!" Oarecum încet în mișcări, dar foarte bucuros să fie gazdă, ne-a spus câteva cuvinte despre istoria lăcașului, ne-a explicat mai multe simboluri prezente în orice sinagogă, s-a asigurat de fiecare dată că am înțeles și, la final, chiar insistă să mai zăbovim, deși trecuse cu mult ora de închidere.

De la dansul am aflat una dintre diferențele între sinagogi și biserici. În sinagogi nu există reprezentări de figuri umane! Enoriașii participă separat la slujbe, în funcție de sex. Femeile - la etaj, bărbații - la parter. În cazurile în care numărul enoriașilor este redus (30-40 participă la slujbele din Sinagoga Mare, de exemplu), femeile stau pe partea stângă, cum privești de la altar, bărbații - în partea dreaptă. În plus, femeile se "ascund" în spatele acelor perdelețe vișinii, pentru ca bărbații să nu fie cumva distrași de la slujbă.

În partea de sus a altarului sunt 12 lămpi reprezentând cele 12 triburi evreiești.

Și această sinagogă are și rol de muzeu, mai exact "Memorialul Martirilor Evrei". Ce am apreciat în mod deosebit a fost dorința ghidului de a ne spune el povestea acelor panouri informative, nu ne-a lăsat doar să ne aruncăm privirile peste ele, de-abia reținând ceva. Un detaliu de reținut: panourile aveau deasupra sârmă ghimpată.

ANDA STĂNCIULESCU

„Transilvania Policromă” a împlinit 5 ani

Încă de la înființare, TVR Cluj a alocat spații emisiunilor de sine stătătoare pentru și despre minoritățile transilvane: la început maghiară și germană, iar mai apoi evreiască, ucraineană și romă. La 15 martie 2009, acestora li s-a alăturat emisiunea magazin „Transilvania Policromă”, difuzată în direct în fiecare luni după amiaza de la orele 17.00.

De cinci ani, „Transilvania Policromă” este un spațiu al multiculturalității și interculturalității în care se regăsesc minoritățile romă, ucraineană, germană, evreiască, slovacă, armeană și, sporadic, alte grupuri și culturi prezente la Cluj.

„Transilvania Policromă” nu este o „cântare a minorităților”, ci o emisiune care pune pe tapet și problemele arzătoare cu care se confruntă ele: xenofobia, antisemitismul, prejudecățile, constituind în același timp și un loc de întâlnire și dezbateră pentru reprezentanții minorităților, specialiști în relații interetnice, artiști, personalități în diferite domenii, dar și ardeleni obișnuiți, reuniți sub semnul armoniei.

La mulți ani!

Diplomă de recunoștință

Sala clubului de la Căminul Rosen s-a dovedit neîncăpătoare, rezidenți, personal medical, din administrație, oaspeți din afara căminului au venit pentru a o omagia pe una dintre cele mai îndrăgite asistente, Rodica Dumitrache.

A luat cuvântul directorul Gaetano Perrotta, care a făcut o prezentare elogioasă a activității de peste 35 de ani a doamnei Rodica Dumitrache. Au mai vorbit ludit Ardeleanu, Dorothea Weissbuch și alții. S-a dat apoi citire unei „Diplome de Recunoștință”, pe care rezidenții noștri au hotărât s-o acorde Rodică Dumitrache, pentru tot ce a făcut pentru noi.

Îmbrăcată într-o ținută elegantă, vădit emoționată, a vorbit și sărbătorita. Ea a făcut un scurt istoric al căminului - „a doua mea casă” după cum a spus. Când a venit la cămin, acesta era un șantier, se făceau ultimele finisări; niște camere goale, nici urmă încă de vreun rezident. Cale lungă, până la situația actuală pe care domnia sa a parcurs-o pas cu pas.

Au urmat niște surprize deosebit de plăcute. Prima surpriză: Rodica scoate din buzunar o foaie de hârtie pe care a așternut niște versuri, amintind diferite episoade din viața căminului. Rodica are o voce foarte frumoasă. Ea a interpretat versurile sale pe cunoscuta melodie „La revedere dragul meu, la revedere .... Momente pline de emoție, în ochii multora strălucesc stropi de lacrimi ...

Au apărut și un tort uriaș, sucuri, cafea, cu un cuvânt, bună dispoziție general!

O nouă surpriză: s-au proiectat pe un ecran mare numeroase imagini din viața căminului, toate având-o în centru pe Rodica.

Întâlnirea s-a încheiat cu o horă.

Rodica Dumitrache este un nume ce ne e mereu drag.

POMPILIU STERIAN

S.O.S. Teatrul Evreiesc de Stat

Vineri, 7 martie, actorii Teatrului Evreiesc de Stat au avut parte de o surpriză din partea spectatorilor. După încheierea reprezentației piesei *Mazl Tov and Justice for All*, în sala nouă, încă în construcție a Teatrului de Comedie, un grup semnificativ de spectatori, format din elevi ai liceelor „Tudor Vianu” și „Lauder Reut” din București, dar și din studenți ai secției de studii iudaice a Facultății de Limbi și Literaturi Străine din cadrul Universității București, au urcat pe scenă alături de actori, montând un scurt filmuleț de susținere a cauzei lor. De asemenea, toți aceștia au purtat tricouri inscripționate S.O.S. TES. Directorul Teatrului Evreiesc de Stat, actrița *Maia Morgenstern*, s-a arătat vizibil emoționată de gestul celor din sală, mulțumindu-le pentru susținere. Tot cu acest prilej, a oferit un buchet de flori și a felicitat-o pe venerabila actriță *Leonie Waldman Eliad* pentru întreaga activitate artistică și dăruirea absolută de care dă dovadă pe scenă, toate acestea în ropotele de aplauze ale publicului spectator.

DAN DRUȚĂ

CĂRȚI NOI

Turner, "Gândiri... și răs-gândiri", fragmentarum eseistic (Tel Aviv, 2013), sub emoția unei reîntâlniri și a unui comandament publicistic, enunțat chiar de autor: "Singur nu te poți prețului"... (Asta nu înseamnă că nu e conștient de valoarea sa!) Dar, cum se știe, abia când ieși în lume, se stabilește... "prețul". În acest caz, inestimabil! Dintr-un demers, care ne amintește, uneori, de Noica, întorcând cuvântul "pe față și pe dos", luând la rost cuvintele, în multilateralitatea semnificațiilor lor, având și o privire peste umăr a unor strămoși, rabini, talmudiști, cabaliști, Zoltan Turner mănuieste o dialectică de invidiat! Cred că, dacă ar fi fost versat în limba sacră, nu s-ar fi limitat la a scoate și măduva din cuvinte, ci chiar și din fiecare literă! Mai totul este repus în discuție... A alege-a fi ales... a schimba, a te schimba... ai, n-ai... prezențe, absențe... și multe altele. Iar totul, fără pedanterie. Îl ajută stilul său colocvial, care nu interpune obstacole între autor și cititorul nespecializat în semantică, semiotică, hermeneutică, teologie ori filozofie...

Zoltan Turner nu stă doar pe gânduri, ca arhaicul *Gânditor* din Hamangia sau ca modernul *Gânditor* al lui Rodin (ambii figurând pe coperta cărții), ci și comunică

GÂNDITORUL

ceea ce gândește, ajutându-ne să răs-gândim, "deschizând fereastra odăii sale launtrice". Este un excelent comunicator! Dacă se ocupă de conjuncția "deși", ne demonstrează că această simplă vocabulă dă sens unei infinități de propoziții despre contradicțiile și adversitățile omului: "Deși omul este o ființă fragilă... puterile lui sunt a toate distructive"... "Deși"... "totuși"... merg împreună... "Deși știm că nu știm, totuși... sperăm, ne zbatem, ne luptăm cu noi. Cu omenirea. Cu Dumnezeu"... Și conchide: "Avea dreptate Cioran când scria în *Silogismele amărăciunii*: "totuși... acoperă un infinit!"

Consider, după abordarea atâtor teme cardinale, în frunte cu "ce e viața, ce cată să fie", că avem de-a face cu o carte existențială, căci "toate deciziile noastre" pecetluiesc o existență: "orice adeziune, înregimentare, jurământ de credință, „angajament, promisiune poate desemna pasul hazardat către o aventură existențială". În cele din urmă: "Ce-ai hotărât să faci? Pleci sau rămâi? Vorbești sau taci? Fiecare opțiune conduce la alte aventuri. Ai ales minciuna? Ai ales certitudinea sau îndoiala? Fidelitatea sau delatțiunea? Acceptarea sau refuzul? "Omul lui Zoltan Turner e omul la răspântie, omul deschis tuturor întrebărilor, ca un copil nebunatic și iscoditor care întreabă mereu și mereu: De ce? De același calibrul existențial, ține și pastila: Trecem, ne trecem... "O

foarfecă imaginară taie pentru fiecare, în neantul destinului, un drum spre o trecere. De la ceva la altceva... Suntem trecători... trecători prin istorie. Așa cum sunt evreii printre neamuri. Chiar denumirea acestui straniu popor al trecerilor prin istorie, în ebraică are și înțelesul de "trecător". Cuvântul ebraic *ivri* are aceeași rădăcină cu verbul *over* (a trece). Nu-i așa oare? „Evreul este, mai întotdeauna, după o trecere și înaintea unei treceri. De la o țară la alta, de la o limbă la alta, de la o persecuție la alta, de la un pogrom la altul... Evreii au fost și sunt trecătorii istoriei, deschizând, nu o dată, porți de trecere pentru omenirea toată..."

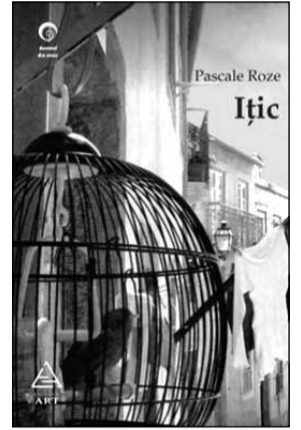
Aici, în această carte, Zoltan Turner este un pescuitor de perle. Sau, precum un giuvaergiu care șlefuieste cuvintele, le iscodește, le hărțuiește, le neodihnește (pentru că există și o lenă a cuvintelor... neexplorate, le silește să-și dezvăluie toate valențele. Cu siguranță că, dacă citești (și nu poți apoi să nu recitești) această carte, și chibzuiești la ea și cazi pe gânduri, precum *Gânditorul* amintit, de la noi sau din altă parte, nu mai ești același!

ȚICU GOLDSTEIN

„Ițic” – roman de Pascale Roze

„Povestea lui Ițic este una dintre cele care nu se încheie. Ea rămâne deasupra capetelor noastre ca o rană deschisă pe veci” – citez din prezentarea cărții, apărute la Ed. Art – colecția *Desenul pe covor* (2008). O carte marcabilă, aflată în concurență cu cele mai bune romane actuale. Pascale Roze este născută în 1957, la Saigon. În 1996 a obținut Premiul Goncourt pentru romanul „Vânătorul Zero”. A mai publicat câteva romane de succes în perioada 1994-2006, toate traduse în alte limbi. Mai cităm din prezentările în presă – „Livre hebdo”: „O poveste, o parabolă, dar și o reflecție – o versiune dulce-amară a lui Candide”. Iar în „L” Express” cartea este prezentată detaliat și elogios. Auzoarea mărturisește că s-a inspirat parțial din viața lui Gabriel Garran, un prieten, ca și a altora din anturajul ei. Trăiește succesiv în Franța și în Australia.

Eroul cărții, Ițic Gertzenfeld, s-a născut în 1904, la Varșovia, și a trăit în mediul unor evrei săraci. Familia sa avea nouă copii. Îndrăgostit de Maryem, el pleacă, adolescent fiind, la Berlin, la fratele său. Se refugiază apoi în Franța, din cauza atmosferei tensionate, antievreiești create de nazism, încearcă să-și întemeieze o familie cu Maryem. Intervin marile tragedii ce urmează izbucnirii celui de al doilea război mondial. Maryem se îmbolnăvește grav, Ițic este deportat în lagărul de la Pithiviers, de unde are posibilitatea să scape, dar refuză temându-se pentru soarta familiei sale, are o fetiță, nu vrea să o piardă. Totul se rostogolește spre moarte. În iunie 1942 este dus pe drumul fără întoarcere, la Auschwitz. Nu este ceva nou. Talentul autoarei, un om cu rădăcini multirasiale, creează o capodoperă în numai 80 de pagini. O recomandăm cu toată convingerea că așa stau lucrurile. Ea mulțumește Centrului de Studii și Cercetare a Lagărelor de Concentrare din Loiret – CERCIL, indirect lui Isaac Schoenberg, Serge Klarsfeld, Kalma Apfelbaum. Cartea s-a bucurat de cronici elogioase în publicațiile amintite, ca și în „Paris Match”, „Le Temps”, ș.a.

B. MEHR

Amazoanele Adrianei Babeți, vedetele literare ale anului 2013 în România

Este plăcut și mulțumitor să vezi cum, în această lume bună, se mai întâmplă să fie recompensate și admirate cercetarea de ani de zile, condeiul cu vervă și tematica lipsită de scilpici dar plină de culoare! Astfel s-a întâmplat în cazul volumului „Amazoanele. O poveste”, devenit „Cartea Anului 2013”, distincție acordată de „România Literară”.

Îndrăgită de studenții Universității de Vest din Timișoara pentru fascinantele cursuri de literatură comparată, critic literar, redactor al revistei „Orizont” și autoare de romane și cărți de eseistică, scriitoarea timișoreană Adriana Babeți a adus, prin această carte, creaturile acestea mitico-

reale, amazoanele, în prezent. De origine zeiască sau pământeană, născociri ale unor minți dornice de spectaculos sau luptătoare reale, ele sunt surprinse așa cum au trecut prin diverse epoci, schimbătoare dar mereu prezente. Intercalarea prezentei autoarei în capitolele cărții care se structurează asemenea pașilor unei lupte, surprinzând femei – războinice, lideri, personalități izolate, ființe de legendă, personaje de film, etc. – este o cale fascinantă de a cuceri „ultima redută”, cititorul. Adriana Babeți reușește să dea viață, conturând fațete clare, unor personaje feminine ca Penthesilea, Clorinda, Brunhilda, Jeanne d'Arc, dar și Diane Vernon, Hauteclaira, Ada Razu,

domnișoara de Maupin, Nikita, Beatrix Kiddo și Lisbeth Salander. Rareori un studiu îți oferă o asemenea savuroasă plăcere de a citi, nu pentru a cunoaște ci pentru a te delecta... învățând. La fel ca în sala de curs, Adriana Babeți reușește acest lucru și în scris, sala de lectură devenind la fel de plină precum aula universității.

Scriitoarea timișoreană a prezentat volumul, imediat după lansarea sa la București, în cadrul sesiunii 2013 a Keshet Timișoara. În decembrie, acest eveniment, la care au participat peste 120 de membri ai comunității, a suscitat un interes cu totul special, auditoriul fiind mândru că a fost printre primii din România care a putut descoperi prezentarea autoarei despre realizarea acestui volum de 700 de pagini. O felicităm și îi dorim să mănuiască mereu verbul, cu același talent și carismă cu care amazoanele întorceau sabia și lancea, fără să cunoască oboseala sau teama.

LUCIANA FRIEDMANN

„Menora” (nr. 2 / 2014)

A apărut un nou și captivant număr al revistei „Menora”, editată în coordonarea președintelui C.E. Focșani, Mircea Rond. Ca de obicei, cuprinsul publicației reunește articole pe diverse teme, de la știri interne, externe, mondene, informații de actualitate din aria locală, până la interesante articole de istorie a spionajului și arheologie. De asemenea, secțiunea *Info Club* îi informează pe cititori cu privire la participarea reprezentanților C.E. Focșani la ultimele evenimente organizate pe plan local, precum și la organizarea unei serii de momente omagiale dedicate lui *Samuel Joseph Agnon*, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1966, și lui *Otto Wallach*, laureat al Premiului Nobel pentru Chimie, în 1910. Totodată, cu ocazia comemorării victimelor naufragiului vasului „Struma”, torpilat acum 72 de ani de un submarin sovietic în apele Mării Negre, a fost prezentat un material documentar informativ. (D.D.)

Mărturiile unui basarabean român

Anton Bejan, fost cândva aghiotantul lui Petru Groza, apoi ofițer superior în marina română, a publicat recent o interesantă carte „În bătaia valurilor vieții – Memorii”, care reflectă, în doar pe 200 de pagini, o viață bogată în evenimente, autorul fiind născut în decembrie 1919, în familia unui preot ortodox din Basarabia. Cartea se deschide cu un citat al lui Albert Einstein: „Ce faci pentru tine dispăre odată cu tine, ce faci pentru alții rămâne pentru eternitate”.

Copilăria și tinerețea lui Anton Bejan au fost marcate de mari frământări politice, extremismul rasist punându-și amprenta de netăgăduit. Față de ieșirile unor dascăli cu orientare cuzistă, autorul spune: „Am învățat de la părinți că toate națiile trebuie să fie respectate și în satele în care am trăit în Basarabia conviețuiau pașnic români, ruteni, evrei, ruși, ș.a. De aceea mă exprimam împotriva celor care manifestau ură împotriva «jidaniilor» și purtau ostentativ la rever o svastică”. Este o realitate faptul că singurul partid care se opunea pe orice cale fascizării țării era cel comunist, astfel că în mișcarea ilegală se aflau numeroși evrei. Anton Bejan a fost prieten, a luat contact cu aceștia și i-a apreciat pentru credința într-o lume eliberată de prejudecăți rasiste. Desigur, pe parcursul vieții, el a constatat că PC (d) R, ajuns la putere, a aplicat metodele stalinismului și a denaturat

ceea ce părea un ideal în timpul ilegalității. În tinerețe a citit „Neoiobăgia” de C. Dobrogeanu-Gherea (unul dintre fondatorii social-democrației din România, evreu de origine), ș.a. În carte sunt pomeniți M. Oișteanu (Oiștenstein), tatăl cunoscutului etnolog Andrei Oișteanu și al poetului american Valery Oișteanu, alți militanți evrei. Ajuns la Roman, Anton Bejan relatează despre acțiunile agresive ale legionarilor, care profanau cimitirul evreiesc din oraș, agitau populația împotriva concetățenilor evrei. Un coleg evreu a fost bătut la sânge pentru că nu s-a dus să întâmpine trenul care transporta cadavrele celor doi legionari, Moța și Marin, care muriseră în Spania pentru cauza viitorului dictator Franco. Era în 1937. Unul dintre apropiații lui Anton Bejan a fost Iacob Soroker, care după război a plecat în Israel și a ajuns să conducă orchestra Filarmonicii din Ierusalim. Însuși George Enescu aprecia arta muzicianului evreu. Soroker și alți foști camarazi ai autorului cărții l-au invitat în 1990 în Israel, unde a vizitat Yad Vashem și alte locuri de importanță istorică. Demne de reținut sunt aspectele legate de ocuparea Basarabiei în 1940, de către sovietici, autorul afirmând că niciodată un evreu nu a tras în militarii români care se retrăgeau (cum susțin negaționiștii și antisemiții contemporani cu noi), pur și simplu pentru că evreii nici nu aveau arme, iar comuniștii din Basarabia nu au primit nicio directivă de a

susține ultimatumul sovietic. De altfel, există un argument logic – armata română ar fi executat pe oricine ar fi tras în militarii, ceea ce nu s-a constatat. Este adevărat că au fost cazuri când populația evreiască a huiduit trupele în retragere, ceea ce este explicabil din cauza politicii discriminatorii pe care autoritățile de la București au dus-o nu numai față de evrei, dar și față de oricare basarabean, fie el român, rus, evreu.

Negaționiștii încearcă astăzi să justifice politica lui Antonescu din timpul războiului ca o reacție la așa-zisa „trădare” a evreilor din Basarabia. Iată că un martor cu totul credibil și bine intenționat infirmă acest „argument”, combătut chiar de unii autori precum Mihai Pelin, în 1990, textul acestuia fiind publicat în „Revista Culturii Mosaic”. La fel de real este și faptul că sovieticii au deportat în Siberia evrei „dușmani ai poporului”, adică burghezi, inclusiv comuniști, luați de avalanșa sovietizării. O carte care merită atenția publicului.

BORIS MARIAN

Crimeea, unde evreii au vrut să-și facă o republică

Secesiunea Crimeii, sprijinită de Rusia sub pretextul că trebuie să ia apărarea fraților ei ruși, populație majoritară, a adus în centrul atenției istoria peninsulei, respectiv aspecte mai puțin cunoscute sau uitate. Este vorba, între altele, de evreii care au populat aceste locuri și care s-au așezat aici cu mult înaintea tătarilor sau a rușilor. În plus față de avatarurile istoriei, care i-au lovit pe toți locuitorii, evreii au fost și victimele pogromurilor iar, mai târziu, și ale naziștilor care au urmat în regiunile ocupate, inclusiv în Crimeea, o politică de nimicire sistematică a lor.

Evreii s-au stabilit în Crimeea încă din antichitate și erau împărțiți în două comunități: crimceakii, adepți ai iudaismului rabinic, și karaiții, care au respins Tora orală. După ce, în 1783, Ecaterina cea Mare a cucerit regiunea, care aparținuse Imperiului Otoman, ea i-a invitat pe evrei să colonizeze teritoriul. În secolul al XIX-lea, zeci de mii de evrei, mai ales tineri, s-au așezat în această parte a Rusiei. Evreii din Crimeea au fost implicați puternic în dezbaterile legate de sionism iar, la sfârșitul secolului al XIX-lea, regiunea a devenit un teren de antrenament pentru viitorii pionieri sioniști care învățau agricultura înainte de a emigra în Palestina. Unul dintre cei care s-au ocupat de pregătirea lor în Crimeea a fost Joseph Trumpeldor.

La începutul anilor '20, pentru conducerea sovietică, Crimeea a devenit o preocupare. Îngrijorată că populația din Crimeea – tătari, ucraineni și germani – era anticomunistă, s-a lansat ideea colonizării cu persoane a căror loialitate s-o obțină, oferindu-le pământ pentru agricultură. Atunci, militantul american, agronomul Joseph A. Rosen, a venit cu ideea ca Joint să ofere sprijin financiar evreilor aduși în Crimeea din Ucraina, sărăciți și victime

în trecut ale pogromurilor. Kremlinul a fost de acord și în 1923 Biroul Politic a acceptat propunerea de a institui în Crimeea o regiune autonomă evreiască, dar câteva luni mai târziu, probabil în urma protestului populației locale, s-a renunțat la idee. Cu toate acestea, între 1924-1938, Joint, precum și filantropii americani evrei, cum a fost de pildă Julius Rosenwald, au sprijinit, la fel ca în Birobidjan, coloniile agricole evreiești din Crimeea. Ideea sionistă de kibuf a fost transformată în cea de gospodării colective evreiești, înzestrate cu mașini agricole moderne, tractoare, semănătoare și altele. Existau districte întregi în care trăiau numai evrei. Visul de a crea o republică evreiască în Crimeea s-a menținut până la războiul antisovietic din 1941, când cea mai mare parte a coloniștilor evrei s-a refugiat în Est, ajungând în Kazahstan și Uzbekistan. Acolo și-au restabilit gospodăriile colective și mulți s-au înrolat în Armata Roșie. În timpul războiului, Stalin a trimis în America și în țări occidentale două personalități proeminente ale Comitetului Sovietic Evreiesc Antifascist, pe actorul de limbă idiș Solomon Mihoels și pe poetul Ițik Fefer, ca să obțină ajutorul evreilor din Vest pentru

efortul de război sovietic. La New York, cei doi s-au întâlnit cu reprezentanți ai Joint care au promis că vor sprijini, după terminarea războiului, coloniile evreiești din Crimeea.

După eliberarea Crimeii și deportarea tătarilor, acuzați de colaborare cu germanii, evreii s-au reîntors. Mihoels și Fefer s-au întâlnit cu Viaceslav Molotov, ministrul sovietic de externe, și au discutat ideea stabilirii unui cămin al evreilor în Crimeea. Credeau că l-au convins pe Molotov și au trimis un memorandum lui Stalin. Dar acesta a folosit documentul pentru a-i lichida pe evrei. În 1948 Stalin a ordonat asasinarea lui Mihoels și a început o campanie împotriva evreilor. Aproape toți membrii Comitetului Antifascist Evreiesc au fost arestați iar 15 alte personalități au fost acuzate de conspirație cu Statele Unite pentru crearea unei republici evreiești în Crimeea. La 12 august 1952, 13 dintre cei acuzați, mari intelectuali, poeți, scriitori și actori de limbă idiș, au fost executați la închisoarea Lublianka! Peste doi ani, Crimeea a ajuns sub administrația Ucrainei.

Azi, în peninsula mai trăiesc 17.000 de evrei. Una dintre puținele sinagogi rămase, cea din Simferopol, a fost recent vandalizată, pe ușa ei fiind pictate cuvintele "Moarte evreilor" și mai multe zvastici. Tancuri rusești merg pe șoseaua spre Sevastopol, nu departe de Simferopol, iar tractoarele din gospodăriile colective evreiești sunt aproape date uitării.

EVA GALAMBOS

Volum de poezie idiș câștigător al unui premiu internațional

Volumul *Majn Alef Bejs* a câștigat primul loc într-o competiție organizată

în cadrul ediției din martie 2014 a Târgului de Carte pentru copii din Bologna, Italia. El cuprinde 30 de poezii aparținând autorului de limbă idiș *Jehoshua Kamiński* (1884-1954). Versurilor sale le-au fost alăturate ilustrațiile tinerei graficene *Urszula Palusińska*.

Cartea este deosebită prin aceea că fiecare poem are rolul de a-l învăța pe cititor fiecare literă a alfabetului ebraic folosit în scrierea idiș și este destinată copiilor care vor să învețe

această limbă, vorbită cândva de peste 13 milioane de evrei. Proiectul aparține unei organizații evreiești din Cracovia. "Idișul este limba bunicilor noștri. Este complet uitată în Polonia. Acest volum este un omagiu adus moștenirii noastre culturale", a afirmat Anna Makowka-Kwapisiewicz, declarându-se impresionată de decizia unanimă și necontestată a juriului.

DAN DRUȚĂ

Întâlnire cu multe învățăminte

Nu trebuie să cauți neapărat celebrități, oameni de succes în diverse domenii, ca să înțelegi că fiecare om este o parte din istorie. Mi s-a oferit recent ocazia să fac cunoștință cu un conațional pe care nu l-am văzut pe la întâlnirile noastre, din simplul motiv că el a părăsit țara prin anii '80, a ajuns cu soția în Israel, iar acum, la vârsta de

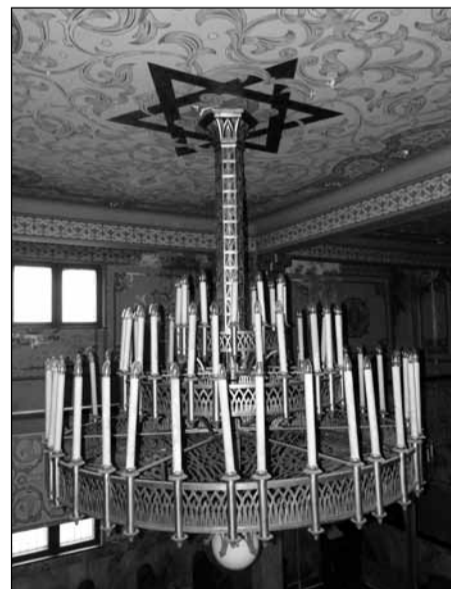

76 de ani (împliniți la 1 ianuarie 2014), circula prin lume ca orice om liber de obligații imediate. Îl cheamă Adrian Ghizibel, este inginer mecanic, a lucrat la fostele Uzine „23 August”, apoi la ICPET, înainte de a pleca în Israel. Soția sa este fizician, fiica – medic, mai are o soră în Israel, tot medic. Un timp a locuit la Nazaret Ilit. Mi-a adus fotografiile ale Templului „Credința”, înființat în 1928, aflat pe str. Vasile Toneanu, în spatele mall-ului din Vitan. Tatăl său, un lăcătuș de mare clasă, a executat candelabruul acestui lăcaș de cult, închis temporar (președintele C.E.B., ing. Paul Schwartz și-a propus să-l reamenajeze). O splendoare de

candelabru, ca și interiorul Templului. Tatăl său a fost angajat al firmei lui Max Brucker. A trăit între anii 1901-1976, îl chema Ștrul Ghizibel, fiind un om care nu s-a îmbogățit niciodată în bani, ci în înțelepciune și care a știut să-și educe copiii, un băiat și o fată, îndrumându-i să urmeze studii superioare. Bunicul din partea mamei, Herman Schweifel, era tinichigiu.

Avem în față o istorie a evreilor-meseriași. Majoritatea evreilor aveau o meserie, nu erau doar bancheri și oameni de afaceri, cum cred unii „naivi”. Ștrul Ghizibel a învățat la Școala de Arte și Meserii „Ciocanul”, în Dudești. Prin anii 1919-1920, a lucrat pentru aviația română, ca lăcătuș. La edificarea Templului „Credința” au contribuit bunica lui Adrian și un unchi, Hary.

Căsătoria lui Adrian a avut loc la Templul „Credința”, ofician fiind cunoscutul cantor Harnik z.l. Adrian l-a cunoscut pe Șef Rabinul dr. Moses Rosen la conferințele din str. Popa Soare, pe fostul Șef Rabin dr. Alexandru Șafran, la Geneva, pe alți lideri ai comunității evreiești. În timpul Pogromului legionar din ianuarie 1940, familia Ghizibel a fost adăpostită de jurnalistul român Jean Dumitrescu, un om drept, cum au fost destui. În 1970, bunicul din partea mamei, H. Schweifel, a împlinit 100 de ani și a fost omagiat în coloanele „Revistei Culturii Mozaic”, publicație care s-a transformat în „Realitatea Evreiască” în 1994. Adrian a cunoscut destui membri ai Comunității București: pe actorii Tricy Abramovici și Bebe

Bercovici, stabiliți în Israel, pe scriitorul Aurel Storin, pe Mariana Barasch, vice-campioană la tenis de masă, pe timpul Angelicăi Rozeanu, pe ing. Sandra Segal, cu care este rudă ș.a. Tatăl său a fost membru al PSD-Titel Petrescu, a respectat întotdeauna etica muncii, nu a căutat câștigul decît prin muncă. Un văr al său a fost inginer mecanic șef la Societatea de Navigație ZIM din Israel.

Îl privesc cu încântare pe Adrian Ghizibel, un om care și-a urmat destinul, care a avut norocul să nu ajungă nici în Transnistria, nici la Auschwitz, dar în care simți sufletul evreiesc, *idișe neșume*, în ceea ce are el cel mai bun – modestia și cumpătarea. I-am mulțumit pentru întâlnire și ne-am urat să ne mai vedem.

BORIS MEHR

O audiență surprinzătoare

Din istoria C.E.B.

„Curierul Israelit”, din 22 octombrie 1933, informează despre audiența acordată de primul-ministru Alexandru Vaida Voevod lui Sigmund Birman, noul președinte al Comunității Evreilor din București. Audiența a fost solicitată de Sigmund Birman. De ce consider evenimentul a fi surprinzător? Pentru că, știută fiind orientarea antisemită a lui Vaida Voevod, era de așteptat ca el să nu accepte o astfel de întrevvedere. În același număr al ziarului mai sus menționat se scria: Dl. Al. Vaida Voevod trimite circulare în care se fac deosebiri între cetățenii țării pe considerente etnice. Aceasta înseamnă *numerus clausus* propagat de guvernul țării și prin aceasta pericolul capătă proporții considerabile.

Conform ziarului „Egalitatea”, noul șef al PNȚ se dovedește a fi un om de stat care nu ne voiește pe picior de egalitate cu ceilalți cetățeni. Ca prim-ministru s-a declarat partizan al Gărzii de Fier. Și totuși, în ciuda acestor realități, Vaida Voevod voia să apară față de președintele Comunității ca un om de stat binevoitor evreilor. El a atins întreaga problemă evreiască, se scria în ziar, așa cum se prezintă în lumina agitațiilor și mișcărilor de azi, dar și-a exprimat totodată nemulțumirea pentru faptul că i se atribuie declarații pe care el nu le-a făcut. „El apreciază populația evreiască – mărturisirea V.V. – și este convins de devotamentul ei față de România”. La rândul său, președintele Birman nu și-a propus să-l contrazică pe primul ministru. Intenția lui a fost să facă act de prezență în fața șefului guvernului și să-l informeze despre politica promovată de comunitate, subliniind rolul ei în viața societății românești. El a reafirmat interesele comune ale minorității evreiești și ale populației majoritare, dependența dintre propășirea țării și situația generală a populației evreiești. Pe parcursul audienței, Birman a prezentat o sinteză în date și fapte despre activitatea Comunității în domeniile educației școlare și asistenței sociale, domenii considerate de el de interes general și pentru societatea românească. Astfel, în anul 1933, grădinițele de copii ale Comunității erau frecventate de 330 de copii, din care 221 erau scutiți de taxe; funcționau 10 școli primare de băieți și de fete, frecventate de 1870 de elevi, din care 900 erau scutiți de taxe; două gimnazii, unul pentru băieți unul pentru fete, cu peste 350 de elevi. O atenție deosebită a acordat Comunitatea școlilor profesionale. În concepția politicii școlare a Comunității, tineretul trebuia orientat în primul rând spre însușirea de meserii, spre munci manuale. În acest sens au fost menționate două școli profesionale: școala de meserii „Ciocanul” și două școli profesionale de fete în cadrul cărora funcționau diferite ateliere de lenjerie, croitorie, covoare ș.a. În total, școlile Comunității erau frecventate de 3200 de elevi și eleve, din care 1400 erau scutiți de taxe. În prezentarea sa, Birman a ținut să sublinieze și efortul material al Comunității pentru buna organizare a rețelei școlare. „Cea mai importantă parte a bugetului este investit în acest domeniu”, sublinia în concluzie președintele C.E.B. În ceea ce privește Asistența Socială, scopul ei este să vină în ajutorul celor aflați în suferință, nu doar în ajutorul evreilor dar și al neevreilor. Astfel, de spitalele comunității pot beneficia evrei și neevrei, deopotrivă, cu sau fără plată, după posibilități. Așa, spre exemplu, Spitalul Caritas în intervalul septembrie 1932 – mai 1933 a dat 8254 consultații cu plată, din care 5122 evrei și 3132 creștini. Fără plată s-au dat 3676 de consultații, din care 2254 evrei și 1422 creștini. Au fost internați 316 bolnavi cu plată, din care 189 evrei și 127 creștini; au fost internați 365 de bolnavi fără plată, din care 205 evrei și 160 creștini. Pe aceleași principii își desfășoară activitatea – arăta Birman – spitalul de ochi și spitalul de copii. Datele prezentate, după cum rezultă din comentariile presei, au fost ascultate cu interes de primul ministru. Se pare că timpul afectat audienței a fost nelimitat și discuțiile s-au desfășurat într-o atmosferă relaxată. În final, Birman a mulțumit încă o dată pentru audiența acordată, considerând-o ca o recunoaștere a importanței acestui așezământ specific evreiesc. A subliniat, ca și ceilalți președinți de Comunitate, că instituția pe care are onoarea să o conducă își cunoaște datoria față de statul și poporul român și dorește să contribuie la propășirea societății românești.

LYA BENJAMIN

„SĂ VEZI LUMEA ÎNTR-UN BOB DE NISIP”

– Retrospectivă ALMA REDLINGER,
90 de ani de viață, 70 de ani de pictură –

Un torent de admirație, iubire – de la copii și tineri, învățând să se apropie de Frumos, la intelectuali de vîșă veche – s-a revărsat asupra *Almei Redlinger* animând parterul și etajul de la „Căminul artei” de lângă Facultatea bucureșteană de arhitectură. I-au adus flori, i-au făcut urări cu inimă bună, pentru ca acest miracol de armonie într-o lume disonantă să continue. Au fost lansări de album – autor, *Adrian Buga*, critic de artă dublat de poet; de carte – *Vasile Petrovici*, „De vorbă cu Alma Redlinger”. A făcut reverență – Diplomă de Onoare –, din partea întregii bresle, președintele Uniunii Artiștilor Plastici (UAP), *Petru Lucaci*.

Magiștri ai artei – *Maxy, Braque, Matisse* –, înfruntarea între desen și culoare, lucrări noi în atelier nou, au fost liniile de contur intuite de criticul de artă *Cristian Robert Velescu*. Au fost mulțumiri: ale autorului de album pentru echipă, sponsori, editoare, public; ale sărbătoritei pentru darurile de gând rostit; pentru sponsori, UAP – din cele 26 de expoziții personale, cel puțin jumătate au fost deschise în spațiile Uniunii –; și pentru darul cel mai de preț: dragostea, ocrotirea familiei. De altfel, așa se și deschide albumul: cu o fotografie; o zi obișnuită din viața celor doi soți: Alma în fața șevaletului, Laci, criticul cel mai sever și mai iubitor, citindu-i. Lectura – laitmotiv al tablourilor. Fiicele, *Ileana și Daria* - nemurite în pânze.

Alma crede că adevărurile ei pot fi spuse în limbajul care-i este propriu. Fiecare detaliu condensează trăiri și retrairi. O simt în „Omăgiu maeștrilor”, aproape toți marii artiști de la înce-

putul secolului XX care au schimbat fața picturii moderne, în „Amintiri cu autoportret pe Sena”, „Siluete la mare”, zecile de „postaze feminine”... Artista, a cărei faimă a trecut de mult timp granița, respiră aceeași modestie ca atunci când a intrat în Școala lui *Maxy*. Erau anii prigoanei, când evreii nu mai aveau nici un drept. Și ce făceau în vremuri anormale? Inventau o normalitate paralelă, care se chema *Barașeum*, Liceele „Cultura”, Colegiul „Onescu”, Școala de artă... Atelierul i-a fost, îi este ființă vie. Totul se iscă acolo. Chiar și „Bucureștii văzute de sus”, capitol nou în Operă; ziduri, cer, anotimpuri transfigurate; în contrapunct, de la fereastră, transparente-n care excelează, vase cu maci, nuferi, magnolii, corcodușe, iederă și materii păstoasă: albume de artă, scoici, pensule... „Naturile moarte” sunt vii.

Artista știe să extragă marile înțelesuri și minuni ale vieții din lucruri mici: frunze toamna, cu cele mai subtile nuanțe de ocru, bobite sângerii de măceș, castane, rășniță de cafea, aparat de fotografiat, spărgător de nuci... Cum se vede pe sine însăși? Privesc autoportretul la 90 de ani. Stă dreaptă, fără zămbet, cu priviri care vin dinspre foarte departe. O dărzenie de piatră în mâna care strânge pensula; un tablou sub braț, în fundal – colțul ei de București. „Să vezi lumea într-un bob de nisip/ Cerul într-o floare sălbatică/ Să îți infiniți în palmă/ Și eternitatea într-o oră”. Poate, această frântură dintr-un poem de *Blake* să fie sâmburele din care i-a crescut Opera.

IULIA DELEANU

UVERTURĂ DE PURIM 5774

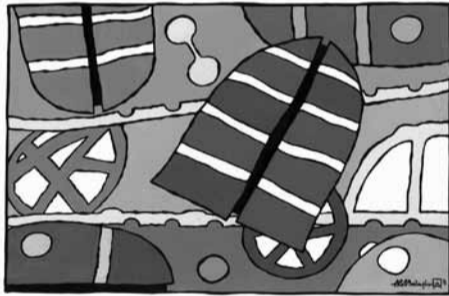
Expoziție de grafică ALIN BOINGIU la JCC București

Modul de a vedea lumea al lui *Alin Boingiu*, grafician născut în Capitală, cu studii de artă la Tel Aviv, este ilustrativ pentru generația sa, punte între secolele XX-XXI, purtând, desigur, amprenta propriei personalități. Vernisajul a fost patronat de directorul executiv al JCC, *Adi Gueron*, amfitrionă fiind coordonatoarea generației de mijloc a JCC-ului bucureștean, *Delia Marc*.

Ironia, luciditatea, pudoarea sentimentului – „Fructul neoprit”, „Arborele vieții elementare”, „Aprindere de săvârșită” -, modernitatea în spirit și mijloace grafice – „ADN”, „Experiment floral”, „Prezență în timp” - nu anulează lirismul – „Taina dimineții”, „Case rurale”, „Flori galbene pestrițe”. Experien-

ța israeliană își spune, de asemenea, cuvântul: „Lumină orientală”, „Simetria vieții”, „Pădurea aleasă”. Limpezime și mister, simplitate rafinată, inițiere în arta Extremului Orient – iată câteva din reflexele graficii lăsându-se întrezărite publicului, chiar dacă artistul a decis să prezinte doar 14 din lucrările sale, unele – incluse în expoziții de grup, începând din 1998 până-n 2004, altele – aflate în colecții particulare din România, Israel, Italia, Germania, Canada.

Expoziția de la Centrul Comunitar Evreiesc din București, posibilă uvertură de Purim 5774, se adaugă atâtor evenimente de succes inițiate și organizate de sufleteștii care-i dau viață. (I.D.)

Peregrinări israeliene (III)

Fenomenul de extindere imobiliară explozivă, observat la Rishon le Zion, s-a petrecut și la Natanya, localitate ceva mai sus de Hadera, pe autostrada ce însoțește țărmul mediteranean până la Haifa, după ce lasă în urmă Cesarea și splendorile ei arce de cărămidă roșie ale apeductului rămas să măturisească iscusința constructivă a romanilor. Orașul a dezvoltat o rețea de învățământ, inclusiv Universitate, după toate exigențele înzestrărilor tehnicii la zi. Stadionul dă măsura aspirațiilor edilite ambițioase. Dar zona cea mai spectaculoasă, în plin avânt, ține de frumoasa faleză presărată cu clădiri (hoteli, birouri, locuințe de lux) de înălțimi impetuoase. Turnuri ale căror fațade dau spre mare, cu terase la înălțimi ce produc vertijie numai admirate de la nivelul peluzelor cu un gazon impecabil.

Prietenul care îndeplinește oficiul de călăuză face socoteala că au trecut peste 70 de ani de când emigra din Sighetul maramureșan, fiind încă adolescent. Calculez și eu că avem la activ cam un sfert de secol de legătură sufletească, după ce s-a nimerit să ne cunoaștem pe timpul unei vacanțe la Sovata. Avem deja multe amintiri împreună și ne bucurăm de orice posibilitate ivită pentru a îmbogăți bagajul nostru sentimental. Yuda ne aruncă priviri iscoditoare, să verifice dacă admirăm îndeajuns splendorile arhitecturii. Ca să ne stimuleze entuziasmul, compară realitatea actuală cu stările din vremea instalării

sale la Natanya. Pe atunci, toată această întindere de țărm marin nu se deosebea de orice pustiu nisipos.

Continuarea periplului ne încarcă emoțional. Dincolo de șantierul unor construcții aproape de finalizare, adăstăm pe un fel de platou cu aspect de parc, recent inaugurat, după cum indică vegetația tânără. Privirile sunt atrase de un monument alb, strălucitor în bătaia ultimelor raze de soare, pe punctul de a cădea în mare: două imense aripi de

pasăre, gata de zbor. Au o dimensiune mult peste înălțimea ființei umane. Au ieșit dintr-o imaginație fantastică, poate pe măsura miticului *Prometeu*, poate un geamăn al cutezătorului *Icar*. Semnificația simbolică este puternică, trimite gândul spre biruința asupra forțelor ce răspândesc teroarea în omenire. De fapt, nu e un singur monument, ci un ansamblu de elemente sculpturale perfect armonizate pentru a sugera omagiul generațiilor de azi în memoria luptătorilor căzuți jertfă în ciocnirile sângeroase ale celui de al doilea conflict mondial, ori a ființelor pierite în lagărele blestemate ale Holocaustului și, ulterior, în închisorile de exterminare planificată contra adversarilor totalitarismului. Componentele acestui complex memorial preiau sau amplifică piese de tehnică militară, un profil de buncăr, șenile de tancuri, imense roți dințate dintr-un angrenaj menit să instaureze groaza individuală și să înmulțească spaimile colective pricinuite de abdicarea de la comandamentele civilizației. Expresia este patetică, dar nici urmă de pledoarie demagogică. Realizările, poate nu toate egale ca forță de rezonanță artistică, ocolesc retorismul propagandistic. Meritul revine unei echipe de sculptori ruși. Este cât se poate de firesc, prin urmare, ca referințele la repere din istoria rezistenței antifasciste să cuprindă nume de localități ce amintesc cumplitul calvar din Transnistria, cu luptele de partizani și in-

Roni Căciularu – un cronicar al Tel Aviv-ului

Roni Căciularu, ziarist având o carieră îndelungată în presa din România și cea românească din Israel, este un citadin, un descoperitor al frumosului în marile orașe, iar în ultimul său volum, „Dragoste și parfum de portocală”, a plasat în centrul colecției sale de reportaje orașul Tel Aviv. Personal, mi-a părut rău că nu am avut ocazia să-i citesc cartea mai devreme. Altfel, m-aș fi folosit de ea ca de un ghid. Un ghid care te îndrumă să vezi Tel Aviv-ul vechi sau ceea ce a rămas din acest oraș, de altfel nu prea bătrân, doar de 100 și ceva de ani, dar care a devenit cel mai mare și mai modern din Israel. Roni Căciularu cunoaște aproape fiecare stradă, să zicem importantă, respectiv de care se leagă momente semnificative ale istoriei sionismului, dar și numeroasele sale cafenele, de asemenea cu amintiri „intelectuale”, fiind locul unde se întâlneau scriitorii, inclusiv cei de limbă română din Israel, sau unde se făceau chiar reviste, cum a fost „Minimum”, pe care regretatul *Alexandru Mirodan* o concepea la una sau mai multe cești de cafea, într-un astfel de bar de zi din centrul Tel Aviv-ului (strada *Dizengoff*). Numele unor străzi îi evocă autorului personaje istorice. Trecând adesea pe *Bulevardul Shaul* îl vede pe primul rege al Israelului, regele păstor *Shaul*, plimbându-se cu o privire satisfăcută prin Tel Aviv-ul pe care nici măcar nu și l-a putut imagina, cum de altfel nu și-a putut imagina existența vreunui oraș. Dar pe autor nu-l copleșește măreția Tel Aviv-ului deoarece, pe lângă luxurile mașini care trec printre stopurile multicolore, pe lângă elegantele magazine de lux sau clădirile ce adăpostesc birouri de firme israeliene și internaționale, săli de muzee, de teatru, pe lângă cafenelele și restaurantele ce se înșiră în centrul orașului, îi vede și pe cei săraci, pe cerșetori sau chiar pe cei lipsiți de adăpost, care nu vin la tine cu mâna întinsă ci îți oferă ceva în schimb, de multe ori un mic concert, care să te încante și să-ți înmoaie inima. Nu cu mult succes, a constatat autorul, care a trecut după vreo oră din nou pe lângă un muzicant și a zărit puțini bani în pălăria pusă la vedere.

Dar „Dragoste și parfum de portocală” este și o evocare a unor personalități din Aliaua română, scriitori și artiști, mulți dintre ei ajunși la vârsta senectuții, bolnavi, însingurați, dați uitării – *Marius Mircu, Alexandru Mirodan, Gina Alcalay* sau *Shaul Carmel* (unii dintre ei au părăsit între timp această lume). Pentru ei, cea mai mare bucurie era când suna telefonul, își dădeau seama că nu sunt uitați de prieteni sau de copiii lor, plecați în cele patru zări ale lumii. Dar, spune scriitorul, telefonul suna prea rar, uneori deloc.

Cred că Roni Căciularu este unul dintre românii care, poate datorită și meseriei, s-a integrat în viața israeliană, ceea ce nu înseamnă că ar fi uitat țara de baștină. Tot în volum se găsesc pagini frumoase despre orașul său natal, *Bacău*, despre copilăria și tinerețea petrecute acolo sau la Iași. Nu este o contradicție în termeni, dragostea față de locurile natale nu o exclude pe cea față de Israel. Și tocmai această armonizare a sentimentelor l-a ajutat la conceperea acestei cărți, una dintre cele mai frumoase lucrări de publicistică scrise în ultimii ani.

EVA GALAMBOS

În parcul memorial din Natanya

tervenții decisive ale trupelor sovietice. La ceremonia inaugurării avea să participe însuși președintele *Putin*.

Abia la sfârșitul zilei petrecute la Natanya am aflat că în fruntea treburilor administrative ale orașului funcționează, ca vrednic primar, o doamnă care vorbește cursiv limba română. Păcat că n-am știut din timp, spre a încerca să obțin o audiență. Nu-mi rămâne decât să amân intenția până la viitoarea vizită.

GEO ȘERBAN

Viitorii diplomați se afirmă

Complexul Educațional Lauder Reut care, pentru prima dată în învățământul românesc, a inclus în curriculum „Studii de diplomație, media și afaceri”, a organizat pentru a treia oară manifestarea intitulată „Conferința Lauder cu privire la diplomație și probleme internaționale pentru licee”. În timpul activităților elevii s-au putut folosi de ceea ce au învățat la școală la cursurile de diplomație, de experiența lor, dobândită prin frecventarea marilor organizații internaționale (UE, ONU, Parlamentul European) și în urma întâlnirilor cu diferiți ambasadori acreditați în România. Merită menționat că o serie de instituții românești, între care Parlamentul României, Ministerul Afacerilor Externe, Institutul Diplomatic Român, Ministerul Educației Naționale și zece ambasade (ambasadele SUA, Africii de Sud, Argentinei, Austriei, Republicii Cehe, Cubei, Germaniei, Israelului, Irlandei, Italiei, Olandei și Poloniei) sprijină direct programul de pregătire a viitorilor diplomați, lansat de Școala Lauder.

Sub aceste auspicii a avut loc manifestarea, desfășurată la Palatul Parlamentului, și la care au participat personalități politice, diplomați, lideri de opinie, alături de numeroși elevi, nu numai din Școala Lauder ci și de la o serie de alte licee și gimnazii din sectorul 3 al Capitalei, unde funcționează Complexul Educațional Lauder Reut, precum și din străinătate, respectiv din Israel.

Școala Lauder – un model de educație în România

Manifestarea, intitulată „Ambasador pentru două zile” („2Day Ambassador”, menționăm că ea s-a desfășurat în limba engleză, deoarece la Școala Lauder, una dintre limbile de predare este engleza, alături de română și ebraică), a cuprins o zi de activități practice, când elevii, împărțiți pe echipe, au fost oaspeții ambasadorilor – sponsori ai școlii și au aflat din sursă directă pozițiile țărilor respective față de diferitele probleme globale, de concluzii și discuții pe marginea celor constatate și o zi de opinii ale invitaților și de dezbateri pe două subiecte alese: „Securitatea energetică” și „Războiul cibernetic, paginile de socializare și securitatea rețelelor.” În ceea ce privește primul subiect, s-a desfășurat unul dintre cele mai interesante momente ale manifestării: prezentarea de către elevi, în limba engleză, a pozițiilor diferitelor țări, inclusiv ale României, în problema securității energetice.

În cea de-a doua zi (6.03.2014), conferința a fost salutăată de numeroase personalități. Astfel, *Tova Ben Nun Cherbis*, președinta Fundației Lauder Reut România, a subliniat importanța cursurilor de diplomație pentru viitorul elevilor din școală. În mesajul președintelui Camerei Deputaților, *Valeriu Zgonea*, transmis de deputata *Gabriela Prodasca*, inițiativa Școlii Lauder de a include studiul diplomației la liceu și gimnaziu a fost calificată drept un demers excepțional, în context

subliniindu-se specificitatea și importanța diplomației parlamentare. Dr. *Aurel Vainer*, deputat, președintele F.C.E.R., a scos în evidență modalitatea în care s-a născut această școală, pas cu pas, de la grădiniță până la ultima clasă de liceu. Acest program este important deoarece în lumea globalizării este necesar să fii profesionist în domeniul diplomației, a arătat el. *Remus Pricopie*, ministrul Educației Naționale, a vorbit despre performanțele școlii și în calitate de părinte. Școala Lauder, a spus el, este un model de educație în România și această formă de învățământ trebuie promovată și în alte școli românești.

Ei reprezintă viitorul diplomației românești

Bogdan Aurescu, secretar de stat la MAE, a subliniat că aceste cursuri de diplomație reprezintă un program unic de educație iar MAE a recunoscut programul și sprijină inițiativa. Este foarte bine ca noua generație de diplomați să fie educată începând din liceu. Acești copii reprezintă viitorul diplomației românești, a declarat Aurescu. *Luminița Odobescu*, consilier al premierului Victor Ponta, a vorbit despre această inițiativă inovativă, apreciind că școala Lauder Reut este un model de educație. În discursul rostit, E.S. *Dan Ben-Eliezer*, ambasadorul Statului Israel, a făcut o scurtă prezentare a însușirilor pe care trebuie să le aibă un viitor diplomat, punând accentul pe

necesitatea cunoașterii țării în care acționează, a politicii externe a țării respective. În context, el a vorbit despre succesele obținute de Israel în diferite domenii, cu accentul pe mediu și protecția mediului și pe politica energetică, acest sector având semnificație economică și strategică. De asemenea, vorbitorul a amintit și despre securitatea cibernetică, un domeniu atât de actual astăzi. *Dan Petre*, directorul Institutului Român de Diplomație, a descris ce înseamnă viața unui diplomat și cerințele acestuia, iar inspectorul general *Constantin Trăistaru* a scos în evidență colaborarea extinsă a Școlii Lauder cu alte instituții școlare, subliniind că la manifestare participă 15 școli din sectorul 3.

În cea de a doua sesiune, mediata de publicistul *Emil Hurezeanu*, ambasadori sau adjuncți ai ambasadelor din Olanda, Italia, Polonia, Republica Irlanda, Cehia, Austria și Germania au explicat ce înseamnă să fii ambasador în România și care sunt obiectivele specifice ale fiecăreia dintre aceste țări, pe care le urmăresc și încearcă să le pună în aplicare.

Cea mai interesantă și antrenantă parte a acestei manifestări a fost dezbaterile legate de tema „Securitatea energetică. Diplomația publică și comunicarea. Un punct de vedere dinăuntrul unei misiuni

diplomatice”. Discuțiile au pornit de la prelegerile ambasadorului *Mihnea Constantinescu*, consilier al premierului României, și ale ministrului *Constantin Niță*, urmate de întrebări ale participanților. Apoi, 12 elevi au susținut politicile energetice ale țărilor care colaborează cu școala Lauder. Cei 12 au prezentat concluziile la care au ajuns grupurile de elevi care au vizitat aceste ambasade, unde au stat de vorbă cu persoanele responsabile cu problemele energetice, unul dintre elevi reprezentând și poziția României. Țările în cauză au fost, în ordinea prezentării: Cehia, Africa de Sud, Statele Unite, Israel, Olanda, Austria, Polonia, Italia, R. Irlanda, Argentina, Germania, Spania și România. În urma acestor succinte prelegeri, audiența și-a putut da seama de diversitatea punctelor de vedere, a intereselor țărilor în cauză în domeniul energetic.

Subiectul deosebit de incitant și actual „Războiul cibernetic”, prezentat de patru specialiști în domeniile cibernetic și al securității, precum și o competiție de dezbateri a elevilor români și israelieni, câștigători ai unor concursuri internaționale, pe subiectul securității paginilor de socializare, au încheiat această manifestare.

EVA GALAMBOS

Să ne amintim de copiii Transnistriei...

Se împlinesc 70 de ani! La 6 martie 1944, 1909 copii înfometați, copii sortiți să piară, copii cu vârste între 1 an și 15 ani, au fost adunați din toate casele transnistrene care adăposteau orfani și urcați în două trenuri cu destinația Iași, România. Organizația Unitară a Israelienilor Originari din România (A.M.I.R.), în frunte cu președintele Micha Harish, împreună cu Muzeul Holocaustului Yad Vashem din Ierusalim, Centrul Organizațiilor Supraviețuitorilor, Organizația Mondială a Evreilor din Bucovina și Organizația Supraviețuitorilor Transnistriei au avut inițiativa de a marca acest eveniment din istoria Holocaustului român. Au rostit alocuțiuni Marele Rabin Meir Israel Lau, foștii deputați Micha Harish și Colette Avital, precum și trei dintre copiii transnistreni, salvați în urmă cu șapte decenii, respectiv Iohanon Ron, Meir Shemi și istoricul dr. Shmuel Ben Zion. Cartea publicată recent în ebraică, „Copiii evrei în Transnistria în anii Holocaustului”, de Shmuel Ben Zion, a fost dăruită fiecăruia dintre cei 400 de participanți la această emoționantă manifestare. A vorbit (într-o frumoasă și cursivă limbă ebraică!) și ambasadoarea României în Israel, Andreea Păstărnac. În sală se aflau numeroase personalități, ambasadori, deputați, laureați ai Premiului Israel, ziariști israelieni. Vorbitorii au evocat Transnistria din mai multe unghiuri istorice.

Istoria Transnistriei, care avea să devină un imens cimitir evreiesc, a început imediat după izbucnirea războiului germano-român împotriva Uniunii Sovietice și trupele române au trecut Prutul. Instalarea administrației românești în ținuturile Basarabiei și Bucovinei de Nord eliberate a fost însoțită de jafuri și masacre împotriva evreilor. Obsesia criminală a conducătorului României, Ion Antonescu, de a pedepsi populația evreiască basarabeană și bucovineană pentru – chipurile – modul ei insultător de comportare față de trupele române, care se retrăseseră în urmă cu un an din aceste regiuni (în urma ultimatumului sovietic), va merge până la deportarea aproape a întregii populații evreiești din Basarabia și Bucovina de Nord și chiar a evreilor din Dorohoi. Mai în-

tâi, evreii au fost ghețoizați. Ordinele emise de generalul Ion Antonescu și de guvernatorii Basarabiei și Bucovinei de Nord au umplut zona de ghetouri și lagăre, cele mai cunoscute fiind cele de la Cernăuți, Bălți, Cetatea Albă, Chilia, Lăpușna, Bolgrad, Orhei, Soroca, Tighina, Securenii, Edineț, Vertujeni, Mărculești, Vâlcoș, Rășcani, Limbenii Noi, Oneștii Noi, Storojineț, Răuțel, Sadagura. Condițiile de viață erau cumplite, dar cei internați nu știau că îi aștepta ceva mai cumplit: Transnistria!

La 6 octombrie 1941, Ion Antonescu se mândrea: „În ceea ce-i privește pe evrei, am luat măsura ca să-i scot definitiv și din toate aceste regiuni. Măsura este în curs. Mai am în Basarabia aproximativ 10.000 de evrei care, în câteva zile, vor fi trecuți peste Nistru, iar, dacă circumstanțele vor permite, vor fi trecuți dincolo de Urali...”. O zi după cucerirea Odesei, la 17 octombrie 1941, pe teritoriul dintre Nistru și Bug lua ființă „Guvernământul Transnistria”, denumire care nu figurase până atunci în nici un atlas geografic. Transnistria s-a născut printr-o convenție germano-română. În cele circa 150 de ghetouri și lagăre au fost comasați nu numai evreii din Basarabia și Bucovina, din Odessa și din multele așezări transnistrene (evrei ucraineni) ci și evrei care aparțineau geografic Vechiului Regat (Dorohoi, Suceava, Rădăuți, Gura Humorului, Ițcani, Dărăbani, Săveni, Mihăileni, Vatra Dornei, Câmpulung) și chiar câteva sute de evrei bucureșteni. Erau evreii care ajunseseră vii în Transnistria, pentru că mii de evrei muriseră în cursul lungului și extenuantului marș pe jos sau fuseseră asasiinați de către jandarmii români, polițiștii ucraineni, coloniștii germani și localnicii neoameni, care i-au jefuit și ucis fără milă. Între 19 august 1941 și 29 ianuarie 1944 (dată la care mareșalul Ion Antonescu a semnat ordinul de încetare a administrației civile românești), dar și câteva luni după această dată, în Transnistria mureau evrei. De foame, de boli, și de gloanțe. Evreii, răspândiți în toate cele 13 județe ale Transnistriei (Odessa, Moghilev, Tiraspol, Berezovka, Oceakov, Ovidopol, Ananiev,

Dubăsari, Râbnia, Balta, Juguștru, Tulcin și Golta), au făcut și imposibilul ca să supraviețuiască. Marele Rabin Israel Lau, președintele Consiliului de Conducere Yad Vashem, spune că adevărații eroi ai Transnistriei sunt copiii. Ei și-au sprijinit bunicii, părinții, frații și surorile mai mici au înfruntat cu curaj pericolele și au căutat în afara lagărelor resturi de mâncare pe care le aduceau acasă. Neobișnuită a fost și existența copiilor din orfelinatele din Transnistria. A fost un adevărat miracol că, în condițiile extrem de vitrege ale Transnistriei, circa 2000 de orfani și-au găsit adăpost în cele 14 orfelinate. S-a amintit și de cei doi emisari ai evreimii bucureștene, Fred Sharaga și Dadu Rosenkrantz, care au fost trimiși să cunoască la fața locului viața și nevoile deportaților. În urma acțiunilor și presiunilor dr. Wilhelm Filderman și șef-rabinului Alexandru Șafran, liderii evreimii române, ale unor responsabili din țară și din străinătate, mareșalul Ion Antonescu și-a dat acordul și cele două trenuri cu 1909 copii orfani din Transnistria au ajuns, în martie 1944, la Iași. Nimănui nu-i venea să creadă. Copiii, delegații evrei veniți în gară să-i primească cu greu își stăpâneau bucuria. Comunitățile din București și din Iași le-au oferit copiilor pâine proaspătă și mâncare. Era pentru prima oară când copiii aceștia mâncau pe săturate. A urmat repartizarea lor: la Iași (672 copii), Bacău (263 copii), Piatra Neamț (211), Botoșani (184), Bârlad (167), Roman (131), Huși (108), Fălțiceni (93), Vaslui (80). Ulterior, parte din ei vor fi preluați de familii evreiești din București, Focșani, Constanța, etc. Comunitățile au improvisat cursuri speciale, în care învățau ebraica și istoria Israelului antic. Erau pregătiți să fie primii care vor face Alia în Palestina, încă în acele ultime luni de guvernare antonesciană. Câteva zeci dintre acești copii salvați în martie 1944 mai trăiesc și au fost prezenți în Aula Yad Vashem din Ierusalim. Am asistat la scene emoționante. Unii se revedeau după zeci de ani de despărțire.

TEȘU SOLOMOVICI

Top 3 din 30

O posibilă selecție a unor evenimente întâmplare în ultimele 30 de zile

Cine și ce pierde din sancțiunile împotriva Rusiei

„Măsurile foarte serioase” cu care SUA și UE amenință Rusia ca replică la referendumul organizat pentru a justifica anexarea Crimei de către Moscova au efecte la fel de dureroase pentru oamenii de afaceri din defuncta URSS, ca și pentru cei din alianța țărilor democratice.

Într-o nouă ilustrare a truismului „iarna nu-i ca vara”, nici Rusia nu e Iranul. E adevărat că bursa de la Moscova a înregistrat un declin de 24% față de nivelul din aceeași lună a anului precedent, că rubla a căzut cu 9,4% în două luni, timp în care dolarul s-a apreciat la 37 de ruble și euro la 51, iar oligarhii ruși, îngrijorați, fac coadă la Kremlin, dar ... Putin nu i-a primit. Inflexibilitatea liderului rus față de decizia de a anexa Crimeea e explicabilă, deși nu e în nici un fel scuizabilă, dacă ne gândim că tendința Ucrainei de a se integra în UE și NATO deschide, între altele, și perspectiva ca Moscova să negocieze cu Bruxelles-ul și Washington-ul, în locul Kievului, acordul pentru păstrarea flotei sale de la Marea Neagră la Sevastopol!

Cum spunem, sancțiunile ar avea influențe dezastruoase și pentru occidentali și americani. Directorul general al Société Générale, Frederic Oudea, aprecia că Vestul nu vrea să vadă piața energiei perturbată de sancțiuni și prețul petrolului ridicându-se la cote nemaiaținse de mult. Ca să nu mai amintim și că 34% din gazele utilizate de beneficiarii casnici și industriali din blocul comunitar provin din Rusia, iar 60% dintre ele sunt livrate via Ucraina.

Conform Bloomberg, în 2012, companiile din UE au vândut în Rusia mărfuri în valoare de 152 miliarde de euro, cu 14% mai mult decât în anul precedent, iar de atunci, afacerile unor companii bancare, de articole de modă, băuturi sau autoturisme, precum Zara, Louis Vuitton, Renault sau Carlsberg s-au dezvoltat în continuare. Siemens livrează trenuri în Rusia, Airbus Group are comenzi de 20 de avioane A350 din partea Aeroflot, în valoare de circa 6 miliarde de dolari, iar Boeing urmează să livreze în Rusia patru aeronave 747-9 și 12 avioane 737-800, în valoare de circa 1 miliard de dolari. În urmă cu trei ani, Volkswagen și Ford au format companii mixte cu parteneri ruși, la fel ca Toyota Motor, Hyundai Motor și General Motors. Grupul British Petroleum are o participație de 20% la Rosneft, în valoare de circa 13 miliarde de dolari. Exxon Mobil deține drepturi de forare în Rusia, unde erau programate activități de explorare, împreună cu Rosneft.

Două nominalizări onorante pentru TES, la Gala Premiilor UNITER

Doi tineri din echipa Teatrului Evreiesc de Stat, respectiv regizorul Erwin Șimșensohn și actrița Alexandra Fasolă, au fost nominalizați la premiile celei de-a XXII-a Gale a Premiilor UNITER. Erwin Șimșensohn a fost nominalizat la secțiunea „debut”, pentru regia spectacolului „Yentl”, montat pe scena Teatrului Evreiesc de Stat București, iar Alexandra Fasolă – la secțiunea „cea mai bună actriță în rol principal”, pentru rolul titular din același spectacol. Din juriul Galei au făcut parte criticii de teatru Andreea Dumitru, Sebastian Vlad Popa și Ionuț Sociu, fiind făcute nominalizările pentru secțiunile cel mai bun spectacol, cel mai bun regizor, cel mai bun scenograf, cel mai bun actor, respectiv cea mai bună actriță în rol principal, cel mai bun actor (actriță) în rol secundar, critică teatrală, teatru radiofonic, teatru TV și debut.

Nominalizările constituie o binemeritată recunoaștere nu numai a talentului celor doi, dar și a calității spectacolelor de la TES, teatru care, la precedentele ediții ale Galei UNITER, se aflase într-un nedrept con de umbră.

Gala Premiilor UNITER va avea loc luni, 28 aprilie, la Palatul Culturii din Târgu-Mureș.

Royal Dutch Shell a început de două luni demersurile pentru utilizarea tehnologiei de fracturare hidraulică la un zăcământ.

La sfârșitul lunii septembrie, 2013, băncile europene aveau în portofolii credite în valoare 136 miliarde de dolari acordate clienților ruși, potrivit datelor Băncii Reglementelor Internaționale, citată de Mediafax.

Adoptând tonul caracteristic Moscovei, autoritățile ruse amenință și ele că, dacă occidentalii vor adopta sancțiuni, vor răspunde cu aceeași monedă.

Economia cu două viteze

Printre succesele cu care statistica oficială ne bucură în ultima vreme este faptul că Produsul Intern Brut a crescut în 2013 cu 3,5%, unul dintre cele mai alerte ritmuri din UE. Pe de altă parte, ministrul agriculturii, Daniel Constantin, a ieșit la rampă cu anunțul că, pentru prima oară în ultimii 20 de ani, România exportă mai multe produse alimentare decât importă! Să încercăm să vedem de ce, dacă PIB-ul crește, exporturile, așijderea, la noi în buzunare suflă vântul la fel ca și până acum.

În cazul produselor agroalimentare, ministrul ne dezvăluie, el însuși, taina: „principalele produse pe care le exportăm sunt: grâul, floarea soarelui sau țigările”. Adică materii prime (cu excepția țigărilor). Sunt produse care, nefiind prelucrate, nu aduc decât un câștig minim. Ele încorporează muncă multă dar, dacă ne gândim că, pe câmpiile românești, încă vezi bătrâni trăgând brazdă cu un plug tras de o vacă, nu e nevoie să fii specialist ca să înțelegi că unul este profitul dintr-o tonă de ulei sau de biscuiți, altul din grâu și floarea soarelui, și astea cultivate atât de primitiv, încât producțiile la hectar față de America de Sud sau de Nord sunt infime. Să mai adăugăm că, spre deosebire de Israel, SUA sau America Latină, la noi nu există irigații, deci nu se poate conta pentru la anul pe o producție la fel de bună, decât dacă ... vrea Dumnezeu! Ca atare, exportul de cereale crește, dar țăranul rămâne sărac și la mila stihțiilor naturii!

La exporturile din alte domenii, unde mașinile și echipamentele reprezintă 41,5% din total, ceea ce nu e rău, producția e realizată în majoritatea cazurilor de companii multinaționale care, în mod firesc, își adjudecă profitul și lasă în țară numai banii din impozite și pe cei pentru salariile angajaților, deci prosperitatea se simte mai greu decât dacă am fi reușit să păstrăm măcar unele dintre uzinele importante și să le dotăm cu utilaje performante! Dar, de unde nu e, nici Dumnezeu nu cere! Și așa

se face că PIB-ul și exporturile cresc, dar nivelul de trai bate pasul pe loc!

S-a schimbat boierul, nu e cum îl știi!

Desigur, acest citat din fabula lui Gr. Alexandrescu se cere puțin explicat, în context. Ruperea USL este explicată într-un sondaj INSCOP prin aceea că partidele nu s-au mai înțeles pe distribuirea funcțiilor, opinie împărțită de 57,6% dintre respondenți, după cum informează Agerpres. Iar 64,9% dintre intervievați apreciază că „decât să se certe tot timpul, este mai bine că USL s-a rupt”.

Dacă președintele PSD afirmă, de câte ori are prilejul, că USL nu i se pare definitiv lichidat și se așteaptă la revenirea acestuia, Crin Antonescu stă cu programul de guvernare în mână și amenință cu moțiunea de cenzură, dacă nu se îndeplinesc obiectivele acestuia. Deși ... Deși atunci când și-a prezentat demisia din funcția de președinte al Senatului, și-a explicat intempestiva decizie prin dorința de a limpezi apele politice și de a arăta că USL nu mai există, din moment ce a renunțat la funcția dobândită prin deciziile defunctei Uniuni. Acum stă cu programul în mână și pune el însuși termene pentru realizarea obiectivelor, în special a celor propuse anterior de PNL.

Să ne amintim că Victor Ponta, în programul de acțiuni supus recent aprobării Parlamentului, a precizat că acțiuni ca scăderea CAS cu 5% se vor face numai dacă o permit condițiile financiare și economice. În fostul program de guvernare se prevedea chiar ca măsura să fie luată până la sfârșitul mandatului, adică în 2016. Acum însă, Crin Antonescu a anunțat că, dacă până la 1 mai nu va fi redus CAS, PNL va depune o moțiune de cenzură. Evident că măsura, cu care este de acord, în principiu, și noul ministru de finanțe, va trebui întâi să fie discutată cu FMI, apoi, conform Codului Fiscal, va putea intra în vigoare peste șase luni, deci mult după 1 mai.

Așadar, președintele PNL vrea să urmărească și să impună, din afara guvernului, realizarea obiectivelor USL, deși chiar el a declarat că USL nu mai există, iar în noul program, se condiționează realizarea unor atari măsuri de situația economică, deci o moțiune de cenzură peste o lună și ceva nu are nici o noimă!

După cum ziceam, s-a schimbat boierul, nu e cum îl știi!

ALEXANDRU MARINESCU

Robert Capa – 100

Martți, 11 februarie a.c., Centrul Cultural al Republicii Ungare din București a organizat un vernisaj de fotografie și a redifuzat un film documentar în memoria binecunoscutului fotograf maghiar, de origine evreiască, Robert Capa.

Născut pe 22 octombrie 1913, Friedmann Endre, cel care avea să devină cunoscut sub numele de Robert Capa – pentru că astfel numele său ar fi putut fi cunoscut și pronunțat de către oricine în orice limbă – va părăsi Ungaria și se va stabili pentru o scurtă perioadă de timp, rând pe rând, la Viena, Praga și Berlin, de unde se va fi văzut obligat să plece, din cauza ascensiunii național-socialiștilor. Parisul va reprezenta refugiul ideal pentru Capa, un pasionat de artă, care nu ezita să cocheteze cu literatura, deși nu avea să publice niciodată. A realizat importante corespondențe de război, surprinzând imagini din timpul războiului civil din Spania, al celui de-al doilea război mondial, războiului arabo-israelian din 1948. A avut o predilecție pentru zonele mai puțin frecventabile. După 1945, a vizitat URSS unde a imortalizat rămășițele unui Stalingrad devastat, dar fascinant. A pășit de asemenea pe Pământul Făgăduinței, imediat după 1948, iar împreună cu Irwin Shaw a editat un volum de reportaje, *Report on Israel*. Capa era un avangardist, sedus de mirajul socialismului începutului de secol XX, încredător în imaginile idilice ale începutului. Mărturisirea prietenilor că orice sfârșit poate deveni un fabulos început.

DAN DRUȚĂ
(Foto, R. Capa, Israel, 1950)

Prezent și perspective în cadrul Forumului B'nai B'rith România

Recenta adunare generală a Forumului B'nai B'rith România a fost dedicată unui scurt bilanț al activității organizației în anul care a trecut. De menționat că ea s-a desfășurat într-un mediu special, în cadrul Muzeului de Istorie a Evreilor, în care exponatele și planșele care împodobeau pereții erau o ilustrație a unui trecut glorios al evreimii din România. Lumea a apreciat inițiativa, care a aparținut în principiu directorului muzeului, Carmen Dimitriu, de utilizare a unor astfel de spații pentru diferite activități, mai mult, cei prezenți au cerut să se organizeze și altă dată adunări generale în acest loc.

Două puncte, care au captat atenția participanților au figurat pe ordinea de zi: o informare despre activitatea BBR pe 2013 și „Noi despre noi”, o inițiativă în cadrul căreia membri ai organizației vorbesc despre propriile realizări, idei și gânduri. Este un mijloc de a ne cunoaște mai bine, au apreciat cei care au propus introducerea acestui punct. Dacă la adunarea generală anterioară, „eroii” au fost ing. Silviu Wechsler și traducătorul Țicu Goldstein, de această dată, alesul a fost președintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer.

Scurtul raport prezentat de președintele BBR, ing. José Iacobescu, a punctat câteva realizări importante ale organizației, dezbateri interesante cu invitați de excepție (Emil Hurezeanu, Andrei Marga, N. Văleanu, liderul unei loji masonice) care au abordat subiecte la ordinea zilei, fie economice, politice, culturale sau religioase. Expunerile, s-a arătat în informare, au fost interactive, urmate de dezbateri și schimburi de opinii care au dus la clarificarea diverselor aspecte prezentate. Sigur că realizarea cea mai importantă a Forumului BBR a fost manifestarea „Podurile toleranței”, de mare anvergură. Realizată în colaborare cu instituții guvernamentale și cu Parlamentul României, evenimentul a fost un prilej de a face cunoscut rolul și contribuția evreilor în dezvoltarea României pe multiple planuri. În timpul adunării generale a fost prezentat și un film documentar despre eveniment iar numeroasele luări de cuvânt au scos în evidență aprecierea de care s-a bucurat manifestarea în ochii membrilor Forumului. La încheierea dezbaterilor, președintele BBR a anunțat organizarea de alegeri în decursul lunii aprilie.

Cel de-al doilea punct, „Noi despre noi”, a dat posibilitate membrilor BBR să cunoască momente și episoade din viața președintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, o poveste tipică a unui tânăr evreu, crescut și educat în spirit iudaic și în cel al respectării valorilor iudaice, într-o perioadă dificilă a istoriei – prigonirea evreilor în timpul celui de-al doilea război mondial – și problemele cu care s-a confruntat comunitatea și membrii ei în perioada comunistă. Ceea ce a reieșit din această prezentare a fost că eroul ei a fost și este un luptător și nu numai pentru binele propriu ci și pentru cel comun, al colectivității din care face parte. Prezentarea s-a încheiat cu aplauze.

De menționat că adunarea desfășurându-se la 28 februarie, deci în ajunul zilei de 1 martie, toate doamnele au fost întâmpinate la venire cu flori și mărtișoare din partea conducerii BBR și, personal, a președintelui José Iacobescu, gest salutat cu satisfacție de către surorile din organizație. (E.G.)

Cum au scăpat de deportare

"Fiecare nyilașist își avea evreul lui"

Gideon Lieber este supraviețuitor al Holocaustului. Născut la Budapesta, a reușit să scape de lagărele morții dar și de iminenta împușcare pe malul Dunării, așa cum li s-a întâmplat sutelor de evrei din capitala Ungariei care, e drept, nu au fost deportați, dar prinși pe stradă de fasciștii lui Ferenc Szalasi, venit la putere în octombrie 1944, erau duși la Dunăre și asasinați. Acum trăiește în Israel, țara pentru care a suferit în copilărie și veți vedea cum...

- Gideon, știi că ai trăit la Budapesta în timpul Holocaustului și ai fost printre cei norocoși care nu au fost deportați și nici luați de pe stradă și împușcați pe malul Dunării. Povestește-mi cum a fost.

- Da, este adevărat. Locuiam pe lângă Parlament, pe o stradă paralelă cu Dunărea. Tatăl meu, Simion Lieber, era un om vârstnic, care în timpul primului război mondial a luptat pe front. A fost sanitar. Nu prea erau evrei acolo, majoritatea soldaților erau țărani creștini, care apoi i-au devenit cei mai buni prieteni, mai ales că tatăl meu i-a salvat pe mulți dintre ei. Tata a avut o librărie la Budapesta, și aceștia veneau adesea să-l viziteze și eu, copil fiind, m-am împrietenit cu ei. În casa în care trăiam, aveam un vecin, membru activ al partidului fascist Crucile cu Săgeți (nyilașist). Era cam prin 1942, mă jucam în curtea casei cu aeromodele, îmi plăceau foarte mult. Iar acest nyilașist, de fiecare dată când mă vedea, îmi zicea: "spune-i tatălui tău să ia avionul și să plece în Palestina". Într-o zi, am venit acasă și i-am transmis mesajul tatălui meu. În clipa aceea, mi-a tras o palmă și mi-a spus: "la noi în casă nu vorbim despre Palestina" iar eu, după aceea, nu am întrebat niciodată ce-i aia Palestina. Aveam cam șapte ani. Iar tipul era nyilașist activ.

- Ce s-a întâmplat în vara lui 1944? A trebuit să intrai în ghetou?

- Casa în care locuiam nu era evreiască, așa că a trebuit să ne mutăm. Nu am intrat în ghetou ci într-o așa-numită casă protejată, neevreiască, aflată sub protecția Vaticanului. Am locuit 20 de oameni într-un apartament compus dintr-o cameră și jumătate. Dar aici nu stăteau numai evrei, ci și creștini și, prin toamna-iarna lui 1944, cineva i-a informat pe nyilașisti că printre locatari sunt și evrei. Astfel că au venit și ne-au luat pe toți 20, din familia mea - pe mine, pe mama și pe sora mea. Tatăl meu nu era acasă. În aceeași zi, pe el l-au prins pe stradă și l-au dus la fabrica de cărămizi cu intenția de a-l deporta. El a reușit să scape, a fugit și s-a întors spre dimineața acasă. Între timp, pe noi ne-au dus la sediul partidului Crucile cu Săgeți. Pe toți cei 20 care am fost în acest grup ne-au așezat cu fața spre perete. Ni s-a

spus să nu întorcem capul când auzim că ușa se deschide iar, cine se uita, era lovit cu un baston de cauciuc. Așa s-a întâmplat cu mama care a fost atât de cumplit lovită că a purtat până la moarte semnele bătăii. Iar ei, ca să intre frica în noi, să credem că vor veni să ne ia și să ne împuște, deschideau și închideau în permanență ușa. Eu fiind cel mai mic, am scăpat de bătăi. La un moment dat, după ore de stat, aud deodată o voce cunoscută. Normal, copil fiind și curios, m-am întors. Și pe cine văd, pe vecinul nostru, nyilașistul. Și atunci l-am întrebat: "Nene Zsiga, ce faceți aici?" El s-a uitat la mine și mi-a răspuns: "Nu mă întreba ce fac aici, eu te întreb, tu ce faci aici?" l-am răspuns: "Ne-au adus".

- Și a văzut că nu ești singur?

- Normal, a văzut imediat că sunt cu mama și cu sora mea. Următorul pas ar fi fost malul Dunării, nu era nicio scăpare. Atunci, nyilașistul a venit lângă mine, mi-a tras o palmă uriașă și mi-a zis: "tu, vagabondule, nu ți-am spus să te urci în avionul tău și să pleci în Palestina?" "Dar ce-i aia Palestina?" l-am întrebat. Atunci, mi-a mai tras o palmă. Habar n-am avut ce se va întâmpla cu noi. În schimb, bătându-mă, el a vrut să arate celorlalți că nu mă cunoaște și că mă bate fiindcă sunt evreu. Apoi m-a luat și m-a așezat de-o parte și mi-a spus: "Ascultă, puștiule, acum va voi salva, puteți merge acasă. Dar a doua oară dacă vă prind, va fi sfârșitul". Eu nu am înțeles ce voia de fapt să spună, nu știam nimic, nu auzisem de deportări, în schimb, mama știa deoarece toți frații ei, care locuiau în provincie, fuseseră duși. Deci, el ne-a spus să mergem acasă, adică în casa protejată de unde ne-au luat. Dar, eu i-am spus: "evreii nu au voie să circule noaptea", așa că ne-a dat un însoțitor, un alt nyilașist, care ne-a condus acasă. Nici până azi nu am înțeles acea generozitate.

În sfârșit, am ajuns acasă. Tata nu venise încă iar mama a început să plângă și, după ce am întrebat-o ce se întâmplase, mi-a răspuns: "pe tata l-au deportat". Nu înțelegeam deoarece nu știam ce-i aia. La ora cinci dimineața, cineva a bătut la ușă. Când am deschis, era tata. Ne-am

repezit la el, l-am îmbrățișat și am început să plângem. El nu înțelegea, de ce această mare durere a noastră. "V-am spus că mie nu mi se poate întâmpla nimic". Aceasta era o poveste încă din primul război mondial. Când era militar, s-au dus cu mai mulți camarazi la o precizatoare. Ea le-a spus colegilor lui: tu vei trăi 45 de ani, tu, 30 de ani iar tatălui meu i-a prezis: "vei muri liniștit, după 80 de ani". Și tatăl meu a stat liniștit până la 80 de ani, nu i-a fost frică. Atunci când l-au dus la fabrica de cărămizi și urmau să-l deporteze, era convins că acest lucru lui nu i se putea întâmpla. A fugit și a traversat podul Margareta, păzit de nemți. Pur și simplu, a trecut! L-a întrebat pe un militar german, în nemțește, pe care parte se trece în Pesta. Pe partea stângă, i-a răspuns acela, și tatăl meu a trecut liniștit. Așa că ne-am întâlnit cu toții. După aceea, ne-au dus în ghetou și acolo am trăit până la eliberare.

- Și ai supraviețuit cu toții datorită aceluia nyilașist? Te-ai întrebat de ce v-a salvat? Oare fiindcă vă cunoștea?

- Eu am avut o teorie și cred că este destul de plauzibilă. Fiecare nyilașist își avea evreul lui pe care l-a ajutat. Era un fel de monedă de schimb pentru viitor. Probabil asta s-a întâmplat și cu noi. Apoi, în 1949, am emigrat în Palestina.

- De-acum știi ce-i cu Palestina.

- Sigur că da. Imediat după eliberare, împreună cu sora mea, ne-am înscris într-o organizație sionistă, am fost în tabere și în 1949 am plecat, numai noi, fără părinți. Am fugit din Pesta. Granița austriacă de-acum era minată dar prin Slovacia se

putea trece. Am ajuns la Viena, apoi într-un lagăr austriac, de-acolo la Bari, ne-am imbarcat și am ajuns în Israel. Părinților nu le-am spus, doar o dată am întrebat-o pe mama - ea decidea în familie - ce să fac dacă mi s-ar oferi posibilitatea să plec în Palestina. Pleci imediat, mi-a răspuns ea. Nu le-a fost ușor, abia în 1957 au reușit să vină. Între timp sora mea s-a căsătorit, a avut un copil și ei nu-și cunoșteau nepotul.

- Și tu ce-ai făcut când ai ajuns?

- După ce am debarcat, ne-au trimis într-un kibuz. Eu urma să împlinesc peste câteva zile 14 ani, dar când m-au întrebat de vârstă, am spus că am 13. Așa că m-au repartizat la școală. Dacă spuneam 14, jumătate de zi ar fi trebuit să muncesc.

Gideon a făcut armata, a învățat pilotajul și, cu toate că la facultate a urmat studii financiare, și a fost evaluator de accidente de autoturism pentru firme de asigurări, până la urmă a revenit la zbor și, timp de 25 de ani, a fost pilot pe avioane utilitare, inclusiv în Porto Rico! Practic, s-a întors la prima dragoste. Nu degeaba, confecționa avioane în curtea casei de la Budapesta! "Îmi amintesc adesea, împreună cu sora mea, prin ce-am trecut. Copiii mei s-au născut în țara evreilor și știu că aici niciodată n-o să le spună nimeni «jidan împuțit». Când erau bebeluși, sigur că se mai întâmpla să miroasă, dar această sintagmă nu au auzit-o niciodată", mi-a spus, în încheierea evocărilor, Gideon Lieber.

EVA GALAMBOS

Siluete

Henriette Yvonne Stahl

Henriette Yvonne Stahl, nu cred că greșesc, moștenise o ținută care făcea trup și suflet cu felul ei de a fi în orice împrejurare. De o parte, cel mai deplin firesc și o cordialitate ieșită din comun. Pe de altă parte, un aer de regină, oricum de Doamnă în accepția înaltă a termenului.

S-a nimerit s-o cunosc mai întâi din auzite, din recomandări. Cineva i-a vorbit despre cartea pe care o publicasem, spre sfârșitul anului 1968, despre Gustave Flaubert. Ca spirit atașat profund de Franța, țara strămoșilor ei, Henriette Yvonne Stahl s-a bucurat să afle că cineva scrie despre autorul *Doamnei Bovary*. Orgoliul ei galic a fost flatat înainte să îi fie sensibilizată curiozitatea. Mi-a venit ecou că este dornică să știe cine sunt. Am sunat la locuința ei și am rugat-o să mă primească. La capătul vizitei mele (prima dintr-un șir mai lung), s-a oferit să traducă în franceză un capitol (la alegerea ei) din cartea mea și să-l depună când va sosi la Paris (lucrul urma să se petreacă peste câteva luni) pe biroul unui editor. A efectuat traducerea, alegerea ei fiind atrasă de capitolul despre „Salammbô”. Mai încolo, cum făgăduise, l-a lăsat la editorul Buchet-Chastel.

De ce nu s-a realizat nimic din proiectul nostru este altă căciulă și nu voi da acum amănunte. Doresc, în schimb, să povestesc impresii din cele câteva vizite ce le-am făcut scriitoarei și despre o întâlnire peste ani, la recitalul extraordinar oferit în septembrie 1978 de Sviatoslav Richter (program integral de Sonate de Beethoven).

Prima vizită de care vreau să dau seamă a urmat invitației ce mi-a făcut.

„Vino să stăm de vorbă și să te cunosc. Să-mi povestești de unde până unde ți-a cășunat să faci din Flaubert subiectul cărții dumitale. Asta deoarece sunt

autori, Flaubert cu siguranță este unul dintre ei, despre care se cere un grăunte de nebulie ca să îndrăznești să-i tratezi.” Așa mi-a vorbit la telefon când i-am cerut îngăduința să mă prezint... în carne și oase.

M-a primit fantastic. Da, nu exagerez defel. Eram - sunt incredințat - un desăvârșit anonim pentru Henriette Yvonne Stahl, doar faptul că publicasem o carte închinată unei slăbiciuni comune instituia între noi o punte. Așadar, ajung în Bulevardul Republicii: m-a chemat spre seară. Am găsit-o în apartamentul ei, într-un imobil cu doar două etaje, apartament încâpător, mobilat boierește. Pregătise pateurii de casă, a desfăcut o sticlă de șampanie ca să închinăm pentru literatura română și pentru neîntrerupta, frățeasca ei afecțiune manifestată față de Franța.

Mi-a dat asigurări, ce banal sună acum, atunci urechile mele zumzăiau de melodia vorbelor ei prietenoase, că n-am stricat subiectul ales și că, pesemne, Flaubert mai poate fi înțeles chiar și de către tineri (să nu uităm, aveam, la data apariției cărții mele, 36 de ani!).

Ca să ne destindem după atâtea elogii, doamna Henriette a recurs, pedagogic, la referiri care o priveau direct. „Ca scriitoare, mi-am ales subiectele cum, în calitate de femeie, mi-am ales prietenii: numai după matură cântărire. Nu cred că este bine să te arunci cu capul înainte, după principiul lui... «cum s-o nimeri», nici în viață, nici în literatură...”

Glumind despre una și despre alta, i-am cules următoarea mărturie: „Flaubert a pecetluit dosarul bovarismului feminin. Mie mi-ar fi plăcut să-l întocmesc pe cel al bovarismului masculin. Mai cu seamă că aveam la îndemână un exemplu ilustrativ cvasiperfect: cazul Ion Vinea, un bovaric de clasă, ineputabil în a-și bovariza condiția de admirator al eternului feminin. Dar una este

să vrei ceva și alta să poți... Subiectul m-a depășit...”. Vinea a în-trecut toate temeritățile mele.

La o nouă cupă de șampanie, Henriette Yvonne Stahl m-a chestionat despre o opțiune de rezervă, după Flaubert, care este autorul spre care tind preferințele mele de viitor? l-am zis că

mi-e greu să fac o diferențiere atât de strânsă. Ar fi doi sau chiar trei, cu Hortensia Papadat-Bengescu în frunte... Și incluzându-i, neapărat, pe Camil Petrescu și mai mult ca sigur pe Mihail Sadoveanu.

Nu știu care dintre numele enumerate nu i-a convenit. A schimbat subiectul, vădit indispusă.

...Scriitorii sunt plini de idei prestabile. Așa se zice! Peste ani s-a nimerit să am loc în loja în care am găsit-o pe Henriette Yvonne Stahl, pregătită să-l asculte pe fenomenalul Sviatoslav Richter.

La pauză era și entuziasmată și copleșită. „Muzica are o calitate pe care literatura o compensează în timp. Te emoționează pe loc. Un pianist ca Richter face cât o orchestră: umple auzul și încântă spiritul. Și mai face cât marele Beethoven a vrut să făptuiască. Ca sunetele să ne înțeleptească...”

După recital, doamna Stahl a rămas de vorbă cu o cunoștință. Mi-am luat rămas bun fără să știu că săvârșesc un gest definitiv...

HENRI ZALIS

JEWISH REALITY

The holiday of the dice fallen in our favor

Purim 5774 in the Jewish Communities from Romania

Purim 5774 celebrated by the Jews all over the world was marked in the Jewish Community from Bucharest as well as in the other communities from the country. On Erev Purim at the Great Synagogue from Bucharest Megilat Esther was read. Eng. Paul Schwartz, FJCR Vice President and JCB President, read the congratulating messages from Traian Băsescu, President of Romania, from Laczko Eniko Katalin, State Secretary at the Department for Inter-Ethnic Relations, on behalf of the Romanian Government, of Israel Sabag, director of Joint-Romania. "Purim is the holiday of the dice fallen in our favor, not of those who had wished us to disappear", said FJCR President, Aurel Vainer, in his introductory words.

One-third of the Jewish people were murdered in the Holocaust. "Currently we are about 14 million souls. The figure has exceeded the existing number with a million before the Holocaust". And-regarding the status of the Jewish community in Romania today: "we are free in a democratic country, where we

enjoy all rights. On March 11, 2014, at the Cotroceni Palace and at the Parliament Palace the most important leaders of the country have uttered words of highest praise for the Jews of Romania, for their contribution to prosperity." Referring to "the people of miracles", a phrase of praise received from Joint, JCB President Eng. Paul Schwartz stressed: "If there is a Jewish people, it's because God wanted; but - also because there were Jews who sacrificed themselves for the good of the people".

"We are not slaves of the destiny; it is also in our hands" was the universal life lesson drawn by Rabbi Raphael Shaffer from the Book of Esther. "The name of the holiday, Purim (dice in Persian), comes from the way in which the time of the action was set," said His Eminence. "Our ancestors enjoyed his feast of Ahasuerus, they ate from the looted vessels from the Temple in Jerusalem. For this, God decided to punish them. But this decision was changed by fasting and prayer. The divine decision can be changed through heartfelt remorse; it is the essence of the Festival". Head of cabinet of FJCR President Silvian Horn thanked the sponsorship for the organization of the Purim 5774 for Sarah Wexler, Nicole Tender, Aurel Iovitu; thanks were also expressed to Cristi Nicolae from "Bucharest Klezmer Band". The Jewish Community of Bucharest shared its joy with FJCR and JCB leaders, with B'nai Brith representatives, with the Educational Complex "Lauder-Reut," with senior hierarchs of the Romanian Orthodox Church. We were honored by the presence of His Excellency Dan Ben Eliezer, Israeli Ambassador in Romania, with his wife.

Future diplomats are asserting themselves

The Educational Complex "Lauder-Reut", which for the first time in Romanian education included in its curriculum "Diplomacy, media and business studies", organized for the third time the event entitled "The Lauder Conference about Diplomacy and International Issues for High-schools, 2Day Ambassadors". In this program, the students were able to use what they learned in school at diplomacy courses, their experience gained by attending major international organizations (EU, UN and European Parliament) and following meetings with various ambassadors accredited to Romania. It is worth mentioning that a number of Romanian institutions, including the Parliament, the Ministry of Foreign Affairs, Romanian Diplomatic Institute, the Ministry of National Education and ten embassies (USA, South Africa, Argentina, Austria, the Czech Republic, Cuba, Germany, Israel, Ireland, Italy, the Netherlands and Poland) directly support the program of preparation of the future diplomats launched by Lauder School.

At the event which took place in the Parliament participated as guests political figures, diplomats, opinion leaders along with many students, not only from the Lauder School, but also from a number of other secondary schools and gymnasiums in sector 3, where the Educational Complex "Lauder-Reut" operates, as well as from abroad, namely from Israel. The event included a day of practical activities in which students divided in teams were guests of the embassies-sponsors of the school and have found from the direct source of the countries concerned, their positions in various global issues. The symposium

was saluted by Tova Ben Nun Cherbis, president of the Foundation "Lauder Reut", Valeriu Zgonea, President of the Chamber of Deputies, Dr. Aurel Vainer, Deputy and FJCR President, Remus Pricopie, Minister of Education, Bogdan Aurescu, State Secretary at the Ministry of Foreign Affairs, Luminița Odobescu, Prime Minister counselor, His Excellency Dan Ben-Eliezer, ambassador of the State of Israel, Dan Petre, Director of the Romanian Institute of Diplomacy, Constantin Trăistaru, Inspector General.

Academician Nicolae Cajal, one of emblematic personalities of the Romanian Jewry

A decade after his death, Nicolae Cajal continues to be a permanent present personality among the Jews and intellectuals in Romania. This finding was confirmed by the Symposium organized by FJCR to commemorate academician Nicolae Cajal, for a decade president of the Federation of Jewish Communities from Romania. In front of an overcrowded Hall, the colleagues from the Academy and from the Institute of Virology, whose director he was, collaborators, friends, admirers and family members have evoked his memory and showed that, through his acts, he demonstrated what it means to be a Man.

Dr. Aurel Vainer, FJCR present president said he is honored to occupy the seat of Moses Rosen and Nicolae Cajal. He mentioned the importance of the concept of real-Semitism introduced by Professor Cajal, and also underlined his other achievements in other fields – the coagulation of the local communities system or the success in the symbiosis between science and faith. Academician Răzvan Theodorescu outlined the multidimensional personality of the one who represented for years the Romanian Jewry and also stressed Professor Cajal's contribution in the Romanian process of joining NATO.

Victor Opaschi, Secretary of State at the Department of Religious Affairs, spoke of the excellent relations between Professor Cajal and President Ion Iliescu after 1989, he

High distinctions for A. Vainer and M. Kantor

The President of Romania, Traian Băsescu, awarded to Aurel Vainer, FJCR President and Member of the Parliament and to Viatcheslav Moshe Kantor, President of the European Jewish Congress (EJC), the Romanian Star Order in rank of Officer, and respectively, the National Order "For Merit" in the rank of Great Cross. The distinctions were given in appreciation for their high moral and professional tenure throughout their careers, for their determining contribution in preserving Jewish heritage, for improving the interfaith dialogue, as well as for strengthening the Romanian-Israeli ties and promoting Romania's image in the world.

In the ceremony of awarding the high distinctions Traian Băsescu acknowledged he feels concerned about the present political situation. "Today with the background of a prolonged economic crisis, we are noticing that the extremism of the left and right wing, of the neo-fascism in some cases, is catching roots again in Europe". Romania has the merit that no extremist party occupies any seat in the Parliament, said the President in his closing words.

The Palace of the Parliament held a ceremony dedicated to the decoration of the two presidents. The meeting was preceded by a meeting of the Board of the European Jewish Congress. At the ceremony were present senior members of the Parliament, and the Presidents

of the two Chambers, Prime Minister Victor Ponta, accompanied by three Deputy Prime Ministers and several other ministers, former Romanian Presidents Ion Iliescu and Emil Constantinescu, prime vice-governor of the National Romanian Bank, Florin Georgescu and other vice-governors, members of the Diplomatic Corps and of the leadership of the Jewish Communities in Romania.

After he congratulated Aurel Vainer for being able to really represent an element of connection between the Romanian and the European and international community, the Prime Minister outlined the outstanding fact "that in Romania no real extremist political force managed to rise and get true shape and popular support". In a statement made to "Jewish Reality", Moshe Kantor said that in the European Parliament the danger of association between the extremist right and left wing exists. This alliance could result in the formation of a solid bloc representing about 20% of the European Parliament, added M. Kantor.

"I have given a vote in the interest of the Jewish Community in Romania"

This was President Aurel Vainer's statement, referring to the vote in favor of Government Ponta 3. The reasons for this voting for were, inter alia, that "The Social Democrat Party [PSD] promised that Ponta Government will support the protection of cultural and religious community heritage of the national minorities, that the new Executive will support the draft laws on human rights and national minorities, promoted by the Parliamentary Group of the National Minorities (GPMN).

Another reason of great importance mentioned by Aurel Vainer was the fact that "in the context in which there is a revision draft for the Constitution, the PSD has undertaken that it will act to maintain the parliamentary procedures for the representation of the national minorities and to maintain the GPMN. The extent to which the Romanian politicians will keep their promises, remains to be seen, but FJCR President said that through his vote and that of his colleagues from GPMN, "we added a strong chance of achieving these extremely important things to our side".

On the occasion of the negotiations leading up to the vote, A. Vainer spoke about the fact that FJCR struggles for years to obtain a favorable opinion of the Government necessary to adopt in the Chamber of Deputies the draft law for the increase starting from 2015, of the pensions for persons persecuted by the anti-Semitic regimes of the period 1940-45 and the modification of the law on combating anti-Semitism, xenophobia and racism.

described them as relations of friendship and mutual esteem. Associate Professor, PhD in Virology Monica Constantinescu evoked Prof. Cajal's didactic qualities, his relationship with students, his activity in the field of research, as well as the efforts made to maintain the life of the Institute of Virology. Professor Mircea Beuran also spoke about his research work and he mentioned one of the guiding ideas in the professor's life: "not to give up the power to do good deeds." Eng. José Iacobescu, Chairman of B'nai B'rith Romania, referred to the Professor Cajal's quality – always ready to aid that saved him from a difficult situation, although they didn't know each other.

Numerous speakers from the public have evoked the professor's personality: Carmen Dimitriu, Director of the Museum of the History of the Jews, Eng. Sandra Segal, Tova Bin Nun Cherbis, President of the Foundation "Lauder-Reut", Professor Radu Homescu, former Ambassador of Romania in Israel, Veronica Bărlădeanu, Secretary General of the Association of Friendship Romania-Israel, Zvi Haskal, employee of the Federation, Eng. Osy Lazar, former President of JCB, historian Dr. Lya Benjamin. In the closing of the commemorative event, Dr. Irina Cajal, daughter of the Professor, talked about the love and respect for his father, whose example she tried to follow.

Oameni care au fost, oameni care rămân

Tania Lovinescu venea des la sediul Revistei Cultului Mozaic, din strada Popa Rusu. Nu era e-mail pe vremea aceea și colaboratorii veneau la revistă cu manuscrisul, adesea scris de mână. Tania trecea atunci printr-o experiență dramatică, din care, mai târziu, avea să se nască „Mă numesc Alzheimer”, carte care-a străbătut mapamondul. Poate că tocmai această forță de a povesti a salvat-o nu o dată de la naufragii, știute și neștiute. Forță dublată de receptivitate la tot ce se petrecea în jur, convertită în acțiune socială. Știu, cuvântul militantism e ieșit din modă, dar Tania asta era: luptătoare pentru cauze generoase. Era de-acum suferindă, nu mai putea ieși din casă, singurul contact cu lumea era pentru ea televizorul. Stătea până noaptea la talk-show-uri, în anii ei din urmă, și, dacă nu era de acord cu opinia vreunui invitat, pune mâna pe telefon și intervenea cu argumente. Semn de tinerețe. A și scris aproape până-n ultima clipă.

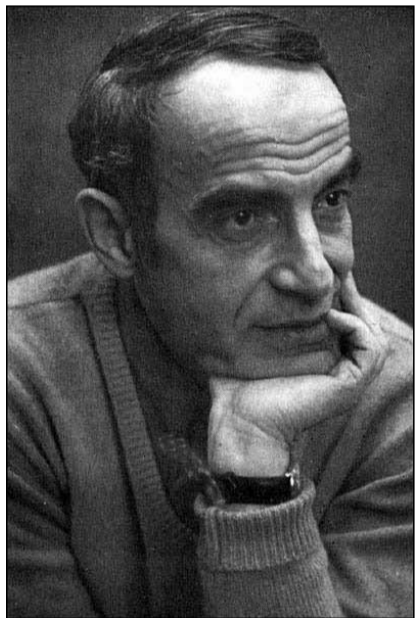
Un an de la stingerea din viață a Taniei Lovinescu z.I.

A avut întotdeauna curajul de a spune

ce gândește, deși asta-i putea aduce prejudicii de tot soiul. Să scrii despre pogromul din '41 de la București, cum a făcut ea în „Femeia lui Loth”, subiect incomod în anii totalitarismului, să protestezi într-o adunare – neautorizată de Puterea de-atunci – organizată la Templul Coral, de Șef Rabinul Rosen împotriva „Saturnaliilor”, una din expresiile antisemite fățișe, prin anii '80, când, cel puțin oficial, ele erau interzise, într-un cuvânt, să nu te sfiești să atingi subiecte „delicate”, toate însemnau modul ei de a fi. Deși exista și bemolul: teama de uitare, însingurarea, dezamăgirea. Ea știa să le prefacă în poezie. Poezie plină de muzicalitate. De altfel, multe din poeziile sale au fost/ sunt canava pentru lieduri ale unor compozitori importanți. „Purim, seară de Purim...”, cântecul care încheie prin tradiție spectacolele de Purim din Popa Soare, a fost compus pe versurile ei. Eseul împotriva literaturii de consum, scris cu puțin timp înainte de plecarea dintre noi, îi sintetizează convingerile. (E.S.)

In memoriam Dan Mizrahi, scene de viață

Dan Mizrahi pentru prieteni, adunați în jurul amfizionului, cântându-ne la pian, în salonul din casa lui. O casă în care se făcea muzică, transportându-ne afară din timp sau într-un timp al eternității, dacă există cumva. Atunci, acolo – da. Dan Mizrahi, începându-și, verbal, memoriile, înainte de a le strânge-ntr-o carte. O dimineață în sala de conferințe a magazinului „Muzica”: lansarea unui album de lieduri purtându-i semnătura. Printre ele – melodii sefarde. Le purta în el din copilărie, când mergea cu tatăl lui, de sărbători, la Kahal Grande. Acolo a învățat ebraică, Tanah. Acolo a făcut Bar Mițva, binecuvântat de Marele Rabin sefard Sabetai Djaen. O binecuvântare împlinită, cu toate încercările dramatice, decepțiile, nedreptățile pe care le domina cu ironie subțire și indicibil zaț de mâhnire. Legionarii au dat foc Templului în pogromul din '41, dar cântecele n-au putut să le ardă. Dan Mizrahi premiat de Uniunea Compozitorilor. După discursuri, lucrări în interpretarea autorului: unele cu laurii multor ediții ale „Crizantemei de aur”, altele în premieră absolută. O întâlnire cu Ioan Holender, în biroul președintelui Federației. Era imediat după

plecarea prea timpurie dintre cei vii a lui Iosif Sava. La întâlnire – Dan Mizrahi, Anatol Vieru, Laurențiu Profeta... Amintiri, impresii de festival – era-n perioada Festivalului „Enescu” – și, mai ales, proiecte... La 80 de ani, Dan Mizrahi a fost sărbătorit la Centrul Comunitar Evreiesc, la Ateneul Român. Era născut în luna Adar, lună în care pică întotdeauna Purim, și nu exista spectacol la Popa Soare fără muzica lui. Într-o dimineață de vară-n centrul vechi al Sibiului, la Festivalul „Euroiudaica”, cu Lorry Walfish, de care-l lega o prietenie de-o viață, cântând la patru mâini variațiuni pe o temă de Mozart. Prezent, nu o dată, în paginile revistei noastre. Câtă exigență, delicatețe, profunzime în tot ce făcea! De câte ori îl ascult la Radio România Muzical cântându-l ca nimeni altul pe Gershwin – a ridicat săli în picioare nu doar în România, ci chiar în țara compozitorului – înțeleg că Dan Mizrahi n-a murit. „A dispărut doar fizic”, spunea deunăzi soția lui, doamna Cici, chiar în ziua și ora la care el... Un hidalgo – cu tot tragicul, vitalitatea, puterea de a surâde, fantasticul lumii sale.

IULIA DELEANU

☆ DECESE ☆ COMEMORĂRI ☆

Cu aceeași durere în suflet amintim că au trecut șase ani de la decesul iubitei noastre prietene, soră, cumnată **BEATRICE LEBOVICI**. Un veșnic și nețărmurit omagiu.

Alice și Lucian Hirsch, Monica și Marius Goldenberg, nepoatele Sandra, Karin și Jennifer anunță cu adâncă durere stingerea din viață, la 25 ianuarie 2014, a neprețuitei lor mame și bunici dr. **CLARA URUĂ** (Iași). Fie-i memoria binecuvântată.

Readuc în memoria celor care l-au cunoscut și apreciat pe tatăl meu **NASCH EMIL**, din Dej, jud. Cluj, de la a cărui dispariție se împlinesc 10 ani, la data de 18 martie 2014. Va rămâne în amintirea noastră ca un om deosebit, corect și altruist. Fie-i amintirea binecuvântată! Lia-fiică, Emil-ginere, Radu-nepot, Luci-cumnată.

Myra Fischman, Samuel și Fina Fischman, Nina, Eyal și Barak Yoresh anunță, cu nețărmurită durere, moartea timpurie și neașteptată, în ziua de 24 februarie la Ierusalim a iubitului lor fiu, nepot, soț și tată dr. **ALEXANDRU YORESH**. Fie-i amintirea binecuvântată.

Înhumați în cimitirele C.E.B. în luna februarie 2014: **DALU ELENA** (71 de ani, Cimitirul Giurgiului), **POCH RAULA** (80 de ani, Cimitirul Giurgiului), **ASTMAN SERGIU ILIE** (62 de ani, Cimitirul Giurgiului), **LUPU NOEMY** (80 de ani, Cimitirul Sefard), **HAPSEAS CHARLOTTA** (84 de ani, Cimitirul Sefard), **LEIBASISAC** (84 de ani, Cimitirul Giurgiului).

CALENDARUL LUNII APRILIE

EVENIMENTE GENERALE

1900

Aprilie: Populația evreiască în lume: 10 602 500, dintr-un total al populației globului de circa două miliarde de suflete. În America de Nord se aflau circa două milioane evrei, în Europa – peste opt și jumătate milioane, în Asia – circa jumătate de milion, în Africa – 300 000, în Australia și Noua Zeelandă – 17 000. Populația evreiască a New York-ului a fost după cum urmează: 598 000 (1900); 1 250 000 (1910); 1 643 000 (1920); 1 877 000 (1930); 2 085 000 (1940); 2 110 000 (1950); 1 836 000 (1960); 1 990 000 (1970); 1 114 600 (1981); 1 027 000 (1990). Perioada de vârf, când deținea o pondere de 29,2% din totalul populației metropolei, a fost anul 1920, iar 1990 – anul cu ponderea cea mai mică (14,0%), asimilarea și căsătoriile mixte determinând ca mulți originari evrei din generațiile a doua și a treia să se declare americani.

1933

Guvernul nazist din Germania a promulgat o lege împotriva „elevilor și studenților de altă rasă” existenți în școlile și universitățile germane. Începe eliminarea lor din învățământ, ca și a profesorilor evrei din învățământul superior.

1936

Înaltul Comitet Arab se stabilește în Palestina. Solicită autorităților britanice oprirea oricărei imigrații evreiești. O revoltă de durată împotriva evreilor duce chiar din prima lună la uciderea a 21 de evrei.

1937

Aviația germană intervine în Războiul Civil din Spania distrugând orașul Guernica, apărat și de mulți antifasciști europeni, printre care și evrei din centrul și estul Europei. Guernica devine un simbol al antifascismului, eternizat și prin celebra pictură realizată de Pablo Picasso.

1938

Un sondaj de opinie efectuat în SUA relevă că peste 60% dintre americani consideră că persecutarea evreilor europeni a fost cauzată, în general sau în parte, și de propriile lor greșeli în întărirea contramăsurilor la ascensiunea lui Hitler.

1940

Naziștii încep construirea unui zid care să izoleze viitorul ghetou din Varșovia de restul orașului.

Heinrich Himmler ordonă înființarea lagărului de concentrare de la Auschwitz, Polonia. Cunoscut ca Auschwitz 1, el va fi secondat de Birkenau, unde se aflau principalele camere de gazare și instalații de incinerare în care au fost aneantizați, între 1942-1944, peste 1 milion de evrei.

1943

Până la sfârșitul lunii aprilie, naziștii incinerează peste 600 000 de evrei în crematoriul din Belzec, apoi sunt șterse toate urmele de existență a lagărului.

1944

Are loc prima deportare a evreilor din Ungaria spre Auschwitz

1945

22.04 – Ajunge (cea dintâi) la porțile Berlinului unitatea de tancuri a armatei sovietice comandată de generalul evreu Semion Krivosan (n. 1899 la Voronej).

30.04 – Unitatea de blindate, sub comanda generalului evreu Matei Vainrub, ajunge la Reichstag.

EVENIMENTE LOCALE

1878

01.04 – Publicația „Revue Medicale Roumaine” relatează despre ambulanța înzestrată cu cea mai bună aparatură pe care obștea evreiască (B'nai B'rith ș.a.) a pus-o la dispoziția armatei române, angajată în lupta pentru independența țării.

1900

14.04 – Mișcarea „Pietonilor” (fusgieri – emigranți porniți în lume din pricina sărăciei). Din Focșani pleacă 400 de evrei. Ajunși la Szolnok (Ungaria), prefectul local a dispus expulzarea lor

imediată: o parte s-au întors, iar alții și-au încercat norocul îndreptându-se spre Hamburg pentru a pleca în America.

15.04 – 76 familii din Focșani, sosite la Constanța pentru a emigra în Anatoția, nu au primit vize. 38 de familii se vor întoarce, celelalte vor pleca spre Cipru, Marsilia și alte destinații.

19.04 – 70 de tineri, alcătuind societatea „Drumeții”, se îndreaptă spre Hamburg. Pe parcurs au primit ajutoare de la evreii din orașele prin care au trecut.

30.04, Galați – Se formează un comitet de acțiune pentru înlesnirea emigrării „Pietonilor”. Pleacă la Paris în acest scop o delegație alcătuită din notabili: Adolf Solomon (București), S. Pineles (Galați) și dr. J. Niemirower (Iași), membri ai comitetului.

1905

13.04 – Se publică date ale Direcției de statistică a Ministerului de Finanțe: 21 000 patentari evrei la 62 000 români. În orașe erau 14 000 (33%) dintr-un total de 42 000.

1907

07.04 – Ziarul „Monitorul”, reluând o știre din „Adevărul”, informează despre difuzarea unor calendare ale liگی antisemite, care incită pe țărani la răscoale contra evreilor.

20.04 – Ministerul Instrucțiunii a dispus ca directorii de școli să supravegheze elevii, luând măsuri contra propagandei antisemite făcută de unii în clase sau în recreații.

27.04, Iași – Comitetul de asistență acordă ajutoare evreilor victime ale devastărilor din Botoșani, Negrești, Panciu.

27.04 – Sumele primite de „Alianța Israelită” din Viena, pentru ajutorarea victimelor devastărilor din România, se ridică la zeci de mii de coroane.

1909

03.04, București – Generalul Năsturel recunoaște meritele evreilor în progresul țării.

14.04, București – I. L. Caragiale își exprimă dezacordul față de „exaltarea prejudecăților funeste”. În „Universul” deplânge influențele nefaste asupra tineretului exercitate de „o seamă de oameni ostili evreilor”.

17.04 – Poetul Alexandru Macedonski face publică opinia sa în chestiunea evreiască. În publicația „Biruința” semnează articolul „Proces vechi și mereu nou”, în care consideră că militanții împotriva evreilor sunt fie fanatici religioși, fie îi disprețuiesc pe evrei sau îi invidiază.

19.04 – Intelectuali de vază susțin în Parlament că apărătorii români ai cauzei evreiești „o fac din convingere și nu pentru căpătuială, așa cum insinuează antisemiții”.

24.04 – Cu ocazia prezenței în țară a prințului moștenitor al Germaniei, lui Mauriciu Brociner, locotenent colonel, casier al Casei Regale și secretar al reginei, i s-a transmis de către împăratul Germaniei Ordinul Coroanei cu grad de Comandor.

NAȘTERI ȘI DECESE

10.04.1847 – S-a născut la Makó ziaristul Josef Pulitzer, creatorul Premiului Pulitzer în jurnalism (SUA).

12.04.1904 – J. Robert Oppenheimer (m. 1967) s-a născut într-o familie bogată, cu vederi liberale, din New York. Doctorat în Germania (1927), profesor la Universitatea Berkeley, California. A descoperit o reacție intranucleară care-i poartă numele.

24.04.1942 – S-a născut la Brooklyn actrița și cântăreața Barbra Streisand.

24.04.1970 – A murit la Paris poetul Paul Celan, născut la Cernăuți.

24.04.1984 – Marcel Iancu (n. București, 1885) moare la Tel Aviv.

25.04.1958 – A decedat Iosif Iser (n. 1881), pictor și grafician bucureștean.

28.04.2000 – A murit istoricul literar Ovid Crohmălniceanu, fost profesor universitar la Universitatea din București.

HARY KULLER

המציינות היהודית

כ"א אדר ראשון תשע"ד - כ"ט אדר שניתשע"ד • כתב-עת של איחוד הקהילות היהודיות ברומניה

"חגיגת הפור שנפל לטובתנו": חג פורים תשע"ד בקהילות היהודיות ברומניה

אותם. אמנם החלטה זאת שונתה בצום ותפילה. משמע, החלטה של האלוהים יכולה להשתנות דרך תשובה מכל הלב, וזה מהותו של החג.
ראש הלשכה של יו"ר הפדרציה, סילביאן חורן, הודה לאנשים שתמכו בארגון חגיגות הפורים תשע"ד - שרה וכסלר, ניקולה טנצר ואורל יוביצו. כמו כן נאמרו דברי תודה לכריסטי ניקולאי, מן הלהקה "בוקרשט כליזמר באנד". כן השתתפו בשמחה יחד עם יהודי בוקרשט ראשי הפדרציה של קהילת יהודי בוקרשט, של בני ברית, של בית החינוך "לאודר-רעות", ראשי הכנסייה האורתודוקסית הרומנית. ונוסיף שגם שגריר ישראל ברומניה, מר דן בן אליעזר ואשתו כיבדו את החגיגה בנוכחותם.

המנהיגים החשובים ביותר של המדינה אמרו דברי שבח על יהודי רומניה, על השתתפותם בשמחה. בהתייחסו ל"עם הנסים", ביטוי ברכה שהתקבל מהג'וינט, אמר יו"ר קהילת יהודי בוקרשט: "הסיבה לקיומו של העם היהודי היא רצונו של הקדוש-ברוך-הוא בכך. ונוסף על כך גם הודות לאותם יהודים שהקריבו את עצמם לטובת העם." "אנחנו לא עבדי הגורל, הוא גם בדינו", היה השיעור הכללי על החיים שהוביל הרב רפאל שפר ממגילת אסתר. "שם החג פורים מן המגילה הפרסית - פור - בא מן הצורה שבה נקבע זמן הפעולה", ציין הרב, "אבותינו נהנו במשנה אחשוורוש, אכלו בכלים שנשדדו מבית המקדש בירושלים, לכן הקדוש-ברוך-הוא החליט להעניש

מנשיא רומניה, טראיאן בססקו, ממזכיר המדינה במחלקה ליחסים בין-עדתיים, לאצ'יקו אניקו קאטאלי, בשם ממשלת רומניה, וכן ממנהל הג'וינט בשביל רומניה, ישראל סבג.
"פורים הוא חג הפור שנפל לטובתנו, לא לטובת אלה שרצו להשמיד אותנו", הדגיש יו"ר הפדרציה של קהילות היהודיות ברומניה, ד"ר אורל ויינר, בנאום שנשא לפני המופע. "שליש מבני עמנו הושמד בשואה. כעת, הוסיף, "אנחנו 14 מיליון נפשות, מספר גדול במיליון לעומת מה שהיה לפי השואה." ובאשר למעמדה של קהילה היהודית ברומניה בימינו אמר: "אנחנו חיים חיי חופש במדינה דמוקרטית, בה נהנים מכל הזכויות. בתאריך 11 במרץ השנה, בארמון קוטרוצ'ני ובארמון הפרלמנט,

פורים תשע"ד, שנחגג על ידי היהודים מכל העולם, נחגג גם בקהילת יהודי בוקרשט ובקהילות יהודיות אחרות ברומניה. בערב פורים התקיימה קריאת המגילה בבית הכנסת הגדול שבעיר הבירה. סגן יו"ר הפדרציה ויו"ר קהילת יהודי בוקרשט, המהנדס פאול שווארץ, קרא את מכתבי הברכה

אותות הצטיינות יוקרתיים לאורל ויינר ולמשה קנטור

סגני ובשרים רבים מן הממשלה; נשיאי רומניה לשעבר, יון איליאסקו ואמיל קונסטנטיןסקו; סגן ראשון של נגיד הבנק הלאומי של רומניה, פלורין ג'אורג'סקו, וסגנים אחרים של נגיד הבנק הנ"ל; דיפלומטים זרים; ואחדים מראשי קהילות היהודיות ברומניה. אחרי שבידך את החבר הפרלמנט אורל ויינר על שהצליח להיות איש קשר בין קהילה היהודית ברומניה והקהילה היהודית האירופאית והבינלאומית, ראש הממשלה הדגיש כמה נפלא הדבר שברומניה שום כוח פוליטי קיצוני לא קיבל מסגרת של ממש ולא קיבל תמיכה עממית. בהצהרה לעיתון "המציינות היהודיות", משה קנטור אמר כי יש סכנה שבפרלמנט האירופאי הימין הקיצוני ישתף פעולה עם השמאל הקיצוני. "ברית זו יכולה להביא להקמתה של סיעה שתכלול בערך עשרים אחוז מן הפרלמנט האירופאי", אמר משה קנטור.

פאשיזם, משתרשת באירופה במקרים אחדים... לרומניה יש זכות בכך ששום מפלגה קיצונית אינה יושבת בפרלמנט, אמר הנשיא בסוף דבריו.
בארמון הפרלמנט נערך טקס מיוחד להענקת אותות הכבוד לשני יושבי-הראש הנ"ל. הטקס הנ"ל הוקדם על ידי אסיפה של ועד קונגרס היהודי האירופאי.
בטקס השתתפו חברי הנהגת הפרלמנט ושני הבתים שלו; ראש הממשלה ויקטור פונטא, מלווה בשלושת

נשיא רומניה, טראיאן בססקו, העניק את האות "סטיאואה רומניא" (כוכבה של רומניה) בדרגת קצין ליו"ר הפדרציה של קהילות היהודיות ברומניה, חבר בפרלמנט הרומני אורל ויינר, ואת האות הלאומי "פנטרו מריט" (למען זכות) בדרגה של צלב גדול ליו"ר הקונגרס היהודי האירופאי, ויאצ'סלב משה קנטור.

אותות אלה הוענקו כסמל הוקרה על התנהגותם המוסרית והמקצועית הנעלה שהוכיחו לאורך כל שנות הקריירה בתרומתם המכרעת לשמירת מורשת היהדות ושיפור הדו-שיח בין דתות, ולמען חיזוק הקשרים בין רומניה למדינת ישראל וקידום דמותה של רומניה בעולם.

בטקס הענקת האותות, טראיאן בססקו הודה שהוא מודאג מהמצב המדיני הנוכחי. "היום, על רקע של משבר כלכלי ממושך, אנחנו רואים שהקיצוניות השמאלנית והימנית, הניאו-

דיפלומטים עתידיים מוכיחים את עצמם

בית החינוך "לאודר-רעות", ששילב בתוכנית הלימודים "לימודי דיפלומטיה, עיתונות וערכים" בפעם הראשונה במערכת החינוך הרומנית, אירגן פעם שלישית את האירוע "ועידת לאודר בענייני דיפלומטיה ובעיות בינלאומיות לבתי ספר תיכון, שגרירים ליום הבא". במסגרתה של תוכנית זו, התלמידים יכלו להשתמש במה שלמדו בבית הספר ובניסיון שרכשו תוך כדי ביקורים תדירים בארגונים בינלאומיים גדולים (האיחוד האירופאי, האו"ם, הפרלמנט האירופאי) ובעקבות פגישות אחרות עם שגרירים של מדינות אחדות ברומניה. כן חשוב לציין שמוסדות רומניים אחדים, ובהם הפרלמנט של רומניה, משרד החוץ, המכון הדיפלומטי הרומני, משרד החינוך - וגם עשר שגרירויות של ארצות-הברית, דרום-אפריקה, ארגנטינה, אוסטרליה, צ'כיה, קובה, גרמניה, ישראל, אירלנד, איטליה, הולנד, פולין, תומכים ישירות בתוכנית הכנת הדיפלומטים העתידיים שנפתחה בבית הספר "לאודר". באירוע שהתקיים בפרלמנט, השתתפו כמוזמנים אנשי ציבור, דיפלומטים, אנשים בעלי השפעה על דעת הקהל, לצד תלמידים רבים לא רק מבית הספר "לאודר" אלא גם מבתי ספר תיכון אחרים ומחטיבות ביניים הפועלים ברובע 3 שבעיר בוקרשט, שם פועל בית החינוך "לאודר-רעות", וכן מחוץ לארץ, כולל מישראל. האירוע הנ"ל כלל יום של פעילויות מעשיות, בהן תלמידים, מחולקים לקבוצות, היו אורחים של השגרירויות התומכות בבית הספר ולמדו ממקור ראשון את עמדות הארצות הללו בבעיות שונות של העולם. דברי ברכה לכנס נשא טובה בן נון כרביס, יו"ר קרן "לאודר רעות", ואלריו זגוניא, יו"ר בית הנבחרים; ד"ר אורל ויינר, חבר בפרלמנט; יו"ר הפדרציה של קהילות היהודיות ברומניה, רמוס פריקופיה; שר החינוך, בוגדאן אורסקו; מזכיר המדינה במשרד החוץ, לומיניצה אודובסקו; יועץ ראש הממשלה ויקטור פונטא; דן בן אליעזר, שגריר ישראל ברומניה; דן פטרה, מנהל המכון הרומני לדיפלומטיה; קונסטאנטין טראיסטארו, מפקח כללי.

פרופ' ניקולאי קאז'אל, חבר באקדמיה הרומנית למדעים, אחת הדמויות הסמליות של יהדות רומניה

המרכזיים בחייו של פרופ' קאז'אל: "לא לוותר על כוחך לעשות טוב". המהנדס ז'וסי יעקובסקו, יו"ר בני ברית ברומניה, התייחס לעזרה שקיבל מפרופ' קאז'אל, שהציל אותו ממצב קשה אף על פי שלא הכירו זה את זה לפני כן. עוד דיברו על אישיותו של פרופ' קאז'אל אנשים מקהל המשתתפים: קארמן דימטריו, מנהלת המוזיאון להיסטוריה של היהודים; המהנדסת סנדרה סגל; טובה בן נון כרביס, יו"ר קרן "לאודר-רעות"; פרופ' (להנדסה) ראדו חומסקו, שגריר רומניה בישראל לשעבר; ורוניקה ברדיאנו, מזכ"לית האגודה ליהודים רומנים-ישראל; צבי השכל, עובד בפדרציה; המהנדס עוזי לזר, יו"ר לשעבר של קהילת יהודי בוקרשט; ההיסטוריונית ד"ר ליאה בנימין. בסוף האירוע דיברה ד"ר אירינה קאז'אל, בתו של הפרופסור, על אהבתה לאביה, על הכבוד שרחשה לו, ועל הדוגמה שניסתה לקחת מדמותו.

על ידי פרופ' קאז'אל, והדגיש גם הצלחות אחרות בעלות שם בתחומים אחרים: איחוד שיטת הארגון של קהילות המקומיות, או הצלחה לחיים משותפים בין מדע לאמונה דתית. פרופ' רזואן תיאודורסקו, חבר באקדמיה הרומנית, ציין את רבגוניות אישיותו של מי שייצג את יהודי רומניה שנים אחדות וציין גם את תרומתו של פרופ' קאז'אל בהליך הצטרפותה של רומניה לברית הצפון-אטלנטית. ויקטור אופסקי, מזכיר המדינה במחלקת הדתות, דיבר על היחסים המצוינים שבין פרופ' קאז'אל לנשיא רומניה יון איליאסקו אחרי 1989, יחסים שתיאר כידידות והערכה. ד"ר מוניקה קונסטנטיןסקו, מרצה באוניברסיטה, מומחית בענייני נגיפים, ציינה את התכונות של פרופ' קאז'אל בתור מורה, יחסו עם תלמידיו, פעילותו במחקר ומאמציו לשמירת קיומו של המכון לחקר נגיפים. על פעילותו בתחום המחקר דיבר גם פרופ' מירצ'א באורן, והזכיר את אחד הרעיונות

גם כעבור עשור מאז הלך לעולמו, ניקולאי קאז'אל ממשיך להיות אישיות נוכחת מדי יום בקרב היהודים ובקרב המדענים ברומניה. עמדה זו אושרה גם על ידי הכנס שאורגן לזכרו על ידי הפדרציה של קהילות היהודיות ברומניה, שניקולאי קאז'אל כיהן בתור יו"ר שלה משך עשר שנים. בפני קהל רב באולם מלא מפה לפה, עמיתים מן האקדמיה הרומנית, מן המכון לירוסולוגיה (המכון לחקר הנגיפים) שניקולאי קאז'אל כיהן כמנהל שלו; אישים קשורים בפדרציה של קהילות היהודיות; יודים, מעריצים, בני משפחה, כל אלה ציינו את זכרו והרחיבו שבמעשיו הוא הוכיח מה משמעות הדבר להיות בן-אדם. למשל, ד"ר אורל ויינר, יו"ר נוכחי של הפדרציה של קהילות היהודיות ברומניה, אמר שכבוד גדול בשבילו לשבת על אותו כיסא שעליו ישבו משה רוזן וניקולאי קאז'אל. הוא ציין את חשיבות השקת המושג "ריאל-שמיות"

הצבעתי לטובת הקהילה היהודית ברומניה

יו"ר הפדרציה של קהילות היהודיות ברומניה הדגיש שבאמצעות ההצבעה שלו ושל חבריו בסיעה הפרלמנטארי של בני המיעוטים "לקחנו לצדנו הזדמנות רצינית כדי לממש את הדברים המאוד חשובים לנו", וכל שנותר הוא לראות באיזו מידה הפוליטיקאים הרומניים יקיימו את הבטחותיהם. במו"מ מלפני ההצבעה, אורל ויינר הזכיר למשתתפים שהפדרציה של קהילות היהודיות ברומניה נלחמת שנים רבות לקבלת אישור הממשלה לקבל בבית הנבחרים את החוק להעלאת הקצבאות של אלה שנרדפו בתקופת המשטרים האנטישמיים בשנים 1940-1945, החל משנת 2015 - ולמען תיקון החוק למאבק באנטישמיות, בשנאת זרים ובגזנות.

כך הצהיר יו"ר אורל ויינר לגבי הצבעתו להקמת ממשלת פונטא השלישית. בין סיבות ההצבעה, הבטחתה של המפלגה הסוציאל-דמוקרטית שממשלת פונטא תתמוך בשמירתה של המורשת הקהילתית והדתית של המיעוטים הלאומיים, שהאקזקוטיובה החדשה תתמוך בהצעות החוק לגבי זכויות האדם והמיעוטים הלאומיים, שהוגשו על ידי הסיעה הפרלמנטאריה של המיעוטים הלאומיים. סיבה אחרת בעלת חשיבות רבה שהעלה אורל ויינר, הייתה שבתנאים שבהם קיימת תוכנית לבדיקת החוקה, המפלגה הסוציאל-דמוקרטית התחייבת לפעול למען שמירת המערכת של ייצוג פרלמנטארי של המיעוטים הלאומיים ולשמירת הסיעה הפרלמנטאריה של המיעוטים הלאומיים.

Ce rămâne în urma unui artist

- lurțait pentru ALBERT POCH z.I. -

Înainte de a mă familiariza cu lumea lui, în locuința-atelier, vizavi de Cișmigiu, l-am cunoscut din copertele de carte de la „Hasefer”, din caricaturile din revista noastră - adusă la zi după ce-a devenit „Realitatea Evreiască” -, în care „punctul pe i” era muiat în bunătațe. Poți spune lucrurilor pe nume și fără maliție. Adevărul e că *Albert Poch* era „incompatibil” - zicem azi - cu lumea noastră agresivă; caricatura lui trecea granițele jurnalismului grafic; el singur și-o definea caricatură de șevalet. O caricatură - șfichi fără

sărbători, și una mică, mai puțin luminată, unde oamenii se rugau, în fiecare zi, din rărunchi. Acolo l-a simțit prima dată pe Dumnezeu. După război, Institutul de Arte Plastice, investitura de caricaturist la „Urzica” - naș i-a fost Nell Cobar -, formarea crezului artistic: încredere în sine și muncă pe brânci. „Nu te poți exprima în artă fără studiu, fără acumulări, oricât talent ai avea”.

A trecut anul de când domnul Poch nu mai e. *lurțait* s-a făcut de *maariv*, tot într-o sală mică, la Sinagoga din Adamache, cum era și cea a *șil*-ului din Babadag, mutată în cer. N-au existat discursuri, dar *kadiș*-ul a fost zis din suflet. Era vânt și ploaie afară, dar lume a fost multă. Și asta, fiindcă *Neta Nathan*, responsabil din partea CAPI pentru cimitirele din țară, a pus suflet s-o adune. Ce-a rămas din realitatea senină încă a dimineții din '97? *Raula*, soția lui, l-a urmat Dincolo la nici un an de când el s-a sfârșit. Au rămas băiatul și nora, *Daniel*, *Francesca*; au rămas nepoții. Îi știm, copiii și nepoții trăiesc în Israel. Vorbea despre ei să și-i aducă în preajmă; retrăia scene, replici; umoristul le scootea la suprafață pe cele cu haz și tâlc. Lovituri? A avut parte de destule-n viață: de la legile rasiale, în copilărie, la scoaterea din casa în care stătea de-o viață, în anii din urmă. După ce-a cumpărat-o - stătea într-o locuință naționalizată -, a venit proprietarul s-o

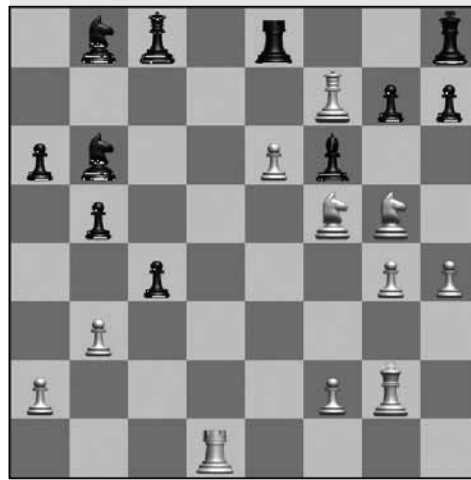

jignire. O caricatură mai aproape de fenomen decât de eveniment. Pentru că „nu întâmplarea, ci ideea exprimă perenul; nu Gioconda e frumoasă, ci gândirea lui Leonardo transpusă în ea”, își exemplifica convingerile. În fața ceșcuțelor cu cafea, fiartă-ncet în ibric de aramă, ca-n Babadagul natal, se închegau realități selective, frânturi de timp trăind în el: *șilul* - „acum n-a mai rămas decât locul”, povestea -, cu două încăperi. Una spațioasă, folosită de

revendice. Voia restituire în natură. Și asta, rapid. El și *Raula* erau bătrâni și bolnavi. Plecarea din casa *lor* a fost lovitura de grație. Psalmodierile Rabinului *Rafael Shaffer*, ale oficianului dr. *Aurel Iovițu* se uneau cu rugăciunile celorlalți. „Era o intimitate, o comuniune cu El”, îmi răsună-n urechi impresiile copilului Albert Poch la *șilul* din Babadag. Ce rămâne în urma unui artist? Opera fără moarte.

IULIA DELEANU

ȘAH MAT!

Prezentăm cititorilor noștri două diagrame care în mod sigur vor produce delectarea pasionaților de șah!

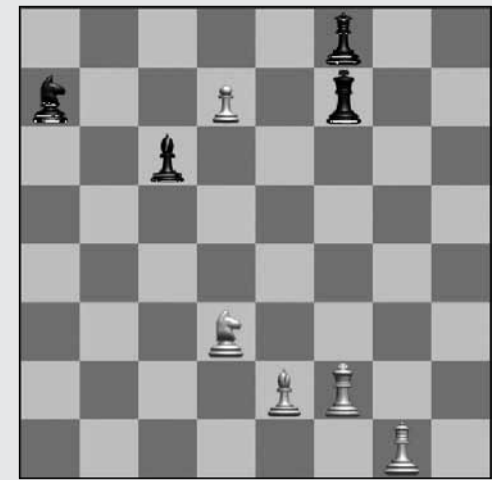
În **Diagrama 1** enunțul este: ce ați juca cu albul dacă ați fi fost în locul ex-campionului mondial Mihail Tal?

Ei bine, poziția a survenit în partida din turneul interzonal din 1976, când Tal a jucat împotriva lui Portish.

După mutarea 37.Ch6, negrul, după un minut de gândire, a cedat deoarece amenințarea 38.Dg8+T:g8 39.Cf7 mat nu poate fi parată.

Astfel, dacă negrul încearcă...37.Te7 38.D:e7! N:e7 39.Cgf7 mat iar, dacă ...37.D:e6 38.D:e6 T:e6 39.Cgf7 mat!

În **Diagrama 2** avem un studiu compus în 1933 de A. Seletki și are enunțul:

Albul mută și câștigă.

Iată soluția acestui studiu de excepție:

1. Dg5!! Re6+ (nu este bine...1.N:d7 deoarece urmează 2.Cf4! cu amenințarea mortală 3.Nh5+) 2.Rg1! R:d7. acum s-a realizat egalitatea de material, dar poziția ascunde un mecanism de mat extrem de perid...3.Cc5+Rc8 (nu este bine...3.Rd6 deoarece urmează 4.Dg3+Rd5 5.Nc4+! R:c4 6.Db3+ și albul câștigă)

4.Na6+ Rb8. Dg3+ Ra8 6.Nb7+! N:b7 7.Cd7!! Dd8 (singura mutare ce apără câmpurile b8 și b6 de amenințarea de mat).

Acum urmează însă deliciul dezno-dământului: 8.Db8+!! D:b8 9.Cb6 mat!

Frumos, nu?

Prof. ing. SAVIN CABIAGLIA

INTEGRAME IUDAICE de COSMIN MIUȚE

Găsit	Bold	Conducător	Nota trei
Prenume (foto)	A suporta	Nume (foto) Primar	Ireali Regizor al filmului
			Profesioniști Abil la centru!
Coji de banană!		Duplicat	
Ziaristă		Domol	Brăzdat
Aventură			Din nou
Audiate în instanță!			A solicita
		Coji de nucă	Data pe margini! Incursiune
			Valoare
			Adevărat
			Răspuns afirmativ
			Cântec
			A desflința

Dezlegarea integralei din numărul 414-415, pe raster, ION PRIBEAGU, LAZAROVICI, ZARAZA.

GASTRONOMICA

Budincă de broccoli

Ingrediente: un pachet de tăitei (lați) din grâu dur, o linguriță de sare, o lingură ulei de măsline, 500 gr. de broccoli, trei ouă, un sfert de ceașcă de maioneză, o lingură de supă de ceapă (sau supă de carne).

Preparare: Cuptorul se preîncălzește. Se ia o cratiță mare în care se pune ulei de măsline și se lasă deoparte. Într-un alt vas se amestecă broccoli, ouăle, maioneza și supă de ceapă. Se pune și acest vas deoparte. O oală mare se umple cu opt pahare cu apă, se adaugă sare și ulei de măsline și se fierbe repede la foc intens. Se

adaugă tăiteii, se amestecă din când în când cu o furculiță ca să nu se lipească. Se reduce flacăra aragazului la mediu și se fierb șase minute, amestecând tot timpul. Tăiteii nu trebuie complet fierți. Se ia oala de pe foc, se răstoarnă tăiteii într-o sită și se spală cu apă rece, separând ușor tăiteii. Se amestecă cu

broccoli-ul preparat și sezonat, în așa fel încât tăiteii să fie repartizați uniform. Tot amestecul se transferă în cratița cu ulei, care se pune în cuptorul preîncălzit și se coace 45 de minute, până când partea de sus devine maronie. (E.G.)

WE MANAGE YOUR PROJECT

THE REAL ESTATE COMPANY
WWW.APULUMS4.RO

Red House® 3

PRELUNGIREA GHENCEA Nr. 37

GARSONIERE
INCEPAND DE LA **29.500 €** + 5% TVA

APARTAMENTE
INCEPAND DE LA **40.500 €** + 5% TVA

021.320.70.70
www.red-house.ro

Vă place Ghelman?

Născut într-o familie evreiască, lângă Bălți, la Dondușani – Republica Moldova, în 1933, *Alexandr Ghelman* a supraviețuit prigoanei rasiale și deportărilor, care i-au răpit mama și alte rude apropiate. A făcut față foamei și lipsurilor, muncind (după terminarea liceului din Cernăuți) la Lvov și Chișinău. Absolvent al Institutului de Marină Militară, a „călătorit”, ca ofițer, între Sevastopol și Kamciatka. A ajuns la Leningrad cu prilejul construcției unei rafinării. Aici a dat ingineria pe publicistică, scenaristică și dramaturgie.

S-a făcut cunoscut prin filmul „Premiul”, devenit drama „Proces verbal al unei ședințe”, care s-a jucat la noi (la „Giulești”) cu titlul „*Da sau Nu*”. A urmat satira „*Noi, subsemași*” (prezentată la „Nottara”). De mare ecou (și în România, după premiera de la „Național”) a fost „*Între patru ochi*”, devorant rechizitoriu al unor practici abuzive – prețins principale! – în sfera relațiilor de muncă; abuzuri și manipulări ce grevau adânc demnitatea și soarta oamenilor.

Nu mă îndoiesc – modificările de climat politic și destrămarea URSS s-au reflectat și asupra destinului omului și artistului Ghelman (care fusese adoptat de multe scene din țările socialiste din Europa și Asia). După cum nu mă îndoiesc nici de faptul că atât noile realități ale lumii, cât și „modernizarea” stilurilor teatrale au adus în prim plan atenției numele altor autori, mai tineri: L. Razumovskaia și L. Ulițkaia, frații Presniakov, Vasili Sigarev, Ev. Grișkoveț (revelați și publicului român!) etc.

Dar teatrul lui Ghelman continuă să rețină și să impresioneze! Revedem acum, în regia lui *Emanuel Pârvu*, cel mai percutant și longeviv succes al lui Ghelman: „*Doi pe o bancă*”, piesă tradusă de activul și cordialul *Tudor Steriade*; a mai fost lansată cândva și la „Bulandra” (în regia lui Mircea Cornișteanu, când evoluau Victor Rebengiuc și Luminița Gheorghiu!), la Brăila, la „Nottara” (cu un greu de egalat în farmec Emil Hossu și cu Catrinel Dumitrescu).

Și iat-o reluată la „Metropolis”. Aici, „anecdota provincială” și duelul replicilor „pe balansoar” din această altă „gară pentru doi” ne sunt reînviată cu virtuozitate, cu nerv, cu umor și ironie, în registrul comicului dulce-amar, de *Florin Zamfirescu* și *Tania Filip*.

Suntem într-un parc. Pe o bancă: o femeie modestă, stingheră, însingurată... Apare El, un individ cu șapcă – ce acoperă un început de chelie – șmecherește trasă pe ochi. Avansează îndrăzneț, cu pieptul și burta în față. A venit „la agățat”. O „vânătoare” pe care a mai practicat-o și altă dată! Craiul pune la bătaie întrebări și trucruri de mult fumate. Îndrăzneț, scapă frecvent – ca din întâmplare! – câte o mână spre rotunjimile femeii. Nu ezită în propuneri mai directe și mai concrete. Își declină, rând pe rând, mai multe nume; jonglează cu diverse identități profesionale; este ba divorțat, ba însurat cu o ființă „teribilă”. Numai că Ea îl cunoaște bine și pe El și textele și strategiile lui. S-a mai ars o dată. Și după ce individul a dispărut, a doua zi, „ca măgarul în ceață”, l-a căutat zadarnic. Și iat-o acum așteptându-l (absurd!) „la locul crimei”.

O surprindem înfruntându-l, smulgându-i măștile, dezumflându-i poveștile mincinoase. Aflăm, însă, și cât de generoasă poate fi această femeie simplă. Căci atunci când descoperă în Don Juan un amărât nefericit, înșelat și umilit și disprețuit de soție, un om disperat – este gata să îl susțină moral, sufletește.

Adevăr al vieții... Realism psihologic în registrul râsu-plânsu... O oră și jumătate de seducție a artei, cu doi maeștri, ambii, deloc întâmplător, profesori de actorie.

NATALIA STANCU

Să nu iei numele democrației în deșert

Gândul scris

Nu de alta, dar se răzună! Și nici nu te poți aștepta la altceva din partea unei bătrâne doamne, care își ia numele și reputația de la actul utopic de a da puterea poporului, care popor nu a fost niciodată renumit pentru manierele sale aristocratice, dacă pot recurge la această contradicție în termeni.

Probabil că nu e frumos să pui așa ceva în scris, dar este, a fost și rămâne o utopie să dai puterea poporului. Care nu-și poate exercita acest drept decât prin aleșii săi, iar când e vorba de alegeri, ajungem la manipulare, la false majorități și așa mai departe. Vorba lui Churchill, democrația este cea mai proastă formă de guvernare, cu excepția tuturor celorlalte, care au mai fost încercate din când în când, de-a lungul istoriei...

Înscris în Carta Națiunilor Unite, dreptul popoarelor la autodeterminare, un concept corect și fundamental, este adesea folosit drept paravan de unele guverne ajunse într-un moment în care au dorit să se îmbrace cu o aură de legitimitate și democrație, atunci când își propuneau să realizeze o acțiune pe muchie de cuțit și care însemna un cuțit împântat în spatele altcuiva.

Dacă e vreo nevoie de un exemplu mai recent, să ne amintim că NATO și UE au sucit mâna la spate Serbiei să recunoască regiunea separatistă Kosovo, pe baza uni vot similar cu cel din Crimeea, arătând Belgradului și biciul, dar și zăhărelul primirii în Uniune. Ceea ce, după bombardamentele de la Belgrad și războaiele civile din foșta Iugoslavie, în care fiecare beligerant își găsisse susținători pe arena mondială, a fost un argument destul de convingător...

În ziua de azi, Vladimir Putin, pozând în marile campioane ale democrației, se uită cu ochi de oțel la membrii Dumei și la invitații din Crimeea și Simferopol și le explică, aproape înduioșat, că nu poate trece peste dreptul poporului din Crimeea la autodeterminare. Și întreabă retoric dacă autodeterminarea mai face parte din principiile Cartei ONU. Face, cum să nu. Dar mecanismul se bazează pe faptul că oriunde, oriunde, într-o regiune mai mare sau mai mică, se poate manipula o „mică majoritate” să voteze cum vrea o mare putere, indiferent dacă vorbim de Kosovo, Crimeea, Abhazia, Transnistria sau Osetia de Sud. Iar implicația este cea subliniată de ministrul Titus Corlățean: „Dacă noi acceptăm în comunitatea internațională acest tip de atitudine, pe baza unei intervenții armate, practic, frontierele în Europa și în această regiune ar sări în aer.” Ceea ce demonstrează ce spuneam în titlu, că dacă iei numele democrației în deșert, mai devreme sau mai târziu cineva se va folosi de același tertip pentru a-și justifica în mod cinic acțiuni contrare celui mai elementar spirit democratic. Aici se cuvine a face o precizare: desigur, nu UE e vinovată de situația din Crimeea, dar, fără să vrea, i-a ridicat lui Putin mingea la fileu, prin utilizarea ca paravan

a principiului democratic al autodeterminării...

Acum, când Putin a aprobat aderarea Crimeei la Rusia, anexare care e catalogată până și de Gorbaciov drept o reparare a unei nedreptăți istorice, întrebarea e ce se mai poate face. „Dacă atunci Crimeea a fost încorporată Ucrainei în conformitate cu legile sovietice, adică după legile Partidului (Comunist al URSS), fără ca oamenii să fie întrebați, acum poporul a corectat acea eroare”, este de părere Gorbaciov, care apasă pe argumentul său: „Trebuie salutat acest lucru, nu să se impună sancțiuni”.

Răspunsul este unul care pare aproape un clișeu: toate deciziile UE, SUA și NATO trebuie să se întemeieze pe respectarea *ad literam* a tuturor și celor mai amănunțite norme de drept internațional. Pentru că, pentru majoritatea comentatorilor, este limpede că invazia Crimeei nu poate echivala ca semnificație nici cu invazia Poloniei de către trupele lui Hitler în 1939, nici cu atentatul de la Sarajevo, două evenimente care au generat două războaie mondiale. Nici una din părți nu dorește un război, deși un comentator al televiziunii ruse (un evident nostalgic al URSS, ceea ce, de fapt, este și țarul Putin, care declara că dezintegrarea URSS a fost cea mai mare catastrofă geopolitică a secolului XX) își convingea telespectatorii că URSS are forța necesară de a transforma SUA într-un deșert nuclear, uitând că după un astfel de război nu vor mai fi învinși și învingători ci, cu puțin noroc, poate doar o nouă Planetă a Maimuțelor.

Dacă, însă, atitudinea marilor puteri (în special a celor atomice) poate fi creditată ca având destulă luciditate, nimeni nu poate garanta că noile autorități de la Kiev vor ști să-și mai stăpânească nervii, mai ales după moartea primului lor militar și după ce premierul ucrainean a declarat că a început faza militară a conflictului cu Rusia și și-a autorizat militarii să tragă dacă sunt atacați.

În aceste condiții, orice utilizare a principiilor democratice pe post de paravan, orice declarație negândită poate crea un nou precedent utilizabil de către cealaltă tabără, iar războiul precedentelor – de genul „voi vorbiți, care-i linșăți pe negri?” – poate avea repercusiuni acum greu de imaginat.

În acest context, va fi obligatoriu ca declarațiile liderilor separatiști de la Tiraspol, care și-au afirmat deja înclinațiile unioniste cu Rusia, ajutați și de trupele Armatei a XIV-a, încartiruită de ani de zile în Transnistria, să fie văzute la Chișinău și la București cu mult calm, nu cu agresivitatea cu care Traian Băsescu îl avertiza, acum câteva zile, pe Vladimir Putin să înceteze orice joc pe teritoriul Republicii Moldova.

Și dacă, Doamne ferește, nu-l ascultă, ce se întâmplă?

ALEXANDRU MARINESCU

Când viața bate literatura

Există cărți care, deși nu aspiră la valențe literare, nu pot lipsi din biblioteca nici unui literat român, întrucât abordează probleme care nu pot rămâne străine publicului intelectual.

Una dintre acestea este cartea lui Liviu Beris *Holocaust sub guvernul Antonescu*.

Întrebări și răspunsuri*

O carte micuță, scrisă fără înflorituri, cu o idee simplă. O premieră în literatura dedicată Holocaustului și un text zguduitor tocmai prin naturalitatea cu care, *sine ira et studio*, abordează cea mai delicată problemă a istoriei contemporane a României: exterminarea unei bune părți din populația evreiască din teritoriile aflate sub autoritatea statului român, în perioada 1940-1944, în contextul mai larg al discriminării rasiale

practicate de guvernele succesive dintre 1938 și 1944. Un subiect moral, nu literar, dintre cele care, prin tragismul conținut, ne fac să afirmăm că, uneori, viața bate literatura.

Autorul cărții, se știe, este supraviețuitor al deportării și lagărelor din Transnistria și, în calitate sa de președinte al AERVH, s-a dedicat cunoașterii și prezervării memoriei acestei tragedii, ocultată timp de peste patru decenii de către regimul comunist.

Spuneam că *Holocaust sub guvernul Antonescu* este o premieră în literatura pe această temă. Aceasta, deoarece cartea nu este un tratat sau o culegere de studii istorice. Autorul a pornit de la un număr de opt seturi de întrebări, care i-au fost adresate, în cursul dezbaterilor și conferințelor publice, de către elevi, studenți sau profesori. Liviu Beris nu a escamotat nici una dintre întrebările fundamentale cu privire la soarta evreilor români între 1940 și 1944, chiar când vedeau un substrat negaționist. Pentru că, așa cum subliniază în introdu-

cere, escamotarea adevărului – pe care au practicat-o comuniștii – este la fel de culpabilă ca și crima, iar negaționismul nu trebuie lăsat fără răspunsul cuvenit.

Răspunsurile lui Liviu Beris nu se bazează numai pe memoria sa de supraviețuitor. În chip evident, un singur om nu poate cuprinde toată nenorocirea care s-a abătut asupra evreilor din România și care s-a soldat cu 280.000 de victime. De aceea, autorul apelează la documente. Fiecare afirmație pe care o face se sprijină pe un document istoric autentic, provenit de la autoritățile române din epocă și care atestă că, în contextul discriminării rasiale tot mai pronunțate, după 1938 (anul instalării guvernului Goga-Cuza), oficialitățile românești au planificat și executat exterminarea unei bune părți din populația evreiască de sub autoritatea lor. Autorul procedează, de

asemenea, la o documentare a specificului Holocaustului din România, pornind de la diferența (relativă) dintre tratamentul aplicat evreilor din Vechiul Regat și celor din provinciile alipite după 1918, și încheind cu „nota specifică” a administrației noastre: dezorganizare, corupție, hoție.

Holocaust sub guvernul Antonescu mai este o premieră și pentru că face conexiunea cu fenomene îngrijorătoare din societatea contemporană: recrudescența antisemitismului sau mișcările anti-israeliene (care nu sunt altceva decât o nouă fațetă a antisemitismului). Căci prezervarea memoriei Holocaustului nu trebuie să fie doar un scop în sine: ea trebuie să servească și drept barieră în calea repetării lui.

Cartea lui Liviu Beris are o netăgăduită frumusețe morală: aceea a supraviețuitorului care se dedică răspândirii adevărului.

RĂZVAN VONCU

*LIVIU BERIS – *Holocaust sub guvernul Antonescu. Întrebări și răspunsuri*, Editura Hasefer, București, 2013.

Prețul unui abonament pe un an este de 30 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunitățile evreiești din localitatea respectivă. **ABONAȚII SUNT RUGAȚI SĂ COMPLETEZE ADRESA EXPEDITORULUI PE CUPON!** Pentru cei din București – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9 – 11, cod poștal 030202. Abonamentele se mai pot achita și prin mandate poștale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poștale din localitate, fie în conturile: BCR 2511.A01.01195275.0074.ROL.1 RO51R-NCB0074011952750001 (LEI), 2511.A01.0.1195275.0074.USD.5 RO40RNCB0074011952750005 (USD), 2511.A01.0.1195275.0074.EUR.3 RO94RNCB0074011952750003 (EURO), sau BANK LEUMI ROMÂNIA, SUCURSALA MOȘILOR, Adresa băncii: CALEA MOȘILOR NR. 280, SECTOR 2, BUCUREȘTI, Contul IBAN: RO89DAFB10800090989R002, RO06DAFB10800090989R002, RO46DAFB10800090989R002, swift: DAFB RO22. Pentru EUROPA, un abonament pe un an costă 45 de euro (cu toate taxele incluse). Pentru EXTRA EUROPA, un abonament costă 95 de dolari USA (cu toate taxele incluse). Pentru Israel, un abonament pe un an costă 40 de dolari USA.

REALITATEA EVREIASCĂ

REDACȚIA: București, str. Maria Rosetti, nr. 17, sector 2
COD POȘTAL 020481 OP 9
Tel. / fax: 021-322.75.60

www.fcer.jewish.ro
realitateevreiasca@gmail.com

Serie nouă a
REVISTEI CULTURII MOZAIK
Fondată în 1956
de Șef-Rabin dr. Moses Rosen

Redactor-șef:
ALEXANDRU MARINESCU

Consilier editorial onorific:
DOREL DORIAN
Secretar general de redacție:
ELENA MARINESCU

Redactori: IULIA DELEANU
DAN DRUȚĂ, LUCIANA FRIEDMANN
EVA GALAMBOS (senior editor),
GEORGE GÎLEA, DIANA MEDAN,
BORIS M. MEHR

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Foto: SANDU CĂLȚIA, SILVIU VEXLER
Traducători:
Ebraică: SARIT BLONDER
LUCIAN-ZEEV HERȘCOVICI
Engleză: SANDA LEPOIEV

Relații, administrator: MIHAIL TUNSOIU
Telefon: 021-314.96.90

DTP: GABRIEL IONESCU
GABI@ETIPOGRAFIE.RO
COSMIN MIUȚE

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru conținutul fiecărui text aparține autorului. Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori. Redacția nu primește spre publicare decât articole scrise cu diacritice.

Agenda deputatului și președintelui F.C.E.R.	2
Dr. Aurel Vainer: „Am dat un vot în interesul comunității evreiești din România”	2
„Nu avem nevoie să importăm extremism!”	2
Intervenția în Parlament a dr. Aurel Vainer asupra proiectului de lege privind căsătoria între persoane de același sex	2
PURIM 5774	3
În comunități	3
„SĂRBĂTOAREA ZARURILOR CARE AU CĂZUT ÎN FAVOAREA NOASTRĂ”	3
Purim după Purim	3
Mesaje de felicitare primite de F.C.E.R. cu ocazia festivităților de Purim	3
Acad. NICOLAE CAJAL, una dintre figurile emblematice ale evreimii române	4
VÂNZAREA HAMEȚULUI	6
Purim în Israel	6
La Iași, o nouă sinagogă continuă tradiții seculare	6
Marele Rabin din Kalov la București	6
Înalte distincții pentru A. Vainer și M. Kantor	7
„Comunitățile locale fac parte din marea familie evreiască europeană”	7
Evreii din România în viziunea istoricului Lucian Boia	8
Ziua Evreiască la Muzeul Etnografic al Transilvaniei	9
Un dar neprețuit	9
Citirea Megilat Esther la Teheran	9
Valorificarea moștenirii culturale evreiești	9
La mulți ani, angajaților F.C.E.R. născuți în luna aprilie!	9
Reducerea suferințelor bolnavilor de Parkinson și Alzheimer	10
Un nou oraș antic descoperit în Israel	10
Posibilă soluție pentru eradicarea foametei	10
Studii recente de arheologie biblică	10
Un test care detectează instant afecțiunea	10
Tratament revoluționar împotriva diabetului	10
„SĂRBĂTOAREA ZARURILOR CARE AU CĂZUT ÎN FAVOAREA NOASTRĂ”	10
Din nou la Templul Coral – Sinagoga Mică	11
O zi dedicată comemorării lui B.Fundoianu-Fondane	11
A murit cea mai în vârstă supraviețuitoare a Holocaustului	11
Despre Iudaism și filosofia iudaică	11
Șabatul i-a salvat viața unui evreu care voia să zboare cu avionul malayezian	11
„Evrei de vânzare”, filmul Aliaiei plătite	12
Iubirea nu are vârstă!	12
Proiectul Ariel	12
Un Oneg Șabat de neuitat	12
Emisiunea întrebărilor utile	12
Zi de lux și răsfăț pentru doamne	12
La pas prin sinagogile bucureștene	13
S.O.S. Teatrul Evreiesc de Stat	13
„Transilvania Policromă” a împlinit 5 ani	13
Diplomă de recunoștință	13
GÂNDITORUL	14
Amazoanele Adrianei Babeți, vedetele literare ale anului 2013 în România	14
„Menora” (nr. 2 / 2014)	14
Mărturiile unui basarabean român	14
„Ițic” – roman de Pascale Roze	14
Crimeea, unde evreii au vrut să-și facă o republică	15
Volum de poezie idiș câștigător al unui premiu internațional	15
Întâlnire cu multe învățăminte	15
O audiență surprinzătoare	15
Din istoria C.E.B.	15
„SĂ VEZI LUMEA ÎNTR-UN BOB DE NISIP”	16
UVERTURĂ DE PURIM 5774	16
În parcul memorial din Natanya	16
Roni Căciularu – un cronicar al Tel Aviv-ului	16
Viitorii diplomați se afirmă	17
Să ne amintim de copiii Transnistriei...	17
Două nominalizări onorante pentru TES, la Gala Premiilor UNITER	18
Robert Capa – 100	18
Prezent și perspective în cadrul Forumului B'nai B'rith România	18
„Fiecare nyilașist își avea evreul lui”	19
Cum au scăpat de deportare	19
Henriette Yvonne Stahl	19
The holiday of the dice fallen in our favor	20
Future diplomats are asserting themselves	20
Academician Nicolae Cajal, one of emblematical personalities of the Romanian Jewry	20
High distinctions for A. Vainer and M. Kantor	20
„I have given a vote in the interest of the Jewish Community in Romania”	20
Oameni care au fost, oameni care rămân	21
Dan Mizrahi, scene de viață	21
Ce rămâne în urma unui artist	23
ȘAH MAT!	23
Budincă de broccoli	23
Vă place Ghelman?	24
Când viața bate literatura	24
Să nu iei numele democrației în deșert	24